

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ, ΣΛΑΒΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ «ΙΣΤΟΡΙΑ,
ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΚΑΙ
ΝΟΤΙΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ»**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Το Ραδιόφωνο στην Ελλάδα

Η περίπτωση του νομού Λάρισας

Της Παρασκευής Πιτσούδη

ΑΜ: hac20004

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: Βλάχιος, Αναπληρωτής Καθηγητής ΒΣΑΣ

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΒΑΘΜΟΛΟΓΗΤΗΣ: Δορδανός Ευστράτιος, Επίκουρος Καθηγητής ΒΣΑΣ

ΤΡΙΤΟΣ ΒΑΘΜΟΛΟΓΗΤΗΣ: Χρηστίδης Γεώργιος, Αναπληρωτής Καθηγητής ΒΣΑΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2022

Με πλήρη επίγνωση των συνεπειών του νόμου περί πνευματικών δικαιωμάτων, δηλώνω ότι είμαι αποκλειστικός συγγραφέας της παρούσας Διπλωματικής Εργασίας. Έχω αναφέρει πλήρως και με σαφείς αναφορές, όλες τις πηγές χρήσης δεδομένων, απόψεων, θέσεων και προτάσεων, ιδεών και λεκτικών αναφορών, είτε κατά κυριολεξία είτε βάση επιστημονικής παράφρασης.

«Η έγκριση της Μεταπτυχιακής Εργασίας από το Τμήμα Βαλκανικών, Σλαβικών και Ανατολικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, δεν υποδηλώνει αναγκαστικά ότι αποδέχεται το Τμήμα τις γνώμες του συγγραφέα.»

Πίνακας περιεχομένων

Πρόλογος	4
Abstract	5
Περίληψη	6
Μεθοδολογία.....	7
1.Εισαγωγή.....	8
1.1 Ιστορική Αναδρομή Ραδιοφώνου.....	10
1.2 Ιστορία του ραδιοφώνου στην Ελλάδα.....	12
2.Τα Ραδιόφωνα της Περιφέρειας.....	26
3. Το Ραδιόφωνο στη Λάρισα	28
4.Εξέλιξη του Ραδιοφώνου στη Λάρισα και Ρυθμιστικό Πλαίσιο	61
5. Συμπεράσματα	76
Βιβλιογραφία.....	81
Συνηντεύξεις.....	85

Πρόλογος

Το θέμα της παρούσας έρευνας αφορά τους ραδιοφωνικούς σταθμούς που αποτέλεσαν μέρος της ραδιοφωνικής ιστορίας στον νομό Λάρισας από το 1948 έως σήμερα. Θα εξεταστούν σημαντικά θέματα για την ανάπτυξη των τοπικών κρατικών και ιδιωτικών ραδιοφωνικών σταθμών από την ίδρυσή τους έως και σήμερα. Επιπλέον, προβάλλονται τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του κάθε σταθμού ανά δεκαετία καθώς και οι αλλαγές που σημειώθηκαν στο πέρασμα του χρόνου. Στις αλλαγές συνέβαλαν ποικίλοι εσωτερικοί και εξωτερικοί παράγοντες όπως ιστορικές, πολιτικές και οικονομικές συγκυρίες καθώς και η ανάπτυξη της τεχνολογίας.

Στόχος της έρευνας είναι να συμβάλλει στην καταγραφή της σύγχρονης ιστορίας των μέσων ενημέρωσης. Η ανάγκη για «τοπική φωνή» οδήγησε στην δημιουργία τοπικών και περιφερειακών σταθμών και για τον λόγο αυτό η έρευνα επικεντρώνεται στους σταθμούς που συντέλεσαν στον νομό Λάρισας από το 1948 και έπειτα. Η ιδιαιτερότητα που διακατέχει τη συγκεκριμένη περιοχή είναι ο τοπικός χαρακτήρας των ραδιοσταθμών. Η διαφορά των τοπικών μέσων ενημέρωσης έγκειται στην σύνθεση του κοινού. Στις κοινοτικές σχέσεις μιας περιοχής σημαντικό ρόλο παίζουν οι άτυπες πηγές ενημέρωσης που δεν έχουν καμία σχέση με την επικοινωνία σε μια μεγάλη επιχείρηση όπου πηγή πληροφοριών αποτελούν επίσημες ή διεθνείς πηγές. Οι σχέσεις πομπού-δέκτη συχνά εναλλάσσονται με αποτέλεσμα το κοινό να ανατροφοδοτεί τα ΜΜΕ. Η κοινοτική επικοινωνία¹ θεωρείται ο σημαντικότερος παράγοντας που διαμορφώνει τις σχέσεις μιας περιοχής.

Ένας κύριος λόγος για τον οποίο πραγματοποιήθηκε η συγκεκριμένη έρευνα είναι η έλλειψη μιας δημοσίευσης συγκεντρωμένων πληροφοριών για την ιστορία των ραδιοφωνικών σταθμών Λάρισας, καθώς δεν υπάρχει μια ολοκληρωμένη μελέτη για το εν λόγω θέμα, από τη στιγμή που και η βιβλιογραφία είναι περιορισμένη. Επίσης, όσες μελέτες ασχολήθηκαν με τοπικούς και περιφερειακούς σταθμούς επικεντρώθηκαν στον προσδιορισμό των χαρακτηριστικών του τοπικού κοινού και όχι στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά διαμόρφωσης και ύπαρξης του κάθε τοπικού ραδιοφωνικού σταθμού.

Αφετηρία για την διερεύνηση της θεματικής αποτέλεσε η συμμετοχή μου στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Ιστορία, Ανθρωπολογία και Πολιτισμός στην

¹ Ρόη Παναγιωτοπούλου, *Η Τηλεόραση εκτός των Τειχών: Η Περιφερειακή και Τοπική Τηλεόραση στην Ελλάδα*, Καστανιώτης, Αθήνα, 2004, σ. 27

Ανατολική και Νοτιοανατολική Ευρώπη» του τμήματος Βαλκανικών Σλαβικών και Ανατολικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας. Η ιδέα γεννήθηκε κατά τη διάρκεια διαμονής μου στην πόλη της Λάρισας από την οποία δεν κατάγομαι. Ωστόσο, η επιθυμία μου να γνωρίσω μια πόλη με σπουδαία πολιτισμική, ιστορική και κοινωνική δραστηριότητα και ανάπτυξη δεν θα μπορούσε να γίνει με άλλο τρόπο από το να διερευνήσω ένα από τα πιο σπουδαία και με μακρά ιστορία Μέσα, το ραδιόφωνο που συνδέεται άμεσα με την ιστορία της πόλης.

Η εκπόνηση και ολοκλήρωση της διπλωματικής μου εργασίας δεν θα ήταν εφικτή χωρίς την βοήθεια και συμβολή κάποιων ανθρώπων τους οποίους θα ήθελα να ευχαριστήσω ολόψυχα. Αρχικά, θέλω να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή της παρούσας εργασίας κύριο Βλασίδη Βλάση, αναπληρωτή καθηγητή «Πολιτικής Επικοινωνίας και ΜΜΕ στα Βαλκάνια» του τμήματος Βαλκανικών, Σλαβικών και Ανατολικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας για την πολύτιμη βοήθειά του και τις κατευθύνσεις για την εκπόνηση της. Επιπλέον, θα ήθελα αν ευχαριστήσω έναν προς έναν τους ανθρώπους του ραδιοφώνου με τους οποίους συνομίλησα για την διεκπεραίωση της έρευνας καθώς οι πληροφορίες που μου εκμυστηρεύτηκαν αποτέλεσαν την βάση αυτής.

Λέξεις κλειδιά: ραδιοφωνικοί σταθμοί, τοπικά Μέσα Ενημέρωσης, κοινοτική επικοινωνία, θεσμικό καθεστώς λειτουργίας ραδιοφωνικών σταθμών, Λάρισα.

Abstract

The topic of this study concerns the radio stations of the district of Larissa from 1948 until today. Essential issues about the establishment and development of the local public and non- public radio stations will be examined from their initial foundation until now. The special characteristics of each station will be demonstrated along with the changes that were caused among the passing years. These changes are a result of a variation of factors such as historical, political and financial circumstances as well as the effects of the development of technology.

The aim of this survey is to contribute to the recording of the modern history of Media. The need for “local voice” to be heard lead to the creation of the local and peripheral radio stations and therefore this study focuses on the radio stations of Larissa. Moreover, what is extraordinary about this specific region is the local character of the

radio stations. The difference of the regional radio stations is due to the different consistency of the audience. More specifically, the unofficial sources of information play a significant role in community relationships of an area in contrast to big corporations, in which information is gained from official or global sources. The relation between the responder and the recipient is very often reversal and as a result the audience provides feedback to the Media. In addition, community communication is the most important factor that forms the relationships of a region.

Key Words: radio stations, local Media, community communication, institutional operating regime, Larissa.

Περίληψη

Βασική επιδίωξη είναι να αναδειχθεί η πορεία του ελληνικού ραδιοφώνου καθώς και των αλλαγών που επήλθαν με το πέρασμα του χρόνου. Η καταγραφή και αποτίμηση των ποσοτικών και ποιοτικών χαρακτηριστικών των σταθμών και της θέσης τους στην κοινωνία θεωρείται σκόπιμη προκειμένου να αξιολογηθεί ο ρόλος τους και κατά πόσο χειραγωγούνται από τις επιδιώξεις και συμφέροντα των ιδιοκτητών τους. Οι ανάγκες επικοινωνίας και ψυχαγωγίας λειτουργούν ως κινητήριοι μοχλοί στην ανάπτυξη και ενίσχυση του τομέα. Ωστόσο, οι ανάγκες αυτές μεταβάλλονται ανά εποχή και διανύοντας πλέον μια περίοδο τεχνολογικής ανάπτυξης το διαδίκτυο λειτουργεί είτε ανταγωνιστικά είτε συμπληρωματικά με το ραδιόφωνο.

Πιο συγκεκριμένα, η έρευνα θα επικεντρωθεί σε τρία πεδία ανάλυσης. Το πεδίο των ραδιοσταθμών, ο στόχος και η φιλοσοφία τους, οι συντελεστές τους καθώς και οι εξωγενείς παράγοντες που τους επηρεάζουν. Κατά δεύτερον, το πεδίο των ραδιοφωνικών προγραμμάτων, δηλαδή το σύνολο και η διάρθρωση των εκπομπών σε καθημερινή, εβδομαδιαία ή πιο γενική βάση. Τέλος, το πεδίο των περιεχομένων των εκπομπών, οι ιδιαιτερότητες στην μετάδοση και ο τρόπος παρουσίασης.

Η έρευνα αρχικά παρουσιάζει μια εισαγωγή για τον ρόλο των ΜΜΕ γενικότερα, στην συνέχεια γίνεται λόγος για την ιστορία του ραδιοφώνου στην Ελλάδα από την αρχή της δημιουργία του, τον πρώτο κάτοχο ραδιοφωνικού πομπού, αλλά και τον πρωτοπόρο, καθώς και για την ίδρυση του πρώτου ελληνικού ραδιοφωνικού σταθμού. Θεωρείται απαραίτητη η ιστορική αναδρομή του ραδιοφώνου προκειμένου να αναδειχθεί ο τρόπος με τον οποίο τα ιστορικά γεγονότα και η επιθυμία για

πολυφωνία οδηγούν στην «απορρύθμιση» των ερτζιανών. Επίσης, γίνεται μια ιστορική αναδρομή των κρατικών, δημοτικών και ιδιωτικών σταθμών που συντέλεσαν στη Λάρισα από το 1948 έως σήμερα. Στη συνέχεια γίνεται αναφορά στο αδειοδοτικό και λειτουργικό καθεστώς που επικράτησε ανά τα χρόνια στους εκάστοτε σταθμούς. Επιπλέον, οι οικονομικοί πόροι του κάθε σταθμού οφείλουν να αναφερθούν καθώς είναι ζωτικής σημασίας για την λειτουργία και την επικράτηση τους. Τελικώς, θα γίνει μια συνολική αποτίμηση και σύγκριση των χαρακτηριστικών των σταθμών που μελετώνται.

Οι βασικοί άξονες της έρευνας προσδιορίστηκαν βάσει των ακόλουθων υποθέσεων εργασίας: ποια, πόσα και τι είδους ραδιοφωνικοί σταθμοί λειτουργούν στον νομό Λάρισας, κάτω από ποιο νομοθετικό καθεστώς, πως είναι στελεχωμένοι, ποια είναι η σχέση των ραδιοφωνικών σταθμών με την τοπική κοινωνία και το κοινό, ποια η φυσιογνωμία του κάθε σταθμού, τι συνέβαλε στην επιτυχία τους καθώς και ποιες αλλαγές σημειώθηκαν στην εξέλιξή τους.

Για να μελετηθούν και να ελεγχθούν οι παραπάνω υποθέσεις εργασίας ακολουθήθηκε μια πολυεπίπεδη προσέγγιση της εξεταζόμενης θεματικής και χρησιμοποιήθηκαν συνδυασμοί από συλλογές δεδομένων. Το πρώτο επίπεδο αφορά την καταγραφή του συνόλου των ραδιοφωνικών σταθμών στη Λάρισα. Ειδικότερα, στην εξερεύνηση των κατάλληλων πρωτογενών πηγών και στη συνέχεια στην δημιουργία ενός ενημερωμένου αρχείου με βασικές πληροφορίες για την χωροθέτηση και την εμβέλεια του σήματος του κάθε σταθμού. Το δεύτερο επίπεδο αφορά τη συλλογή συγκεκριμένων στοιχείων ανά σταθμό που θα επέτρεπαν τη σκιαγράφηση της υπάρχουσας κατάστασης. Το τρίτο επίπεδο επεκτείνεται σε όλες εκείνες τις επιμέρους δευτερογενείς πηγές που συμβάλλουν στο να αποτυπώσουν τις οικονομικές, κοινωνικές, πολιτικές και πολιτιστικές συνθήκες μέσα στις οποίες καλούνται να λειτουργήσουν οι περιφερειακοί και τοπικοί σταθμοί.

Μεθοδολογία

Η έρευνα βασίστηκε στην ελάχιστη βιβλιογραφία που υπάρχει για τα ραδιοφωνικά δρώμενα της Λάρισας στα άρθρα της τοπικής εφημερίδας *Ελευθερία*, από το αρχείο της Δημοτικής Βιβλιοθήκης Λάρισας, στις ημι-δομημένες συνεντεύξεις με ιδιοκτήτες ή στελέχη των ραδιοσταθμών, στις συνεντεύξεις δημοσιογράφων της Ένωσης Συντακτών Ημερήσιων Εφημερίδων Θεσσαλίας, σε άρθρα στο διαδίκτυο και

σε κείμενα σχετικών βιβλίων. Η έρευνα της Ειρήνης Τριανταφύλλου με θέμα «Οι Ιδιωτικοί Ραδιοφωνικοί Σταθμοί στη Λάρισα μέχρι το 1998» που πραγματοποιήθηκε το 2012-2013 συνέβαλε επίσης στην εν λόγω έρευνα. Ωστόσο, προτάθηκε η ανάγκη για την ανάλυση και έρευνα και του κρατικού ραδιοσταθμού της Λάρισας, εκτός από τους ιδιωτικούς ραδιοφωνικούς σταθμούς, καθώς και η εξέλιξη των ιδιωτικών σταθμών μετέπειτα.

Ένα τέτοιο εγχείρημα ήταν εξαιρετικά δύσκολο το διάστημα της έρευνας, καθώς πραγματοποιήθηκε εν όψη της πανδημίας του κορωνοϊού. Οι συνθήκες αποδοχής και προσέγγισης των συμβαλλόντων απαιτούσαν ιδιαίτερη προσοχή και μέτρα προστασίας. Για τον λόγο αυτό κάποιες συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν τηλεφωνικώς. Συνεπώς, και η πρόσβαση στα αρχεία της εφημερίδας *Ελευθερία* στην Δημοτική Βιβλιοθήκη έγινε κατόπιν αποδοχής αιτήματος ειδικού σκοπού.

1.Εισαγωγή

Τα μέσα ενημέρωσης αποτελούν έναν από τους βασικούς δομικούς παράγοντες του συστήματος κοινωνικής επικοινωνίας. Είναι εργαλεία για τη μετάδοση μηνυμάτων επικοινωνίας από τον πομπό στον δέκτη. Από τη λειτουργία μετάδοσης πληροφοριών που εκτελούν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, έχει τονιστεί η σημασία του ρόλου και της σημασίας τους στο κοινωνικό σύστημα. Μέχρι την πρώτη δεκαετία του 20ού αιώνα τα ΜΜΕ θεωρήθηκαν απλώς ως μέσο μετάδοσης πληροφοριών. Οι συστηματικές κοινωνιολογικές μελέτες και έρευνες των Μ. Ε. που αναπτύχθηκαν τον 20ο αιώνα, σε πρώτο στάδιο αποκάλυψαν ότι η τεχνολογική πρόοδος στον τομέα των επικοινωνιών δημιούργησε ένα νέο φαινόμενο, το φαινόμενο της μαζικής επικοινωνίας. Στη συνέχεια αποκαλύπτει την ιδιαίτερη συμβολή των μέσων μαζικής ενημέρωσης στη διαμόρφωση της μαζικής συμπεριφοράς και την άσκηση μαζικής επιρροής.²

Τα ευρήματα της κοινωνιολογικής έρευνας οδήγησαν στην καθολική και αδιαμφισβήτητη αποδοχή ότι η λειτουργία των μέσων ενημέρωσης είναι ένας παράγοντας που προάγει την ανάπτυξη της ανθρώπινης επικοινωνίας και έχει σημαντικό ευεργετικό αντίκτυπο στην εξέλιξη της ανθρώπινης κοινωνίας. Η βαθύτερη κοινωνιολογική διερεύνηση στο θέμα των συνεισφορών των ΜΜΕ στην κοινωνική

² Θεανώ Μπουλώτα, «Μοχλοί της Κοινωνικής Εξέλιξης», *Ελευθερία*, Λάρισα, 26 Ιουλίου 1987

εξέλιξη αποκάλυψε, επιπρόσθετα ότι όχι μόνο απλά υποβοηθήσαν, αλλά πράγματι προάγουν την κοινωνική εξέλιξη. Το πιο σημαντικό, έχουν συμβάλλει στα διάφορα στάδια της κοινωνικής ανάπτυξης, επειδή ο τρόπος που χρησιμοποιεί μια κοινωνία τα ΜΜΕ για να επικοινωνεί με τα μέλη της σε μια συγκεκριμένη στιγμή χαρακτηρίζει το πολιτικό και μορφωτικό επίπεδο της κοινωνίας. Η αρχαία αποστολή των μέσων ενημέρωσης, ως μέσο επικοινωνίας και πληροφόρησης για τους ανθρώπους, έχει αποδεχτεί τις απροσδόκητες επιπτώσεις της ηλεκτρονικής εισβολής, γεγονός που άλλαξε την εικόνα τους και έδωσε νέα πολυδιάστατη επέκταση στο ρόλο τους.³

Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης απέκτησαν νέα χαρακτηριστικά από τα ηλεκτρονικά ευρήματα και πραγματοποίησαν τις δυνατότητές τους, διευρύνοντας έτσι τη χρήση τους ως μέσο παρέμβασης και καθοδήγησης της πολιτικής, οικονομικής και κοινωνικής ζωής. Επομένως, επανατοποθετώντας τα ΜΜΕ στα αιτήματα του καιρού και τις νέες δυναμικές αποστολές, είδαμε μια αλλαγή στους στόχους των ΜΜΕ. Ως εκ τούτου, κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, τέθηκε η βάση για την ανάπτυξη της τεχνολογικής παρέμβασης και την πολιτική επιρροή των μαζών. Αυτές οι προσπάθειες άρχισαν να φτάνουν στο αποκορύφωμά τους αμέσως μετά το τέλος του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου, οδηγούμενες από την οικονομική μαζική παραγωγή και τη διαδεδομένη χρήση των τελευταίων επιτευγμάτων στα ηλεκτρονικά, ιδίως την ευρεία χρήση τηλεοράσεων.⁴

Η μορφή των σύγχρονων μέσων ενημέρωσης διαμορφώθηκε από τις κοινωνικές ανακατατάξεις και τις αλλαγές που μεταμόρφωσαν την προπολεμική κοινωνία σε μια σύγχρονη αστική βιομηχανική κοινωνία και επιδείνωσαν το αίτημα για περισσότερη επικοινωνία μετά τον πόλεμο. Η απομόνωση των ανθρώπων στις σύγχρονες κοινωνίες του αστικού τρόπου ζωής έχει υπερτονίσει τη ζήτηση για μέσα ενημέρωσης και η επιτάχυνση των οικονομικών δραστηριοτήτων του έχει εντείνει τη ζήτηση για μέσα ενημέρωσης. Η σημασία των ΜΜΕ ως εργαλείου για την επίτευξη πολιτικών στόχων και η αυξανόμενη χρήση τους σε πολιτικούς και ιδεολογικούς αγώνες έχουν αμφισβητήσει την τεχνολογία των νέων μεθόδων μαζικής επικοινωνίας. Το εύρος, η ποσότητα και το περιεχόμενο των μέσων ενημέρωσης εξαρτώνται από την ανάπτυξη επιστημονικής και τεχνολογικής έρευνας, την ανακάλυψη νέων μεθόδων

³ Στο ίδιο

⁴ Στο ίδιο

επεξεργασίας, την αυτοματοποίηση της παραγωγής, την αύξηση και την ευημερία του κατά κεφαλήν εισοδήματος.⁵

Από τις ιδιαίτερες διερευνήσεις, η κοινωνιολογική έρευνα κατέληξε στο ότι τα ΜΜΕ όχι μόνο υποκινούν κοινωνικές εξελίξεις, αλλά ακόμα ότι επιτελούν το έργο της ολοκλήρωσης της κοινωνίας. Με άλλα λόγια, τα μέσα ενημέρωσης αντιπροσωπεύουν μερικές από τις πιο απαραίτητες λειτουργίες της σύγχρονης κοινωνίας. Χρησιμοποιούν προηγμένη τεχνολογία για τον έλεγχο ολόκληρου του περιβάλλοντος σε κάθε βήμα. Η επιστημονική συζήτηση για τον προσδιορισμό του περιεχομένου των «απαραίτητων κοινωνικών λειτουργιών» κατέληξε στο συμπέρασμα: μεταφορά της κληρονομιάς της γνώσης μιας κοινωνίας από γενιά σε γενιά και συλλογή πληροφοριών που σχετίζονται με την επιβίωση του περιβάλλοντος των ανθρώπων.⁶

Η γενική αποδοχή και καθιέρωση των μέσων ενημέρωσης οφείλεται κυρίως στο ότι συνδυάζουν τις δικές τους έννοιες με την έννοια της κοινωνικότητας των ανθρώπων. Αυτή η έννοια είναι η ίδια και συνυφασμένη με τις εγγενείς ανθρώπινες ανάγκες για επικοινωνία και πληροφόρηση. Είναι ανάγκη η εξωτερίκευση της ύπαρξης και της έντασής του να ακολουθήσει μια διαδικασία παράλληλη με την εξέλιξη του ανθρώπινου είδους. Ο σύγχρονος άνθρωπος-αποδέκτης αποδείχθηκε ότι είναι σε θέση να συγκρατήσει τα μέσα ενημέρωσης επειδή έχει αρκετό περιθώριο να αποφασίσει τι θα ακούσει, τι θα διαβάσει ή τι θα δει, ακόμη και η ικανότητά του να επιλέγει από όλο το φάσμα πληροφοριών είναι χρήσιμη σε αυτόν και επιπλέον γιατί μπορεί να αξιολογήσει την απόλυτη σημασία της επικοινωνίας και να καθορίσει τους τρόπους και τα μέτρα για να δεχτεί ή να απορρίψει το μήνυμα.⁷

1.1 Ιστορική Αναδρομή Ραδιοφώνου

Ο τομέας της Επικοινωνίας χαρακτηριζόταν από συνεχείς ανακατατάξεις του παραδοσιακού από το σύγχρονο καθώς νέες εφευρέσεις αντικατέστησαν τα κλασικά μέσα και εργαλεία και οι νέες μορφές πληροφόρησης και επικοινωνίας ανασύνταξαν τις παλιές. Η γενική αυτή παραδοχή οδήγησε σε δύο αναγκαίες προϋποθέσεις για την μελέτη και εμβάθυνση της μελέτης της ραδιοφωνίας στην Ελλάδα: την εισαγωγή της ιστορικότητας και την ανάπτυξη της ανάλυσης. Η ιστορική αναδρομή θεωρήθηκε

⁵ Στο ίδιο

⁶ Κ. Αντώνιο, Κ. Μιχαλέα, Μοχλοί της Κοινωνικής Εξέλιξης, *Ελευθερία*, Λάρισα, 26 Ιουλίου 1987

⁷ Στο ίδιο

αναγκαία για την σε βάθος ανάλυση του φαινομένου. Η ιστορική ανάλυση της διαδρομής της ραδιοφωνίας στην Ελλάδα αποσκοπεί στο να φανερώσει απροσδόκητες ομοιότητες με την σύγχρονη πραγματικότητα. Οι εποχές υψηλής δημιουργικής και εν γένει πολιτιστικής άνθισης του ραδιοφώνου καλλιέργησαν ενδεχομένως πρότυπα για το παρόν και το μέλλον. Για το λόγο αυτό η γνώση του παρελθόντος μπορεί να μετουσιωθεί σε κίνητρο δημιουργίας και πηγή έμπνευσης.⁸

Η ιστορία του ραδιοφώνου στην Ελλάδα τον 20^ο αιώνα είχε ως στόχο να συμβάλλει, όσο το δυνατόν, στον προσδιορισμό του παρόντος της ελληνικής ραδιοφωνίας και παράλληλα να αποτελέσει πηγή δημιουργικού προβληματισμού για το μέλλον της. Το ραδιόφωνο σταδιακά άλλαξε ρόλο και μετατράπηκε από μηχανισμό διανομής μηνυμάτων και άλλων σε μηχανισμό επικοινωνίας. Πρόκειται πλέον για ένα σύστημα εκπομπής και υποδοχής, ένα σύστημα όχι μόνο ακρόασης αλλά έκφρασης και επικοινωνίας δίνοντας φωνή στους πολίτες.⁹

Δεν μπορεί να προσδιοριστεί με απόλυτη ακρίβεια η ημερομηνία γέννησης του ραδιοφώνου ούτε ο εφευρέτης του. Πρόκειται για συλλογική εφεύρεση στην οποία συνέβαλαν έρευνες από διάφορες χώρες αλλά όπως και η συνέργεια διαφορετικών τεχνολογιών: της ασύρματης τηλεγραφίας και της ασύρματης τηλεφωνίας. Ωστόσο, το ραδιόφωνο φαίνεται να δημιουργήθηκε στα μέσα του 19^{ου} αιώνα με την ανακάλυψη των ηλεκτρομαγνητικών κυμάτων το 1864 από τον James Clerk Maxwell και την ανάδειξη της ύπαρξης των ερτζιανών κυμάτων το 1887 από τον Heinrich Hertz.¹⁰

Ενώ το ραδιόφωνο εξυπηρετούσε αρχικά ψυχαγωγικούς σκοπούς, στη συνέχεια συνδέθηκε με μεγάλα ιστορικά γεγονότα. Ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος προώθησε τον πληθυσμό στην αξιοποίηση της ασύρματης επικοινωνίας και οι ένοπλες δυνάμεις της ξηράς, της θάλασσας και αργότερα της αεροπορίας, χρησιμοποίησαν την ασύρματη τηλεγραφία. Καταργήθηκαν εντελώς η ενσύρματες επικοινωνίες μετά τον πόλεμο και καθιερώθηκε σχεδόν ολοκληρωτικά η ασύρματη επικοινωνία στην οποία πρωταγωνίστησαν τέσσερις εταιρείες: Marconi's Wireless Co Ltd στην Ευρώπη, Radio

⁸ Ζαχαρούλα Βασιλάκη, «Ιστορική Αναδρομή Ραδιοφώνου (τέλη 19^{ου} αιώνα- 1987)», επιμ. Κλειαμάκη Όλγα, Τετράδια Επικοινωνίας Νο 6, *Το Ραδιόφωνο στην Ελλάδα*, Αθήνα, Απρίλιος 2006, σ. 19

⁹ Στο ίδιο, σ. 19

¹⁰ Στο ίδιο, σ. 20

Corporation of America, Telefunken στην Γερμανία και Compagnie Sans Fil στην Γαλλία.¹¹

Στις αρχές της δεκαετίας του 1920 εξακολουθούσαν οι υπηρεσίες τηλεπικοινωνιών και ραδιομετάδοσης να αποτελούν ξεχωριστές κατηγορίες παρ' όλο που οι τεχνικές τους είναι όμορες και παρόμοιες. Από την δεκαετία του 1960, οι δύο αυτές κατηγορίες φάνηκαν να συγκλίνουν, την ίδια περίοδο που τα ομοαξονικά καλώδια και οι οπτικές ίνες συνέδεαν τις καλωδιακές τηλεπικοινωνίες με την ανάπτυξη της τηλεόρασης. Σε μετέπειτα περίοδο, οι ίδιες τεχνολογίες δημιούργησαν το ψηφιακό δίκτυο του Internet που ώθησε την εκπομπή του ραδιοφώνου.¹²

Ταυτόχρονα με την παγκόσμια ιστορία του ραδιοφώνου εκτυλισσόταν και η ιστορία του ραδιοφώνου στην Ελλάδα συμμετέχοντας στις εξελίξεις, τηρούμενων των αναλογιών των ιστορικοπολιτικών γεγονότων.¹³

1.2 Ιστορία του ραδιοφώνου στην Ελλάδα

Ελληνική Πειραματική Εποχή (1902-1929)

Τα πλεονεκτήματα της ασύρματης επικοινωνίας χρήζουν μεγίστης σημασίας για τις ανάγκες εκσυγχρονισμού του ελληνικού στρατού. Ήδη, από το 1907 ο στόλος του Πολεμικού Ναυτικού εφοδιάστηκε με ασύρματους τηλεγράφους και έκτοτε η νέα τεχνολογία αποτέλεσε απαραίτητο στοιχείο της σύγχρονης ναυσιπλοΐας που οδήγησε στην ίδρυση μιας νέας υπηρεσίας στο πολεμικό ναυτικό, η Διεύθυνση Ραδιοηλεκτρολογίας του Υπουργείου Ναυτικών (ΔΡΥΝ). Η νέα Διεύθυνση αποσκοπούσε αρχικά στη δημιουργία της Σχολής Ραδιοτηλεγραφητών για την εκπαίδευση ειδικευμένων αξιωματικών.¹⁴

Μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, το ελληνικό κράτος εξασφάλισε με ειδικό νόμο το 1920 την αποκλειστική χρήση των ασύρματων επικοινωνιών από το στρατό προκειμένου να αποφύγει την εξάπλωσή τους σε άλλους τομείς. Το 1923 η ΔΡΥΝ επιχείρησε την δημιουργία ραδιοφωνική εκπομπής με τη χρήση ασύρματης τηλεφωνίας στις εγκαταστάσεις του «Ναυτικού Οχυρού» στην περιοχή της Ελαιώνας των Αθηνών

¹¹ Στο ίδιο, σ. 20-21

¹² Στο ίδιο, σ. 21

¹³ Στο ίδιο, σ. 21

¹⁴ Στο ίδιο, 21., Κάρτερ Γιώργος, μέρος Α', «Ιστορία της Ελληνικής Ραδιοφωνίας», Ιούνιος 1988, στο <https://www.youtube.com/watch?v=1idDe3b8Zog>, ημερομηνία προσπέλασης 5 Ιανουαρίου 2022

που τότε ονομαζόταν «Σταθμός Βοτανικού». Η απόπειρα έγινε με πομπό ισχύος 200W που εισήγαγε ο αντιπρόσωπος της Σουηδικής εταιρείας Svenska Radioaktiebolaget. Μέχρι τότε απαγορεύονταν οι εγκαταστάσεις εξωτερικής κεραίας και επιτρεπόταν μόνο μια εσωτερική κεραία ανά σπίτι. Μόνο το Υπουργείο Ναυτικών μπορούσε να παραχωρήσει άδειες λήψης με το κόστος των 500 δραχμών.¹⁵

Κατόπιν ιδιωτικής πρωτοβουλίας, ο επιμελητής Κ. Πετρόπουλος προέβη σε επιδείξεις ασύρματης τεχνολογίας και προώθησε την εξέλιξη της ασύρματης τεχνολογίας και της μαζικής χρήσης του ραδιοφώνου από το 1922. Ο ίδιος οργάνωσε τον πρώτο πυρήνα ερασιτεχνών του ασυρμάτου το 1925 στη «Σχολή Μεγαρέως», που ήταν η πρώτη σχολή στην Ελλάδα που προσέφερε σπουδές ραδιοφώνου και ηλεκτρονικών και πραγματοποίησε ραδιοφωνική εκπομπή. Η πρώτη ραδιοφωνική εκπομπή στην Ελλάδα και στα Βαλκάνια έγινε στις 25 Μαρτίου 1927 με αφορμή την επέτειο της Επανάστασης του '21. Για την επιτέλεση της εκπομπής χρειάστηκε ένας γερμανικός πομπός 200 W. Η εκπομπή του εκφωνήθηκε και από τον ασύρματο της αγγλικής πολεμικής κορβέτας «Κουίν Άνν» που βρισκόταν στο λιμάνι της Θεσσαλονίκης τότε. Τα μεγάφωνα που εγκαταστάθηκαν στον Λευκό Πύργο συνόδευαν με μουσική τους πεζούς της παραλίας.¹⁶

Παρατηρείται η διάδοση της εφεύρεσης καθώς αργότερα δημιουργήθηκε η «Ένωσις Ελλήνων Ερασιτεχνών Ασυρμάτου». Το κράτος εξακολουθούσε να έχει τον έλεγχο έκδοσης αδειών χρήσης της ασύρματης τεχνολογίας που εισέρχονταν από το εξωτερικό. Το 1927, ιδρύθηκε ένας άλλος σύλλογος ερασιτεχνών, ο «Όμιλος Φίλων Ασυρμάτου» με έδρα την αίθουσα «Παρνασσός» στην Αθήνα και οργάνωσε σεμινάριο για την τεχνολογία του ραδιοφώνου το 1930. Οι άδειες δεκτών αυξήθηκαν και η ασύρματη επικοινωνία άρχισε να γίνεται πιο δημοφιλής στο κοινό. Το διάστημα αυτό εμφανίστηκαν και στη Θεσσαλονίκη οι πρώτες πειραματικές εκπομπές όπου

¹⁵ Βασιλάκη, «Ιστορική Αναδρομή Ραδιοφώνου», σ. 22., Ελευθέριος Σκιαδάς, «Τα Πρώτα Βήματα του Ραδιοφώνου στην Ελλάδα», Μηχανή του Χρόνου, στο <https://www.mixanitouxronou.gr/ta-prota-vimata-tou-radiofonou-stin-ellada-oi-syskeves-kostizan-mexri-kai-50-000-draxmes-kai-oi-akroates-eprepe-na-plironoun-etisia-syndromi/>, ημερομηνία προσπέλασης 12/3/21

¹⁶ Όλγα Πλέχοβα, *Το πρώτο ελληνικό ραδιόφωνο... και το πρώτο των Βαλκανίων*, Μπαρμπουνάκης, Θεσσαλονίκη, 2002, σ. 29, 32

αντιπρόσωπος των ηλεκτρικών συσκευών ήταν ο Χ. Τσιγγιρίδης και σε σύντομο χρονικό διάστημα ιδρύθηκε ο «Ραδιοφωνικός Σύλλογος Θεσσαλονίκης» (1928).¹⁷

Πρωτοπόρος στον τομέα της ελληνικής ραδιοφωνίας ο Χ. Τσιγγιρίδης, συνέβαλλε στην άνοδο της ασύρματης επικοινωνίας από την Θεσσαλονίκη. Ο ίδιος ήρθε σε επαφή για πρώτη φορά με το ραδιόφωνο κατά την διάρκεια των σπουδών του ως ηλεκτρολόγος μηχανικός στο Πολυτεχνείο της Στουτγάρδης. Όταν επέστρεψε στην Ελλάδα έγινε αντιπρόσωπος ηλεκτρικών, κινηματογραφικών και ραδιοφωνικών συσκευών στη Θεσσαλονίκη και επιχείρησε την ίδρυση ραδιοφωνικού σταθμού με σκοπό να εγκαθιδρύσει την παραγωγή ραδιοφωνικών συσκευών στην Ελλάδα και να τις διαθέτει στο κοινό. Έφτιαξε τον πρώτο πομπό μόνος του από παλιό πολεμικό ασύρματο της Γαλλικής Στρατιάς Ανατολής με προσωπικό κόστος. Πρόκειται για τολμηρή επιχειρηματική ιδέα για την Ελλάδα όπου μέχρι τότε το κράτος κατείχε το μονοπώλιο των ερτζιανών και απαγόρευε κάθε ιδιωτική πρωτοβουλία.¹⁸

Η λειτουργία της Διεθνούς Έκθεσης Θεσσαλονίκης το 1926 έδωσε στον Χ. Τσιγγιρίδη την ευκαιρία να εφαρμόσει το σχέδιο του καθώς κατάφερε να πάρει άδεια λειτουργίας του σταθμού του στο πλαίσιο της Διεθνούς Έκθεσης. Οι πρώτες απόπειρες του συνάντησαν εμπόδια και οι προτάσεις του δεν έγιναν δεκτές. Το γεγονός αυτό δεν τον σταμάτησε από το να εφαρμόσει ευρηματικούς τρόπους υλοποίησης του σχεδίου του. Στην έκθεση του 1926 παρουσίασε την νέα τεχνολογική εφεύρεση και έφερε το κοινό σε πρώτη επαφή με το ραδιόφωνο που υλοποιήθηκε από τους δέκτες- μεγάφωνα, σε συνθήκες συναυλίας. Το κοινό απόλαυσε την Συναυλία της Βιέννης και του Παρισιού.¹⁹

Ο Ραδιοφωνικός Σταθμός Τσιγγιρίδη ιδρύθηκε επίσημα το 1926 με έδρα τις εγκαταστάσεις της Διεθνούς Έκθεσης Θεσσαλονίκης και εξέπεμπε σύμφωνα με άδεια κάθε χρόνο κατά την διάρκεια λειτουργίας της έκθεσης για δεκαπέντε ημέρες. Για τα δεδομένα της εποχής διέθετε αρκετά ισχυρό πομπό που έφτανε έως τα 500W και εξέπεμπε σε συχνότητα μεσαίων κυμάτων (218,5 kHz) με κεραία ύψους 45 μέτρων.²⁰

¹⁷Κροντηράς Βασίλης, «Ιστορίες Ραδιοφώνου», ψηφιακό αρχείο της ΕΡΤ, επεισόδιο 1^ο, 1995 στο <https://archive.ert.gr/7846/>, ημερομηνία προσπέλασης 5 Ιανουαρίου 2022., Βασιλάκη, Ο.Π., σ. 22

¹⁸Στο ίδιο, 23., Πλέχοβα, *Το Πρώτο Ελληνικό Ραδιόφωνο*, σ. 22

¹⁹Στο ίδιο, 23., Βασιλάκη, «Ιστορική Αναδρομή Ραδιοφώνου», σ. 23

²⁰ «Ιστορία Ραδιοφώνου, πρώτος ραδιοφωνικός σταθμός στην Ελλάδα, 1η ΔΕΘ 1926», *Thessaloniki Arts and Culture*, στο <https://www.thessalonikiartsandculture.gr/thessaloniki/palia->

Αποτελούσε τον πρώτο ραδιοσταθμό των Βαλκανίων και της Νοτιοανατολικής Ευρώπης με μεγάλη γεωγραφική και ακροαματική εμβέλεια. Από τον σταθμό του πέρασαν πολλοί καλλιτέχνες της εποχής και τα μουσικά προγράμματα πραγματοποιούνταν από ζωντανές εκτελέσεις κομματιών εντός του στούντιο.²¹

Η έκθεση της Θεσσαλονίκης συνέβαλε στην μεγαλύτερη προώθηση της χρήσης του ραδιοφώνου και δημιούργησε την συνήθεια χρήσης του στις ζωές των πολιτών. Είναι αξιοσημείωτο το πως ο Σταθμός του Τσιγγιρίδη κέρδισε την ανταπόκριση του λαού πριν την εμφάνιση του κρατικού ραδιοφώνου. Το ελληνικό κοινό, μη εξοικειωμένο με το ραδιόφωνο και την χρησιμότητά του, δεν μπορούσε να αντιληφθεί τις λέξεις ραδιοσταθμός και μεγάφωνο. Η αρχική ονομασία που έδωσε ο Χ. Τσιγγιρίδης ήταν «Μέγας Λέκτης». Μετά την κατάργηση απαγόρευσης εισαγωγής ραδιοφώνων στη χώρα το 1928, όλο και περισσότερος κόσμος άρχισε να αγοράζει συσκευές στο σπίτι του.²²

Ως εκπρόσωπος της γερμανικής εταιρίας Siemens & Halske, ο Χ. Τσιγγιρίδης παρουσίασε στην έκθεση το 1927 τα μεγάφωνα. Τα θέματα των προγραμμάτων που προβάλλονταν αφορούσαν πολιτικούς χαιρετισμούς, ειδήσεις της Διεθνούς Έκθεσης, προγράμματα μουσικής και διαφημίσεις. Επιπλέον, ο σταθμός πραγματοποιούσε αναμετάδοση συναυλιών και δραμάτων των μεγαλύτερων μουσικών κέντρων της Ευρώπης και σταδιακά έκανε την παραγωγή δικών του πολιτιστικών προγραμμάτων με προσκεκλημένους καλλιτέχνες της εποχής αλλά και θεατρικά, μουσικά σχήματα. Ο σταθμός συνεργάστηκε εκτενέστατα με την εφημερίδα *Μακεδονία* της Θεσσαλονίκης καταδεικνύοντας την συνδυαστική χρήση των δύο Μέσων. Τα μεγάφωνα εξυπηρέτησαν και την αναβάθμιση του βουβού κινηματογράφου. Το 1928 μετά από αίτημα του «ΠΑΛΛΑΣ» και το 1930 του «ΔΙΟΝΥΣΙΑ» ο Χ. Τσιγγιρίδης αναλαμβάνει την απαραίτητη μεγαφωνική εγκατάσταση.²³ Ο σταθμός του Τσιγγιρίδη κατάφερε να αποκτήσει άδεια λειτουργίας ανεξάρτητα από την έκθεση της Θεσσαλονίκης αλλά η λειτουργία του έπαψε μετά την περίοδο της κατοχής το 1946.

thessaloniki/istoria-radiofonou-protos-radiofonikos-stathmos-stin-ellada-1i-deth-1926/, ημερομηνία προσπέλασης 10/3/21., Κροντηράς Βασίλης, «Ιστορίες Ραδιοφώνου», ψηφιακό αρχείο της ΕΡΤ, επεισόδιο 1^ο, 1995 στο <https://archive.ert.gr/7846/>, ημερομηνία προσπέλασης 5 Ιανουαρίου 2022

²¹ Ειρήνη Νικοπούλου, «Όταν το 1926 στήθηκε στην Θεσσαλονίκη το πρώτο ραδιόφωνο των Βαλκανίων - Να τα κλαπατσίμπαλα», στο <https://www.eirinika.gr/>, ημερομηνία προσπέλασης 12/3/21

²² Βασιλάκη, «Ιστορική Αναδρομή Ραδιοφώνου», σ. 23-24., Πλέχοβα, *Το Πρώτο Ελληνικό Ραδιόφωνο*, σ. 29, 32

²³ Στο ίδιο, 27., Βασιλάκη, «Ιστορική Αναδρομή Ραδιοφώνου», σ. 24

Αντιλαμβάνεται κανείς ότι η πορεία της ελληνικής ραδιοφωνίας ακολούθησε τα βήματα των άλλων χωρών εντός και εκτός Ευρώπης, όπου η ραδιομετάδοση ξεκίνησε από ιδιωτικές πρωτοβουλίες. Αργότερα το κράτος αντιλήφθηκε την σημαντικότητα του ραδιοφώνου ως μέσου υλοποίησης οικονομικών και πολιτικών συμφερόντων. Η εξέλιξη του ραδιοφώνου καθορίστηκε τόσο από τις κοινωνικές συνθήκες όσο και από την τεχνολογική εξέλιξη και την πρωτοβουλία των ιδιωτών να εκμεταλλευτούν την νέα τεχνολογία και να την αναδείξουν ως μέσο επικοινωνίας. Το Ράδιο Τσιγγιρίδη αναμφισβήτητα αποτέλεσε έναυσμα για την εγκαθίδρυση του ραδιοφώνου στην Ελλάδα.²⁴

Στα τέλη της δεκαετίας του 1920 το ραδιόφωνο άρχισε να αποκτά μεγάλη εμβέλεια σε όλο τον κόσμο. Εκτός το ότι αυξήθηκαν οι ραδιοφωνικοί σταθμοί αυξήθηκε και το ενδιαφερόμενο κοινό. Το κράτος αντιλήφθηκε την δύναμη που άρχισε να αποκτά το ραδιόφωνο ως μέσω επικοινωνίας και δεν άργησε να το εκμεταλλευτεί ώστε να ιδρύσει κρατικό ραδιοφωνικό σταθμό.²⁵

Οι πρώτες απόπειρες δημιουργίας κρατικού ραδιοφωνικού σταθμού σημειώθηκαν το 1929. Υπήρξαν πολλά εμπόδια για την πραγματοποίηση του σχεδίου λόγω πολιτικών διενέξεων ωστόσο το 1930 η πρώτη πολιτική και προεκλογική ραδιοφωνική ομιλία εκφωνήθηκε από τον τότε πρωθυπουργό Ελευθέριο Βενιζέλο από τις εγκαταστάσεις της ΔΡΥΝ. Μετέπειτα απόπειρες εγκατάστασης της ραδιοφωνίας στην Ελλάδα οδηγήθηκαν σε αποτυχία. Μετά από πολύχρονες προσπάθειες η κυβέρνηση δίνει την ανεπίσημη συγκατάθεση στον τμηματάρχη του Τμήματος Ασυρμάτου του υπουργείου Συγκοινωνίας, Σ. Ελευθερίου, να λειτουργήσει για ενάμιση χρόνο το ραδιοφωνικό σταθμό του Πειραιά το 1935. Η έλλειψη θεσμικού πλαισίου οδήγησε σε προβλήματα οργάνωσης, προγραμμάτων, τον ρόλο του ραδιοφώνου και την απήχηση του στο κοινό. Ο ημι- κρατικός ραδιοφωνικός σταθμός εξέπεμπε σε ακτίνα 300 χιλιομέτρων και έπαιξε πλέον σημαντικό ρόλο στην πολιτική.²⁶

Το ραδιόφωνο επί δικτατορίας του Μεταξά

²⁴ Στο ίδιο, 24., Σταύρος Στρατηγάκης, «Κλείσε τα μάτια για να δεις», ψηφιακό αρχείο της ΕΡΤ, 2009 στο <https://www.ert.gr/ert-arxeio/radiofonikos-stathmos-athinon-21-ma-oy-1938/>, ημερομηνία προσπέλασης 5 Ιανουαρίου 2022

²⁵ Βασιλάκη, «Ιστορική Αναδρομή Ραδιοφώνου», σ. 25

²⁶ Στο ίδιο, 25

Την περίοδο δικτατορίας του Μεταξά, το 1936, η κυβέρνηση αποφάσισε να δημιουργήσει κρατικό ραδιοφωνικό σύστημα με σκοπό την εκπαίδευση της ελληνικής κοινωνίας. Το 1936 προκηρύχθηκε δεύτερος διεθνής διαγωνισμός επί της πρωθυπουργίας του Ιωάννη Μεταξά. Η εταιρία Telefunken κέρδισε τον διαγωνισμό και ανέλαβε το έργο ίδρυσης ραδιοφωνικού σταθμού στην Αθήνα το οποίο ολοκληρώθηκε το 1938. Η εταιρεία προμήθευσε έναν ραδιοφωνικό πομπό μεσαίων κυμάτων ισχύος 100W στη Θεσσαλονίκη, ενός πομπού βραχέων κυμάτων 5 Kw στην Κέρκυρα και ενός πομπού βραχέων κυμάτων 20 Kw στην Αθήνα και το κράτος διέθετε σημαντικό ποσό για τις εγκαταστάσεις του ραδιοσταθμού. Την χρονιά εκείνη ιδρύθηκε και η Υπηρεσία Ραδιοφωνικών Εκπομπών (ΥΡΕ), η οποία υπαγόταν στο υπουργείο Συγκοινωνίας. Με την εμφάνιση του ραδιοφωνικού σταθμού Αθηνών λειτουργεί και η Ελληνική Βιομηχανία Ραδιοφώνου (ΕΛΒΙΡΑ).²⁷ Στις 20 Νοεμβρίου το υπουργείο Τύπου και Τουρισμού ανέλαβε την υπηρεσία ραδιοφώνου και την μετονόμασε σε Διεύθυνση Ραδιοφωνίας.²⁸

Το 1938 ιδρύθηκε ο πρώτος κρατικός ραδιοσταθμός στο Ζάππειο, ο Ραδιοφωνικός Σταθμός Αθηνών. Ο σταθμός περιλάμβανε τρία τμήματα οργάνωσης: το τμήμα μουσικών προγραμμάτων, το τμήμα ομιλιών και το τμήμα θεατρικών εκπομπών.²⁹

Το ραδιόφωνο στην Ελλάδα, όπως και σε άλλες ευρωπαϊκές και μη χώρες, δεν έμεινε ανεπηρέαστο από πολιτικές συγκυρίες. Την δεκαετία του '30 λοιπόν, το ραδιόφωνο έγινε όργανο ιδεολογικών αντιπαλοτήτων, όργανο άσκησης πολιτικής επιβολής και κοινωνικού ελέγχου. Διανύοντας μια περίοδο όπου κυριαρχούσαν απολυταρχικά και εθνικιστικά καθεστώτα στην Ευρώπη, το ραδιόφωνο αποτέλεσε κυρίαρχο όργανο προπαγάνδας, χειραγώγησης των μαζών και της κοινής γνώμης. Μέχρι τότε το ραδιόφωνο δεν αποτελούσε αμφίδρομο τρόπο επικοινωνίας πομπού και δέκτη αλλά μονόδρομος τρόπος επικοινωνίας από την εξουσία προς τη μάζα. Κατά

²⁷ Γιάννης Καραφυλλάς, «Ιστορίες του Ραδιοφώνου», ψηφιακό αρχείο της ΕΡΤ, επεισόδιο 1^ο, 1995 στο <https://www.ert.gr/ert-arxeio/radiofonikos-stathmos-athinon-21-ma-oy-1938/>, ημερομηνία προσπέλασης 5 Ιανουαρίου 2022

²⁸ Βασιλάκη, «Ιστορική Αναδρομή Ραδιοφώνου», σ. 26,

Πλέχοβα, *Το Πρώτο Ελληνικό Ραδιόφωνο*, σ. 61-62

²⁹ Βασιλάκη, «Ιστορική Αναδρομή του Ραδιοφώνου», σ. 26,

Ελευθέριος Σκιαδάς, «Τα Πρώτα Βήματα του Ραδιοφώνου στην Ελλάδα», Μηχανή του Χρόνου, στο <https://www.mixanitouxronou.gr/ta-prota-vimata-tou-radiofonou-stin-ellada-oi-syskeves-kostizan-mexri-kai-50-000-draxmes-kai-oi-akroates-eprepe-na-plironoun-etisia-syndromi/>, ημερομηνία προσπέλασης 12/3/21

αυτόν τον τρόπο δημιουργήθηκαν τα εθνικά ραδιοφωνικά δίκτυα με σκοπό την προώθηση των συμφερόντων του κράτους. Γι' αυτό κατά την περίοδο της δικτατορίας του Μεταξά επισπεύστηκαν οι διαδικασίες εγκατάστασης του ραδιοφώνου. Το 1939 το καθεστώς εγκαινίασε τον ραδιοφωνικό σταθμό της ΕΟΝ ο οποίος απευθύνθηκε στην Εθνική Νεολαία και ενίσχυσε την κρατική προπαγάνδα.³⁰

Το ραδιόφωνο την περίοδο της Γερμανικής Κατοχής (1940-1944)

Με το ξέσπασμα του Β' Παγκοσμίου Πολέμου ο ρόλος του ραδιοφώνου απέκτησε άλλη διάσταση. Στημένοι σταθμοί που δημιουργήθηκαν εσκεμμένα αναλαμβάνοντας ρόλους εμψυχωτή αντίστασης, διακινητή ψυχολογικού πολέμου και ρόλους παραπληροφόρησης προσποιούμενοι ότι ανήκαν σε άλλο στρατόπεδο από αυτό που πραγματικά ανήκαν. Την περίοδο αυτή ο «ραδιοφωνικός πόλεμος» όπως χαρακτηρίστηκε εξελίχθηκε παράλληλα με τον πραγματικό πόλεμο. Η Ελλάδα δεν αποτέλεσε εξαίρεση στην περίπτωση αυτή. Ο ιταλικός σταθμός του Μπάρι κέρδισε ελληνικό ακροατήριο προβάλλοντας διάφορες εκπομπές στην ελληνική γλώσσα. Με την κήρυξη του ελληνοϊταλικού πολέμου άρχισε να μεταδίδει εκπομπές που παρουσίαζαν αρνητική εικόνα για τα ελληνικά στρατεύματα. Οι ελληνικοί ραδιοφωνικοί σταθμοί από την άλλη ενδυνάμωναν το ηθικό των στρατιωτών και διέψευδαν την αντίθετη άποψη.³¹

Με την είσοδο των γερμανικών στρατευμάτων στη χώρα διακόπηκε το πρόγραμμα και καταλύθηκαν πολλοί ραδιοφωνικοί σταθμοί. Οι κατοχικές δυνάμεις προωθούσαν πλέον εκπομπές στην γερμανική και ιταλική γλώσσα χρησιμοποιώντας το ραδιόφωνο ως μέσο προπαγάνδας για να ενισχύσουν το ηθικό των στρατιωτών τους.³²

Αφού καταλήφθηκε ο Σταθμός Αθηνών οι δυνάμεις της κατοχής διέλυσαν το υπουργείο Τύπου και Τουρισμού και ίδρυσαν την Ανώνυμη Εταιρεία Ραδιοφωνικών Εκπομπών το 1941. Η ΑΕΡΕ πληρούσε τα στοιχεία ημικρατικού οργανισμού και επηρεάστηκε ως προς την δομή της από το ραδιόφωνο του BBC.³³ Οι δυνάμεις της κατοχής επέβαλλαν σε όλους τους ιδιοκτήτες ραδιοφώνων στην περιοχή της Αθήνας

³⁰ Βασιλάκη, «Ιστορική Αναδρομή του Ραδιοφώνου», σ. 27

³¹ Στο ίδιο, 28, Κροντηράς Βασίλης, «Ιστορίες Ραδιοφώνου», ψηφιακό αρχείο της ΕΡΤ, επεισόδιο 1^ο, 1995 στο <https://archive.ert.gr/7846/>, ημερομηνία προσπέλασης 5 Ιανουαρίου 2022

³² Βασιλάκη, «Ιστορική Αναδρομή του Ραδιοφώνου», σ. 28

³³ *Ελευθερία*, Λάρισα, 9 Οκτωβρίου 1989

να δηλώσουν τις συσκευές τους. Οι συσκευές ρυθμίστηκαν με τέτοιο τρόπο ώστε να έχουν τη δυνατότητα να πιάνουν μόνο τον εθνικό σταθμό των Αθηνών. Οι ραδιοφωνικές συσκευές που υπήρχαν στην υπόλοιπη Ελλάδα ζητήθηκαν να παραδοθούν μετά από διαταγές αλλιώς θα δέχονταν ποινή ισόβιας φυλάκισης ακόμη και θανάτου.³⁴

Οι Γερμανοί δεν κατάφεραν όμως να χρησιμοποιήσουν προς συμφέρον τους τον ραδιοσταθμό του Τσιγγιρίδη. Ο Τσιγγιρίδης αρνούνταν να μεταδώσει γερμανικές εκπομπές και προφασίζονταν βλάβες στα μηχανήματα και συχνά κλείνοντας τον σταθμό. Τότε οι Γερμανοί φυλάκισαν τον Τσιγγιρίδη και ανέλαβαν τη λειτουργία του σταθμού μόνοι τους. Αφού τον απελευθέρωσαν αποφάσισαν να κατασκευάσουν δικό τους σταθμό στη Θεσσαλονίκη.³⁵

Μετά από απόφαση του διευθυντή και αντιπροσώπου της γερμανικής εταιρείας Telefunken, ο Γιάννης Βουλπιώτης κατάφερε να απελευθερώσει ως ένα βαθμό το ραδιόφωνο και έτσι το ραδιόφωνο γνώρισε βελτιώσεις και πλεονεκτήματα. Το πρώτο μέλημα της ΑΕΡΕ ήταν ο περιορισμός των γερμανικών εκπομπών και η προώθηση των ελληνικών εκπομπών. Το 1943 τέθηκε σε ισχύ ο «Ραδιοφωνικός Κανονισμός» με τον οποίο διατάχθηκε το σφράγισμα 43.000 περίπου ραδιοφωνικών συσκευών και η ακινητοποίηση των δεικτών, ώστε να λάμβαναν μόνο το σταθμό Αθηνών κατά την αποχώρησή τους τον Οκτώβριο του 1944. Οι Γερμανικές δυνάμεις προσπάθησαν να καταρρίψουν τις κεραίες του εθνικού σταθμού με ωρολογιακές βόμβες αλλά τα σχέδια του ανακαλύφθηκαν από τους τεχνικούς ραδιοφώνου και εξουδετερώθηκαν.³⁶

Κρατικό Μονοπώλιο

Το 1945 η κρατική υπηρεσία ραδιοφώνου μετονομάστηκε σε Εθνικό Ίδρυμα Ραδιοφωνίας. Το κράτος επέμενε στην εκμετάλλευσή του χωρίς να αφήνει περιθώρια

³⁴ «Ιστορία Ραδιοφώνου, πρώτος ραδιοφωνικός σταθμός στην Ελλάδα, 1η ΔΕΘ 1926», *Thessaloniki Arts and Culture*, στο <https://www.thessalonikiartsandculture.gr/thessaloniki/palia-thessaloniki/istoria-radiofonou-protos-radiofonikos-stathmos-stin-ellada-1i-deth-1926/>, ημερομηνία προσπέλασης 10/3/21

³⁵ «Ιστορία Ραδιοφώνου, πρώτος ραδιοφωνικός σταθμός στην Ελλάδα, 1η ΔΕΘ 1926», *Thessaloniki Arts and Culture*, στο <https://www.thessalonikiartsandculture.gr/thessaloniki/palia-thessaloniki/istoria-radiofonou-protos-radiofonikos-stathmos-stin-ellada-1i-deth-1926/>, ημερομηνία προσπέλασης 10/3/21

³⁶ Ειρήνη Νικοπούλου, «Όταν το 1926 στήθηκε στην Θεσσαλονίκη το πρώτο ραδιόφωνο των Βαλκανίων - Να τα κλαπατσίμπαλα», στο <https://www.eirinika.gr/>, ημερομηνία προσπέλασης 12/3/21, Βασιλάκη, «Ιστορική Αναδρομή του Ραδιοφώνου», σ. 28-29

για ιδιωτική πρωτοβουλία. Οι κάτοχοι ραδιοφώνων ανέρχονταν πλέον σε 36.000, ενώ η τρίμηνη συνδρομή οικιακού ραδιοφώνου ήταν 1.000 δραχμές.³⁷

Διατάχθηκε η παύση λειτουργίας του Ράδιου Τσιγγιρίδη το 1946 και την θέση του πήρε ο Ραδιοφωνικός Σταθμός Θεσσαλονίκης του ΕΙΡ με διευθυντή τον Χ. Λεοντίδη. Το ΕΙΡ ανέλαβε όλους τους ραδιοφωνικούς σταθμούς της ΑΕΡΕ και είχε το μονοπώλιο των ραδιοφωνικών εκπομπών στην Ελλάδα. Παράλληλα και η στρατιωτική ηγεσία διεκδικούσε δικό της ραδιοφωνικό σταθμό ανεξάρτητο από την πολιτική εξουσία, που τελικά επιτυγχάνει τον στόχο της. Είναι ξεκάθαρο ότι οι στρατιωτικοί επιδίωκαν να αποκτήσουν δύναμη και υποστηρικτές μέσω του ραδιοφώνου. Για να εξυπηρετήσει τον σκοπό του μετέδιδε ψυχαγωγικά προγράμματα ώστε να προσελκύσει πολλούς ακροατές και διαφημιστές.³⁸

Το Εθνικό Ίδρυμα Ραδιοφωνίας (Ε.Ι.Ρ.) ιδρύθηκε το 1945 και λειτούργησε στις εγκαταστάσεις από τις οποίες εξέπεμπε από το 1938 ο κρατικός ραδιοφωνικός σταθμός Αθηνών. Το Ε.Ι.Ρ. ήταν ένας κρατικός φορέας, που από το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου έως το 1987, διαχειριζόταν την Ελληνική Ραδιοφωνία και την Εθνική Τηλεόραση, ως «Εθνικό Ίδρυμα Ραδιοφωνίας και Τηλεόρασης» (Ε.Ι.Ρ.Τ.) και είχε αποκλειστικά δικαιώματα μετάδοσης μαζί με την Υ.ΕΝ.Ε .Δ. Στο τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, η ΥΕΝΕΔ και η Ε.Ι.Ρ.Τ. συγχωνεύθηκαν με τον νόμο αριθ. 1730/1987 για να ιδρύσουν νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου για την ραδιοφωνία και την τηλεόραση με τη μορφή της ΕΡΤ (Ελληνική Ραδιοτηλεόραση) στην Αθήνα, ως Ανώνυμη Εταιρεία Α.Ε. Το Ε.Ι.Ρ. συγκροτούνταν από την Κεντρική Υπηρεσία, τις Εξωτερικές Υπηρεσίες Αθηνών και τις Εξωτερικές Υπηρεσίες Επαρχιών. Επιπλέον, το προσωπικό του ιδρύματος περιλάμβανε υπαλλήλους και συνεργάτες ραδιοφώνου και προγραμματισμού. Τέλος, αξίζει να αναφερθεί ότι ο κύριοι διοργανωτές του ήταν ο στρατηγός Χριστόδουλος Τσιγάντες και οι σημαντικοί σκηνοθέτες του, οι λογοτέχνες Στρατής Μυριβήλης και Οδυσσέας Ελύτης.³⁹

³⁷ Στο ίδιο, σ. 29

³⁸ Στο ίδιο, σ.30

³⁹ Στο ίδιο, σ. 30-31, Βουδούρης Νίκος και άλλοι, «Σαν Σήμερα: 16 Ιουλίου (1945: Αρχίζει να λειτουργεί το Εθνικό Ίδρυμα Ραδιοφωνίας)», Ιούλιος 2012, στο <https://www.kathemera.gr/2012/07/84469/%CF%83%CE%B1%CE%BD-%CF%83%CE%AE%CE%BC%CE%B5%CF%81%CE%B1-16-%CE%B9%CE%BF%CF%85%CE%BB%CE%AF%CE%BF%CF%85-1945%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%AF%CE%B6%CE%B5%CE%B9-%CE%BD%CE%B1-%CE%BB%CE%B5%CE%B9%CF%84%CE%BF/>, Ημερομηνία προσπέλασης 5 Ιανουαρίου 2022

Οι σταθμοί των ενόπλων δυνάμεων δημιουργήθηκαν αρχικά για να αφυπνίσουν τους κατοίκους της Βόρειας Ελλάδας για τους κινδύνους του κουμμουνισμού κατά τη διάρκεια αλλά και μετά τον εμφύλιο πόλεμο. Το 1947 η ΕΙΡ έθεσε σε λειτουργία έναν σταθμό με όνομα «Φωνή της Ελλάδος». Πρόκειται για ένα πρόγραμμα εκπομπών που απευθύνεται στις ξένες χώρες και στους Έλληνες του εξωτερικού. Κυρίαρχο μέλημα της ΕΙΡ ήταν να δημιουργήσει δίκτυα κρατικών σταθμών σε όλη την Ελλάδα με στόχο κυρίως την ύπαιθρο. Επειδή οι σταθμοί δεν είχαν έσοδα από διαφημίσεις η ΕΙΡ εξασφάλιζε τα έσοδά της από την εισφορά που πλήρωναν οι κάτοχοι ραδιοφώνων.⁴⁰

Οι ΗΠΑ βοήθησαν την ελληνική κυβέρνηση κατασκευάζοντας δύο ραδιοφωνικούς σταθμούς που εξέπεμπαν προγράμματα της Αμερικανικής ραδιοφωνίας την ημέρα και προγράμματα της ελληνικής κυβέρνησης την υπόλοιπη ημέρα. Οι σταθμοί αυτοί ισχυροποιήθηκαν ακόμα περισσότερο όταν το 1951 ο νόμος 1663/1951 νομιμοποίησε τη λειτουργία των σταθμών των Ενόπλων Δυνάμεων.⁴¹

Την ίδια εποχή άρχισε να λειτουργεί και ο σταθμός της αντίθετης πλευράς, του ΚΚΕ με την ονομασία «Ελεύθερη Ελλάδα» ή αλλιώς «Ραδιόφωνο του Βουνού» το οποίο εξέπεμπε μέχρι το 1968. Τα προγράμματα του μετέδιδαν ειδήσεις για τη διεξαγωγή μαχών, αποφάσεις του Γενικού Επιτελείου, αλλά και χρονογραφήματα, ρεπορτάζ, συνεντεύξεις και διεθνείς ειδήσεις.⁴²

Οι ερασιτέχνες του Μέσου έπαιξαν τον μεγαλύτερο ρόλο στην εξάπλωση του ραδιοφώνου στην Ελλάδα. Ωστόσο οι ώρες δικής τους εκπομπής ήταν ελάχιστες καθώς υποχρεώνονταν να αναμεταδίδουν το εθνικό πρόγραμμα μέχρι το 1955. Το ραδιόφωνο στην μεταπολεμική περίοδο στην Ελλάδα δικαίως μετατράπηκε σε Μέσο Μαζικής Επικοινωνίας και Ενημέρωσης. Δεν απευθύνονταν όμως στον μέσο πολίτη λόγω του κόστους της συσκευής και της συνδρομής που επιβάλλονταν για την χρήση του.⁴³

«Χρυσή» Εποχή της Ραδιοφωνίας (1951-1967)

⁴⁰ «Ιστορία Ραδιοφώνου, πρώτος ραδιοφωνικός σταθμός στην Ελλάδα, 1η ΔΕΘ 1926», *Thessaloniki Arts and Culture*, στο <https://www.thessalonikiartsandculture.gr/thessaloniki/palia-thessaloniki/istoria-radiofonou-protos-radiofonikos-stathmos-stin-ellada-1i-deth-1926/>, ημερομηνία προσπέλασης 10/3/21

⁴¹ «Ιστορία Ραδιοφώνου, πρώτος ραδιοφωνικός σταθμός στην Ελλάδα, 1η ΔΕΘ 1926», *Thessaloniki Arts and Culture*, στο <https://www.thessalonikiartsandculture.gr/thessaloniki/palia-thessaloniki/istoria-radiofonou-protos-radiofonikos-stathmos-stin-ellada-1i-deth-1926/>, ημερομηνία προσπέλασης 10/3/21

⁴² Βασιλάκη, «Ιστορική Αναδρομή του Ραδιοφώνου, σ. 30

⁴³ Στο ίδιο, σ.31

Το πρώτο ολοκληρωμένο θεσμικό σχέδιο για το ραδιόφωνο στην Ελλάδα (α.ν. 1775/1951 περί «Οργανώσεως και Λειτουργίας της Εθνικής Ραδιοφωνίας της Ελλάδος») δημοσιεύτηκε στις αρχές της δεκαετίας του '50 στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Επιβεβαιώθηκε η οργάνωση, η διοίκηση, η διαχείριση και η αποκλειστική εκμετάλλευση του ραδιοφωνικού δικτύου της χώρας από το Εθνικό Ίδρυμα Ραδιοφωνίας.⁴⁴

Ένας λόγος ανάπτυξης διάδοσης του ραδιοφώνου τις δεκαετίες του 1950 και 1960 υπήρξαν δύο τεχνολογικές εξελίξεις, του μαγνητοφώνου και του τρανζίστορ. Το ραδιόφωνο γίνεται πιο προσιτό και ευέλικτο λόγω της χαμηλότερης τιμής του τρανζίστορ.⁴⁵

Μετά το τέλος του εμφυλίου πολέμου άρχισαν να εμφανίζονται και πάλι οι ιδιωτικοί ραδιοφωνικοί σταθμοί. Ο πρώτος ιδιωτικός σταθμός λειτούργησε στο πανεπιστήμιο της Αθήνας. Η ΕΙΡ δεν ήταν υπέρ της δημιουργίας τέτοιων σταθμών ωστόσο δεν μπορούσε να εμποδίσει και τη λειτουργία τους. Το χαρακτηριστικό των σταθμών αυτών ήταν ότι χρηματοδοτούνταν από διαφημίσεις.⁴⁶

Με την ψήφιση του συντάγματος το 1952 ψηφίστηκε από το κοινοβούλιο ο νόμος 2312/1953 που έδινε στην ΕΙΡ τον εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας, παραχωρώντας του ξανά το μονοπώλιο των ραδιοφωνικών εκπομπών χωρίς να επηρεάζονται οι σταθμοί των Ενόπλων Δυνάμεων. Η ΕΙΡ ήταν ουσιαστικά αυτόνομη και είχε κάθε δικαίωμα να εκμεταλλευτεί κάθε τεχνικό μέσο για εκπομπή προγραμμάτων στο εσωτερικό και εξωτερικό.⁴⁷

Επειδή οι σταθμοί των Ενόπλων Δυνάμεων άρχισαν να κερδίζουν όλο και περισσότερο κοινό, η ΕΙΡ ίδρυσε νέα υπηρεσία το 1952, το Δεύτερο Πρόγραμμα ώστε να μεταδίδει εκπομπές παρόμοιες με αυτές των σταθμών των ενόπλων δυνάμεων. Το πρόγραμμα μετέδιδε διαφημίσεις και μουσικά προγράμματα. Το κοινό στοιχείο των

⁴⁴ Στο ίδιο, σ.31

⁴⁵ Στο ίδιο, σ.32

⁴⁶ «Ιστορία Ραδιοφώνου, πρώτος ραδιοφωνικός σταθμός στην Ελλάδα, 1η ΔΕΘ 1926», *Thessaloniki Arts and Culture*, στο <https://www.thessalonikiartsandculture.gr/thessaloniki/palia-thessaloniki/istoria-radiofonou-protos-radiofonikos-stathmos-stin-ellada-1i-deth-1926/>, ημερομηνία προσπέλασης 10/3/21

⁴⁷ «Ιστορία Ραδιοφώνου, πρώτος ραδιοφωνικός σταθμός στην Ελλάδα, 1η ΔΕΘ 1926», *Thessaloniki Arts and Culture*, στο <https://www.thessalonikiartsandculture.gr/thessaloniki/palia-thessaloniki/istoria-radiofonou-protos-radiofonikos-stathmos-stin-ellada-1i-deth-1926/>, ημερομηνία προσπέλασης 10/3/21

κρατικών και στρατιωτικών προγραμμάτων από το 1946 έως το 1953 ήταν ότι περνούσαν από αυστηρή λογοκρισία.⁴⁸

Προστέθηκε και το Τρίτο Πρόγραμμα του ΕΙΡ τον Σεπτέμβριο του 1954, με πρωτοβουλία του Διονυσίου Ρωμά, σύμφωνα με τα πρότυπα του Τρίτου Προγράμματος του BBC, μεταδίδοντας κυρίως προγράμματα κλασικής μουσικής για λίγες ώρες μέσα στην ημέρα και γνώρισε σημαντική άνθιση την περίοδο που ήταν επικεφαλής ο Μάνος Χατζιδάκης. Λόγω της οικονομικής, πολιτικής και πολιτιστικής ανάκαμψης της χώρας την δεκαετία του '50 κατάφεραν να αυξηθούν οι ραδιοφωνικοί σταθμοί στην Ελλάδα.⁴⁹

Εμφάνιση της τηλεόρασης και Δικτατορία των Συνταγματαρχών (1966-1974)

Με την δικτατορία των Συνταγματαρχών το 1967 η λογοκρισία και ο στρατιωτικός έλεγχος επιβλήθηκαν σε κάθε μορφή έκφρασης στη χώρα. Το ραδιόφωνο ως μέσο χειραγώγησης των μαζών έγινε πρώτος στόχος των στρατιωτικών δυνάμεων. Η ποιότητα των προγραμμάτων του ραδιοφώνου επηρεάστηκε αρνητικά και το ακροατήριο άρχισε να απομακρύνεται όλο και περισσότερο από τη χρήση αυτού του μέσου ενημέρωσης καθώς αντιλήφθηκε την αλλαγή στην μορφή και στην δομή των εκπομπών.⁵⁰

Με την εγκατάσταση της δικτατορίας των συνταγματαρχών, το ΕΙΡ καταλήφθηκε από στρατιωτικές δυνάμεις και αντιλήψεις. Τις θέσεις των διευθυντών

⁴⁸ «Ιστορία Ραδιοφώνου, πρώτος ραδιοφωνικός σταθμός στην Ελλάδα, 1η ΔΕΘ 1926», *Thessaloniki Arts and Culture*, στο <https://www.thessalonikiartsandculture.gr/thessaloniki/palia-thessaloniki/istoria-radiofonou-protos-radiofonikos-stathmos-stin-ellada-1i-deth-1926/>, ημερομηνία προσπέλασης 10/3/21

⁴⁹ «Ιστορία Ραδιοφώνου, πρώτος ραδιοφωνικός σταθμός στην Ελλάδα, 1η ΔΕΘ 1926», *Thessaloniki Arts and Culture*, στο <https://www.thessalonikiartsandculture.gr/thessaloniki/palia-thessaloniki/istoria-radiofonou-protos-radiofonikos-stathmos-stin-ellada-1i-deth-1926/>, ημερομηνία προσπέλασης 10/3/21,

Βουδούρης Νίκος και άλλοι, «Σαν Σήμερα: 16 Ιουλίου (1945: Αρχίζει να λειτουργεί το Εθνικό Ίδρυμα Ραδιοφωνίας)», Ιούλιος 2012, στο <https://www.kathemera.gr/2012/07/84469/%CF%83%CE%B1%CE%BD-%CF%83%CE%AE%CE%BC%CE%B5%CF%81%CE%B1-16-%CE%B9%CE%BF%CF%85%CE%BB%CE%AF%CE%BF%CF%85-1945%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%AF%CE%B6%CE%B5%CE%B9-%CE%BD%CE%B1-%CE%BB%CE%B5%CE%B9%CF%84%CE%BF/>, Ημερομηνία προσπέλασης 5 Ιανουαρίου 2022

⁵⁰ Βασιλάκη, «Ιστορική Αναδρομή του Ραδιοφώνου», σ. 35, Μηχανή του Χρόνου, *Η Ιστορία της Ελληνικής Ραδιοφωνίας*, 13 Φεβρουαρίου 2015, στο <https://www.youtube.com/watch?v=2GmKN1vOy3k>, ημερομηνία προσπέλασης 5 Ιανουαρίου 2022

του ιδρύματος κατέλαβαν αξιωματικοί του στρατού. Λόγω των διωγμών που επιβάλλονταν στη χώρα αξιόλογοι άνθρωποι του χώρου του ραδιοφώνου και των τεχνών απομακρύνθηκαν από το ραδιόφωνο. Η σκόπιμη τοποθέτηση κάποιων ευνοούμενων αποσκοπούσε σε πολιτικές σκοπιμότητες της δικτατορίας.⁵¹

Το κοινό του ραδιοφώνου έχοντας αποκτήσει μια οικειότητα χρήσης του συγκεκριμένου μέσου, αντιλήφθηκε την χειραγώγηση του και έτσι η στρατιωτική προπαγάνδα απέτυχε παταγωδώς. Το κρατικό ραδιόφωνο άρχισε να χάνει την ακροαματικότητά του όπως και ο ραδιοσταθμός της YENEΔ. Για τον λόγο αυτό το ελληνικό κοινό στράφηκε σε ραδιοσταθμούς του εξωτερικού καθώς και σε πειραματικούς.⁵²

Από την μεταπολίτευση στην απελευθέρωση των ερτζιανών (1974-1987)

Η εμφάνιση της τηλεόρασης το 1966 ενώ στην αρχή λειτούργησε αρνητικά προς την ανάπτυξη και χρήση του ραδιοφώνου, στη συνέχεια λειτούργησε εποικοδομητικά στην αναβάθμισή του έχοντας ως κίνητρο να συναγωνιστεί τις νέες εξελίξεις. Τα προτερήματα του ραδιοφώνου έναντι της τηλεόρασης ήταν προφανής: μεγαλύτερη αμεσότητα, ευελιξία, ευχέρεια χρήσης και αμφίδρομη σχέση με τον ακροατή. Η ανάγκη του κοινού για επικοινωνία οδήγησε τους ερασιτέχνες του ραδιοφώνου να ενισχύσουν τους πειραματικούς ερασιτεχνικούς σταθμούς.⁵³

Εμφανίστηκε η στερεοφωνική μετάδοση FM για να μπορέσει το ραδιόφωνο να συναγωνιστεί την τηλεόραση ώστε να τελειοποιήσει την λήψη και την ηχητική απόδοση της εκπομπής. Επιπλέον εισήγαγε μια νέα θεματική των ΜΜΕ. Το πρόγραμμα μεταδιδόταν την πρωινή και απογευματινή ζώνη και όχι την βραδινή. Επίσης άλλαξε το στυλ του και έγινε πιο μοντέρνο και ελκυστικό στους νέους.⁵⁴

Μετά την δικτατορία το ραδιόφωνο είχε να αντιμετωπίσει το ζήτημα της αποκατάστασής του ως μέσο ενημέρωσης και επικοινωνίας, να κερδίσει και πάλι την εμπιστοσύνη του κοινού και να ανταποκριθεί στα νέα δεδομένα της εποχής. Οι πειρατικοί ραδιοσταθμοί κατέκλυσαν το φάσμα των ερτζιανών. Χειριστές των

⁵¹ Βασιλάκη, «Ιστορική Αναδρομή του Ραδιοφώνου», σ. 37

⁵² Στο ίδιο, σ. 37

⁵³ Στο ίδιο, σ.36

⁵⁴ Στο ίδιο, σ.36-37

ερασιτεχνικών σταθμών ήταν νέοι, κυρίως έφηβοι, λαϊκής προέλευσης. Δεν είναι τυχαίο ότι το ραδιόφωνο αποτέλεσε το μεγαλύτερο κίνημα νεανικής επικοινωνίας στην Ελλάδα.⁵⁵

Το Σύνταγμα του 1975 εξακολουθούσε να επιβάλλει άμεσο κρατικό έλεγχο στο ραδιόφωνο. Οι πολιτικές δυνάμεις δεν έδειχναν καμία προθυμία απελευθέρωσης των Μέσων, επιτελέστηκε όμως η μετατροπή του ΕΙΡΤ σε ανώνυμη εταιρεία με την ονομασία Ελληνική Ραδιοφωνία Τηλεόραση. Η νέα κυβέρνηση προχώρησε σε νέα σχέδια αναδιαμόρφωσης του ραδιοφώνου ώστε να αποκτήσει και πάλι τη δημοτικότητά του και την πολιτιστική του αποστολή. Νομιμοποιήθηκε και γενικεύτηκε η χρήση της δημοτικής γλώσσας, της πολιτικής έκφρασης των μέχρι τότε απαγορευμένων και προωθήθηκε η ενεργή συμμετοχή των ακροατών στη διαμόρφωση των προγραμμάτων.⁵⁶

Το κράτος αντιλήφθηκε ότι απευθυνόταν σε πολυποίκιλο ακροατήριο και έπρεπε να διαφοροποιήσει τα προγράμματα ανάλογα με την ώρα της ημέρας, τις ηλικίες των ακροατών και τις ζώνες ακρόασης. Ουσιαστικά τα προγράμματα αναδιοργανώνονταν σε δύο επίπεδα, στις πολιτιστικές εκπομπές λαϊκού χαρακτήρα και σε πιο υψηλού επιπέδου προγράμματα που αντιστοιχούσε στο Τρίτο Πρόγραμμα.⁵⁷

Το 1977 το Τρίτο Πρόγραμμα ανακηρύχθηκε ξεχωριστή διεύθυνση σε αντίθεση με τα άλλα προγράμματα που έμεναν ενταγμένα στη Διεύθυνση Ραδιοφωνίας. Η αυτονομία που έλαβε το Τρίτο Πρόγραμμα οδήγησε σε πρωτότυπες αναβαθμίσεις του ραδιοφώνου όσον αφορά το περιεχόμενο και τον τρόπο παρουσίασης των εκπομπών. Ωστόσο το 1984 έχασε την αυτονομία του και εντάχθηκε στη Γενική Διεύθυνση Ραδιοφωνίας.⁵⁸

Στα τέλη της δεκαετίας του '80 το κρατικό ραδιόφωνο άρχισε να παρακμάζει. Ο ανταγωνισμός του με την πειρατική ραδιοφωνία, το κλίμα εφησυχασμού μετά από χρόνια λειτουργίας ως μονοπώλιο και ο χαμηλός οικονομικός προϋπολογισμός είχαν ως αποτέλεσμα τον περιορισμό των προγραμμάτων και μείωση των πιο δαπανηρών

⁵⁵ Στο ίδιο, σ.38, Ινστιτούτο Οπτικοακουστικών Μέσων (Ι.Ο.Μ.), Ο Οπτικοακουστικός Τομέας στην Ελλάδα, Αθήνα: Ευρωπαϊκή Επιτροπή- Αντιπροσωπεία στην Ελλάδα: 2003, σ. 70

⁵⁶ Βασιλάκη, «Ιστορική Αναδρομή του Ραδιοφώνου», σ. 38-39, Γιώργος Ν. Κάρτερ, *Ελληνική Ραδιοφωνία- Τηλεόραση, Ιστορία και Ιστορίες*, Καστανιώτης, 2004, σ. 125

⁵⁷ Βασιλάκη, «Ιστορική Αναδρομή του Ραδιοφώνου», σ. 39

⁵⁸ Στο ίδιο, σ.39-40

παραγωγών. Το 1987 το κρατικό μονοπώλιο καταργήθηκε και απελευθερώθηκαν τα ερτζιανά.⁵⁹

Το 1987 αποτέλεσε κομβικό σημείο για την εξέλιξη της ραδιοφωνίας στην Ελλάδα καθώς απελευθερώθηκε από τον κρατικό έλεγχο και δημιουργήθηκαν οι πρώτοι δημοτικοί ραδιοφωνικοί σταθμοί. Το αποτέλεσμα ήταν να αυξηθούν σημαντικά οι ιδιωτικοί σταθμοί που συνέβαλαν στην πολυφωνία και στην διαφορετικότητα. Η δημόσια ραδιοφωνία, προκειμένου να ακολουθήσει την εξέλιξη των γεγονότων αναβάθμισε τον ρόλο της, οργάνωσε τα προγράμματά της και μετέδιδε εκπομπές όλο το 24ωρο.⁶⁰

Το καθεστώς του ραδιοφώνου οριστικοποιήθηκε με την έκδοση του Προεδρικού Διατάγματος αριθ. 25/1988, το οποίο όριζε την «απελευθέρωση» του ιδιωτικού ραδιοφώνου και ίσχυε για τις προϋποθέσεις για τη δημιουργία τοπικών ραδιοφωνικών σταθμών από φυσικά ή νομικά πρόσωπα. Τώρα η κατανομή των ραδιοσυχνοτήτων είναι ευθύνη του Εθνικού Ραδιοτηλεοπτικού Συμβουλίου. Το 1987 ήταν μια σημαντική χρονιά στην ιστορία του ραδιοφώνου αφού άρχισε η απελευθέρωση της ραδιοφωνικής συχνότητας, γεννήθηκε ο πρώτος δημοτικός ραδιοφωνικός σταθμός της Ελλάδας "Αθήνα 9.84" καθώς και ο σταθμός της Θεσσαλονίκης. Οι ραδιοφωνικοί σταθμοί σε όλη τη χώρα άρχισαν σταδιακά να πολλαπλασιάζονται, και ως αποτέλεσμα, οι ιδιωτικοί ραδιοφωνικοί σταθμοί αντιπροσώπευαν πλέον τους περισσότερους ραδιοφωνικούς σταθμούς της χώρας.⁶¹

2.Τα Ραδιόφωνα της Περιφέρειας

Στην Ελλάδα δόθηκε περισσότερη έμφαση στην έρευνα ανάπτυξης του ραδιοφώνου στα δύο κέντρα, την Αθήνα και την Θεσσαλονίκη, χωρίς ιδιαίτερη έμφαση στα ραδιόφωνα της περιφέρειας. Τα ραδιόφωνα της περιφέρειας ωστόσο διαδραματίζουν έναν σημαντικό ρόλο στην διαμόρφωση του ραδιοφωνικού περιεχομένου. Η αδιαφορία προς τους περιφερειακούς/τοπικούς ραδιοσταθμούς

⁵⁹ Στο ίδιο, σ.40-41

⁶⁰ Στο ίδιο, σ.70

⁶¹ Στο ίδιο, σ. 47

αποτελεί χαρακτηριστικό φαινόμενο στην Ελλάδα, κυρίως λόγω της περιορισμένης αποκέντρωσης των πολιτικών, θεσμικών, οικονομικών και πολιτισμικών φορέων.⁶²

Η πορεία των ιδιωτικών ραδιοσταθμών της περιφέρειας είναι όμοια με αυτήν των μητροπόλεων. Οι πρώτοι ιδιωτικοί ραδιοσταθμοί προέρχονται από πειρατικούς ραδιοσταθμούς ερασιτεχνών οι οποίοι λαμβάνουν τις πρώτες άδειες λειτουργίας τους το 1988. Οι περισσότεροι από τους σταθμούς αυτούς είναι μουσικοί. Στη συνέχεια, σε συνεργασία με τοπικές εφημερίδες και δημοσιογράφους, δημιουργούνται τα ενημερωτικά τμήματα των ιδιωτών ραδιοσταθμών της περιφέρειας.⁶³

Το βασικό χαρακτηριστικό των περιφερειακών σταθμών είναι ο τοπικός τους χαρακτήρας. Το στοιχείο αυτό είναι που καθιστά τους περιφερειακούς ραδιοσταθμούς διαφορετικούς και πρωτότυπους σε σύγκριση με τους ραδιοσταθμούς των μεγάλων κέντρων. Τα προγράμματα έχουν πολυσυλλεκτικό χαρακτήρα κυρίως: η ενημέρωση και η ψυχαγωγία είναι οι δύο βασικοί άξονες. Ο ενημερωτικός άξονας βασίζεται σε τοπικά νέα, πολιτικά και πολιτιστικά δρώμενα, τα οποία αφορούν άμεσα τον αγρότη, τον δημότη, την νοικοκυρά και τον μαθητή της τοπικής κοινωνίας. Η οργάνωση της ενημερωτικής ζώνης των ιδιωτικών ραδιοσταθμών της περιφέρειας είναι και η πιο απαιτητική από πλευράς επενδύσεων σε προσωπικό και χρηματοδότηση. Στην πραγματικότητα υπάρχει σαφής διαχωρισμός ανάμεσα στα είδη των εκπομπών και ορίζεται εκ του νόμου αν ένας σταθμός είναι ενημερωτικός ή ψυχαγωγικός.⁶⁴

Δεν είναι τόσο συχνές οι θεματικές εκπομπές μουσικών προγραμμάτων. Υπάρχουν ωστόσο κάποιες εξαιρέσεις όπου οι σταθμοί μεταδίδουν αποκλειστικά παραδοσιακή μουσική. Λόγω του περιορισμένου αριθμού ακροατών σε τοπικές κοινότητες, είναι εύκολο να επηρεαστούν και να προσδιοριστούν τα ραδιοφωνικά προγράμματα. Οι πρώην ενημερωτικοί σταθμοί μεταλλάσσονται σε μουσικούς ραδιοσταθμούς. Επιπλέον μεταβάλλεται και το ηλικιακό όριο που παρακολουθεί ραδιόφωνο, το οποίο τείνει πλέον σε χαμηλότερες ηλικίες.⁶⁵

⁶² Ζαχαρούλα Βασιλάκη και άλλοι, «Διαδρομή Ραδιοφωνικού Περιεχομένου», επιμ. Κλειαμάκη Όλγα, Τετράδια Επικοινωνίας Νο 6, *Το Ραδιόφωνο στην Ελλάδα*, Αθήνα, Απρίλιος 2006, σ. 63

⁶³ Στο ίδιο, σ.63

⁶⁴ Στο ίδιο, σ.63

⁶⁵ Στο ίδιο, σ.63

Επιπλέον, η ίδια η σύνθεση του κοινού διαφοροποιεί τα τοπικά Μέσα Ενημέρωσης. Η δημόσια επικοινωνία πραγματοποιείται σε μια μικροκλίμακα όπου όλοι οι δέκτες δεν κατηγοριοποιούνται με κριτήριο κάποιο ιδιαίτερο χαρακτηριστικό, αλλά αποτελούν ένα σύνολο διότι τοποθετούνται σε ένα περιορισμένο γεωγραφικά όριο στο οποίο ανήκουν και μοιράζονται κοινές εμπειρίες και ταυτίσεις. Τα άτομα που συμβάλλουν στην κοινοτική επικοινωνία μπορούν να είναι δέκτες και πομποί μηνυμάτων ταυτόχρονα. Ως κοινοτική επικοινωνία ορίζεται «η επικοινωνία η οποία αναφέρεται σε εκείνες τις μορφές δημόσιας επικοινωνίας που λειτουργούν σε μικροκλίμακα, οι οποίες απευθύνονται σε μια γενική, χωρικά οριοθετημένη, ανοικτή κατηγορία ατόμων που συνήθως δεν είναι διασκορπισμένη σε μια γεωγραφική περιοχή».⁶⁶

3. Το Ραδιόφωνο στη Λάρισα

Η ΕΡΤ Λάρισας αποτελεί τον πρώτο ραδιοφωνικό σταθμό της πόλης, που ιδρύθηκε το 1948 στα πλαίσια των αναγκών του εμφυλίου πολέμου για λόγους προπαγανδιστικούς αλλά και επικοινωνίας των στρατιωτών με τις οικογένειές τους. Την 1η Ιουνίου 1949 ξεκινά την λειτουργία του ως Ραδιοφωνικός Σταθμός των Ενόπλων Δυνάμεων Κεντρικής Ελλάδος, ο οποίος ανήκε στην ΥΕΝΕΔ. Το 1968 ο σταθμός αλλάζει τοποθεσία και μεταφέρεται στο παλιό κτήριο του Στρατηγείου της 1ης Στρατιάς όπου βρίσκεται μέχρι σήμερα. Λόγω της τοποθεσίας του, έχει κατακριθεί η εύρυθμη λειτουργία του σταθμού καθώς οι εκπρόσωποι των αρχών και των διάφορων φορέων όπως και οι πολίτες χρειάζονται ειδική άδεια για να εισέλθουν στον σταθμό. Επιπλέον, επηρεάζεται και το ωράριο του σταθμού αφού δεν λειτουργεί Σάββατο και Κυριακή.⁶⁷

Στις 15 Νοεμβρίου του 1982 ο ραδιοφωνικός σταθμός μεταβιβάζεται στην ΕΡΤ-2 μετά την κατάργηση της ΥΕΝΕΔ, η οποία είναι δημόσια υπηρεσία και ανήκει στο Υπουργείο Προεδρίας της Κυβερνήσεως. Αφού συγχωνεύτηκαν η ΕΡΤ-1 και ΕΡΤ-2 το 1987, ο ραδιοφωνικός σταθμός της Λάρισας αποτελεί τμήμα της Γενικής Διεύθυνσης Ραδιοφωνίας της ΕΡΤ και μετονομάζεται σε ΕΡΑ Λάρισας. Από τη 1^η Ιουλίου 1998 η ΕΡΤ Λάρισας και η ΕΡΤ Βόλου συνεργάζονται και μαζί αποτελούν το δίκτυο Θεσσαλίας της ΕΡΤ. Με την επαναλειτουργία του στις 11 Ιουνίου 2015, η ΕΡΑ

⁶⁶ Παναγιωτοπούλου, *Η Τηλεόραση εκτός των Τειχών*, σ. 27-28

⁶⁷ Συνέντευξη με τον Βαγγέλη Μητρούσια, Λάρισα, 24 Μαΐου 2021, *Ελευθερία*, Λάρισα, 2 Δεκεμβρίου 1988, 18 Ιουνίου 2013

Λάρισας μετονομάζεται σε ΕΡΤ Λάρισας και λειτουργεί από τότε με την ίδια επωνυμία καλύπτοντας το φάσμα της ραδιοφωνίας και της τηλεόρασης. Η ΕΡΤ Λάρισας εκπέμπει μέχρι σήμερα στους 98.3 στα FM από το κέντρο εκπομπής "Δοβρούτσι" και καλύπτει τους νομούς Λάρισας, Καρδίτσας και Τρικάλων.⁶⁸

Το 2015 ο κύριος Βαγγέλης Μητρούσιας ανέλαβε την θέση του προϊσταμένου της ΕΡΤ Λάρισας. Μέχρι τότε κατείχε την θέση του δημοσιογράφου του σταθμού για πάνω από είκοσι χρόνια. Πριν το 2015, το προσωπικό ανέρχονταν στα 16 άτομα αλλά με το πέρασμα του χρόνου μειώθηκε σημαντικά το δυναμικό προσωπικό με αποτέλεσμα να επηρεάσει την εύρυθμη λειτουργία του σταθμού. Η μείωση οφείλεται στην συνταξιοδότηση των εργαζομένων και όχι σε άλλους παράγοντες σύμφωνα με τον κύριο Μητρούσια. Οι απώλειες δεν αντικαταστάθηκαν ποτέ και πλέον ο σταθμός απασχολεί πολύ λιγότερο προσωπικό ανάμεσα στους οποίους είναι ένας μόνιμος τεχνικός και ένας με σύμβαση ορισμένου χρόνου. Την θέση του διοικητικού προσωπικού καλύπτει μόνο ένα άτομο. Απασχολούνται επαγγελματικά και πέντε δημοσιογράφοι από την Ένωση Συντακτών. Σε σύγκριση με το παρελθόν οι ελλείψεις είναι σημαντικές καθώς παλαιότερα υπήρχαν ολόκληρα τμήματα διοίκησης, μουσικής, δημοσιογραφίας, μάρκετινγκ και τεχνικών. Η μείωση οδήγησε στην διακοπή των απογευματινών εκπομπών. Ωστόσο, ενώ το 1988 ο νόμος προέβλεπε την απασχόληση επαγγελματιών δημοσιογράφων στην πραγματικότητα δεν υφίστανται ούτε ένας.⁶⁹

Οι ενημερωτικές εκπομπές προβάλλουν θέματα τόσο σε τοπικό επίπεδο όσο και σε εθνικό. Οι εκπομπές αφορούν θέματα κοινωνικά, οικονομικά, εκπαιδευτικά, περιβαλλοντικά, εξελίξεις και καινοτομίες που αφορούν την Λάρισα. Ο σταθμός έχει συνεργαστεί πολλές φορές στο παρελθόν με το 5ο Μουσικό λύκειο Λάρισας, μαθητές του οποίου πραγματοποιούσαν μουσική εκπομπή στο ραδιόφωνο. Επιπλέον φροντίζει να αναδεικνύει μαθητές και καινοτομίες σε διάφορους τομείς όπως για παράδειγμα το πρώτο αναπηρικό αμαξίδιο που κατασκευάστηκε από μαθητές του πανεπιστημίου της Λάρισας. Τα περιβαλλοντικά θέματα αποτελούν πάντα μέρος του προγράμματος

⁶⁸ Συνέντευξη με τον Βαγγέλη Μητρούσια, Λάρισα, 24 Μαΐου 2021, *Ελευθερία*, Λάρισα, 23 Ιουνίου 1989, 18 Ιουνίου 2013

⁶⁹ Συνέντευξη με τον Βαγγέλη Μητρούσια, Λάρισα, 24 Μαΐου 2021, *Ελευθερία*, Λάρισα, 2 Δεκεμβρίου 1988

καθώς η πλειοψηφία του πληθυσμού της Λάρισας είναι αγρότες και τα ζητήματα που αφορούν θέματα όπως το νερό τους ενδιαφέρουν άμεσα για τις καλλιέργειές τους.⁷⁰

Τα θέματά τους είναι αυθεντικά, και αντλούνται από τις ίδιες τις πηγές. Οι δημοσιογράφοι φροντίζουν να ενημερώνονται και να είναι παρόν σε ζητήματα ώστε να ενημερώνουν τους ακροατές έγκυρα για την επικαιρότητα. Ωστόσο υπάρχουν θέματα και δευτερογενών πηγών. Η ενημέρωση αφορά όχι μόνο τα αστικά κέντρα και τα χωριά της Θεσσαλίας αλλά και τον νομό Πιερίας, Φθιώτιδας, την Στερεά Ελλάδα καθώς σε κάποια μέρη δεν υπάρχει ραδιοφωνικός σταθμός. Η ΕΡΤ Λάρισας φροντίζει να ενημερώνεται και να δημοσιοποιεί ζητήματα που αφορούν απομακρυσμένες περιοχές και χωριά τα οποία βρίσκονται στο περιθώριο ώστε να αποκτήσουν φωνή και να προβληθούν.

Σημαντικό μέρος του προγράμματος καλύπτουν οι αθλητικές εκπομπές καθώς ο σταθμός αναμεταδίδει αγώνες της ΕΡΑ ΣΠΟΡ. Η ΕΡΤ Λάρισας προβάλλει όλα τα αθλήματα και όχι μόνο το ποδόσφαιρο όπως βαρέα αθλήματα.⁷¹

Ο σταθμός της ΕΡΤ έχει ξεχωριστή θέση μεταξύ των ΜΜΕ της περιφέρειας Θεσσαλίας. Αυτό που κάνει τον σταθμό να ξεχωρίζει είναι η ποιότητα των εκπομπών του και η εμπιστοσύνη και αξιοπιστία που εκπέμπει στο λαό. Οι δημοσιογράφοι του σταθμού νιώθουν την κοινωνική ευθύνη να πηγαίνουν σε απομακρυσμένες περιοχές και να προβάλλουν ζητήματα που τους απασχολούν ακόμα και όταν το θέμα έχει ξεπεραστεί από τους άλλους σταθμούς. Για παράδειγμα ο σεισμός μεγέθους 6,3 ρίχτερ που πραγματοποιήθηκε στην Ελασσόνα τον Μάρτιο του 2021 προκάλεσε φοβερές ζημιές στο Μεσοχώρι, στο Δαμάσι, στο Αμούρι, στο Δομένικο, στο Ζάρκο. Οι περισσότεροι σταθμοί πρόβαλλαν μόνο την Ελασσόνα αφήνοντας στην αφάνεια τα υπόλοιπα χωριά. Επιπλέον, η εγκυρότητα των πληροφοριών τους θεωρείται άλλο ένα προτέρημά τους διότι αποφεύγουν να μεταδίδουν fake news για να κερδίσουν ακροατές. Συνδέεται με τα κεντρικά της Αθήνας για το Πρώτο και Δεύτερο Πρόγραμμα της ΕΡΤ γιατί αποτελούν ποιοτικές και διαχρονικές εκπομπές.⁷²

Οι ώρες εκπομπής που σημειώνουν την μεγαλύτερη ακροαματικότητα είναι οι πρωινές. Είναι η ώρα που ο κόσμος πηγαίνει στη δουλειά και ειδικά την ώρα που

⁷⁰ Συνέντευξη με τον Βαγγέλη Μητρούσια, Λάρισα, 24 Μαΐου 2021

⁷¹ Συνέντευξη με τον Βαγγέλη Μητρούσια, Λάρισα, 24 Μαΐου 2021

⁷² Συνέντευξη με τον Βαγγέλη Μητρούσια, Λάρισα, 24 Μαΐου 2021

βρίσκεται στο αυτοκίνητο προτιμά να ακούει ραδιόφωνο και να ενημερώνεται για τα νέα της ημέρας μέχρι να φτάσει στον προορισμό του. Επιπλέον, το πρωί πολλές νοικοκυρές που δεν εργάζονται και βρίσκονται στο σπίτι ακούν ραδιόφωνο. Ο μέσος όρος ηλικίας του κοινού που προσεγγίζει ο σταθμός είναι τριάντα- σαράντα ετών λόγω των θεμάτων των εκπομπών και των μουσικών επιλογών. Η διαδικτυακή ιστοσελίδα που έχει δημιουργηθεί τα τελευταία χρόνια συμβάλλει στην ανάπτυξη του σταθμού διότι γίνεται προσιτό και στους Έλληνες του εξωτερικού αλλά και στους νέους που χρησιμοποιούν σε καθημερινή βάση την τεχνολογία.⁷³

Τα έσοδα του σταθμού δεν προέρχονται κατά κύριο λόγο από διαφημίσεις. Το γεγονός αυτό οφείλεται στο ότι οι διαφημίσεις σε έναν κρατικό φορέα δεν πληρώνονται με τα ίδια ποσά που καταβάλλονται σε ένα ιδιωτικό ραδιόφωνο. Υπάρχουν συγκεκριμένες επιχειρήσεις που επιλέγουν την ΕΡΤ για την προβολή τους όπως η ΑΕΔΑ, το πανεπιστήμιο της Πάφου, διάφορα σούπερ μάρκετ, τοπικές επιχειρήσεις οι οποίοι θεωρούνται σταθεροί πελάτες.⁷⁴

Στο παρελθόν, τα στούντιο του σταθμού ήταν δύο. Πλέον λειτουργεί μόνο το ένα και το άλλο έχει μεταμορφωθεί σε γραφείο λόγω της έλλειψης προσωπικού και περικοπής των εκπομπών. Έχει καταργηθεί η αίθουσα συναυλιών όπου παλιά πραγματοποιούνταν ηχογραφήσεις θεατρικών εκπομπών, τραγουδιών από μεμονωμένους τραγουδιστές αλλά και από μπάντες. Τα μουσικά προγράμματα μεταδίδονται πλέον με ψηφιακά προγράμματα μουσικής. Ο σταθμός διαθέτει πλούσια δισκοθήκη και το αρχείο της είναι ανεκτίμητο. Οι δίσκοι αυτοί των 45 στροφών χρονολογούνται από την δεκαετία του 1930 έως τη δεκαετία του 1970 και είναι συλλεκτικά και πολύ σπάνια. Η δισκοθήκη αποτελείται από 13.500 δίσκους 45 και 33 στροφών, CD's καθώς και από αμέτρητους τίτλους σε μορφή Mp3. Τα τραγούδια που παίζει ο σταθμός είναι κάθε είδους αλλά βασίζεται κυρίως στο ποιοτικό τραγούδι λόγω της φυσιογνωμίας της ΕΡΤ. Δεν παίζουν τόσο σύγχρονα τραγούδια αλλά θα ακούσει κανείς λαϊκά και ρεμπέτικα. Ανά διαστήματα φιλοξενούσε νέους καλλιτέχνες για να μεταδώσουν τα τραγούδια τους ανάμεσα στους οποίους και ο γνωστός συνθέτης Ευριπίδης Μπέκος που ήταν μαθητής και εξελίχθηκε στον χώρο της μουσικής. Η ΕΡΤ λοιπόν αναλαμβάνει και αυτόν τον ρόλο, την προβολής και προώθησης νέων τοπικών καλλιτεχνών ώστε να συμβάλλει στην πρόοδο και εξέλιξή τους. Και το ωδείο Λάρισας

⁷³ Συνέντευξη με τον Βαγγέλη Μητρούσια, Λάρισα, 24 Μαΐου 2021

⁷⁴ Συνέντευξη με τον Βαγγέλη Μητρούσια, Λάρισα, 24 Μαΐου 2021

μεταδίδει κομμάτια παραδοσιακής μουσικής μέσω του σταθμού. Στον χώρο του σταθμού υπάρχει μια μικρή έκθεση του παλιού εξοπλισμού που χρησιμοποιούσε ο σταθμός. Τα μηχανήματα έχουν διατηρηθεί και ο χώρος λειτουργεί σαν ένα μικρό μουσείο.⁷⁵

Ο σταθμός κρατάει ίδιες αποστάσεις από όλους τους πολιτικούς και από τα κόμματα της Βουλής. Προβάλλονται ισόποσα και δίνεται ο ίδιος χρόνος εκπομπής και ομιλίας σε όλους τους εκπροσώπους καθώς πρέπει να ακούγονται όλες οι πλευρές και να υπάρχει πολυφωνία και αμεροληψία.⁷⁶

Στις 11 Ιουνίου 2013 ανακοινώθηκε από τον κυβερνητικό εκπρόσωπο Σίμο Κεδικόγλου το κλείσιμο της ΕΡΤ θέτοντας σε καθεστώς απόλυσης πάνω από 2600 εργαζομένους.⁷⁷ Ερωτώμενος ο διευθυντής της ΕΡΤ Λάρισας για το τι βλέψεις είχε για τον σταθμό μετά την επανεμφάνισή του το 2015, ο ίδιος απάντησε ότι έπρεπε να εφαρμοστούν βελτιώσεις και να αποφευχθούν λάθη που έγιναν στο παρελθόν. Τα τοπικά μέσα ενημέρωσης είναι απαραίτητα για την ενημέρωση των κοινοτήτων της περιφέρειας αλλά και για την ταυτόχρονη προβολή τους και κοινοποίηση των προβλημάτων τους.⁷⁸

Το δημοτικό ραδιόφωνο Λάρισας ιδρύθηκε μετά από την σχετική απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου 220/ 16-6-1988 επί δημαρχίας του Αριστείδη Λαμπρούλη και αντιδήμαρχο πολιτισμού τον Παύλο Τριανταφύλλου.⁷⁹ Το 1989 άρχισε να λειτουργεί μετά από τεχνικοοικονομικές μελέτες και παροχή άδειας. Με την απόφ. 81 πρακτικό 5/1989 του ΔΣ Λάρισας το δημοτικό ραδιόφωνο λειτουργεί ως τμήμα της ΔΕΤΠΟΛ ως που διαλύεται η ΔΕΤΠΟΛ με την αποφ. 52/24-1-2011. Παρ' όλο που δεν πληρούσε όλες τις προϋποθέσεις προκειμένου να λάβει άδεια λειτουργίας, λειτούργησε υπό την λειτουργία της ΔΕΤΠΟΛ, τα έσοδα της οποίας κάλυπταν τα έξοδα του σταθμού αντί να καταλήγουν στο δημοτικό ταμείο. Σήμερα το προσωπικό του ΔΗΡΑΛ υπάγεται στο Γραφείο Τύπου το οποίο (σύμφωνα με τον ΟΕΥ, ΦΕΚ1928/ τ.Β /30.5.2018,

⁷⁵ Συνέντευξη με τον Βαγγέλη Μητρούσια, Λάρισα, 24 Μαΐου 2021

⁷⁶ Συνέντευξη με τον Βαγγέλη Μητρούσια, Λάρισα, 24 Μαΐου 2021

⁷⁷ *Ελευθερία*, Λάρισα, 12 Ιουνίου 2013

⁷⁸ Συνέντευξη με τον Βαγγέλη Μητρούσια, Λάρισα, 24 Μαΐου 2021

⁷⁹ *Ελευθερία*, Λάρισα, 8 Ιανουαρίου 1988

ΦΕΚ5624/τ.Β ' /14.12.2018) υποστηρίζει το Δημοτικό Ραδιόφωνο. Το Γραφείο Τύπου υπάγεται στον Δήμαρχο.⁸⁰

Αρχικά στεγάστηκε στο κτήριο Μίχου μέχρι τον Οκτώβριο 2010 και αργότερα μεταφέρθηκε στα παλιά σφαγεία.⁸¹ Ο σταθμός είχε προγραμματίσει να κάνει την πρώτη του εκπομπή τον Σεπτέμβριο του 1989, αλλά μια σειρά από απόπειρες παρεμπόδισης έναρξης, δύο συγκεκριμένα μέσα στον Σεπτέμβριο και άλλη μια σοβαρότερη τον Οκτώβριο, ανάγκασαν τους συντελεστές του σταθμού να καθυστερήσουν την πρώτη εκπομπή μέχρι τα τέλη Οκτωβρίου. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με πληροφορίες που αντλούμε από την εφημερίδα *Ελευθερία*, η τελευταία απόπειρα δολιοφθοράς και παράλληλα περαιτέρω καθυστέρησης στην έναρξη λειτουργίας του σταθμού έγινε στις 9 Οκτωβρίου 1989. Οι δράστες θέλησαν να αχρηστέψουν τις κεντρικές εγκαταστάσεις του σταθμού κόβοντας καλωδιώσεις και προσπαθώντας ανεπιτυχώς να καταστρέψουν τον πομπό του σταθμού πριν ακόμα ολοκληρωθούν οι εργασίες στο κτίριο. Οι δύο προηγούμενες προσπάθειες, πάραυτα, δεν έγιναν στο κτίριο του Δημοτικού Ραδιοφώνου, αλλά στις αντίστοιχες εγκαταστάσεις του σημείου εκπομπής στο Δοβρούτσι, όπου και πάλι στόχος ήταν να αποτρέψουν την έναρξη λειτουργίας κόβοντας την γείωση της κεραίας και σε δεύτερη απόπειρα γκρεμίζοντας στύλο ηλεκτροδότησης της κεραίας.⁸² Ο σταθμός λειτούργησε με επιτυχία και εγκαινιάστηκε επισήμως στις 12 Νοεμβρίου 1989.⁸³ Στην αρχή μετέδιδε στη συχνότητα 93,2 και αργότερα στους 93,6. Η εμβέλεια του σταθμού φτάνει μέχρι τα Τρίκαλα, την Καρδίτσα και τον Βόλο. Το μουσικό σήμα του σταθμού σύνθεσε ο τραγουδιστής Διονύσης Τσακνής.⁸⁴

⁸⁰ Χαρίκλεια Βασιλάκη, 936 Αφορμές για Ραδιόφωνο, σε *in E out*, τεύχος 8, Μάρτιος, 2006 στο <https://linakaramba.wordpress.com/2006/03/18/%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%BF%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CF%81%CE%B1%CE%B4%CE%B9%CE%BF%CF%86%CF%89%CE%BD%CE%AF%CE%B1-%CE%BB%CE%AC%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%B1%CF%82/>, ημερομηνία προσπέλασης 23/5/2021, *Ελευθερία*, Λάρισα, 14 Ιουνίου 1990, Δημοτικό Ραδιόφωνο στο <https://www.larissa.gov.gr/el/dimotiko-radiofono>, ημ. 23/5/2021, Συνέντευξη με την Δέσποινα Θεοδώρου, Λάρισα, 25 Μαΐου 2021

⁸¹ *Ελευθερία*, Λάρισα, 3 Ιουλίου 1989

⁸² *Ελευθερία*, Λάρισα, 11 Οκτωβρίου 1989, *Ελευθερία*, Λάρισα, 12 Οκτωβρίου 1989

⁸³ *Ελευθερία*, Λάρισα, 23 Οκτωβρίου 1989

⁸⁴ Δημοτικό Ραδιόφωνο στο <https://www.larissa.gov.gr/el/dimotiko-radiofono>, ημερομηνία προσπέλασης 23/5/2021, Βασιλάκη Χαρίκλεια, 936 Αφορμές για Ραδιόφωνο, σε *in E out*, τεύχος 8, Μάρτιος 2006, στο <https://linakaramba.wordpress.com/2006/03/18/%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%BF%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CF%81%CE%B1%CE%B4%CE%B9%CE%BF%CF%86%CF%89%CE%BD%CE%AF%CE%B1-%CE%BB%CE%AC%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%B1%CF%82/>

Τα έσοδα του σταθμού προέρχονται από τον δήμο στον οποίο ανήκει ο σταθμός κάτω από ένα ιδιότυπο καθεστώς, και όχι από διαφημίσεις ή άλλους φορείς. Οι οικονομικές δυσκολίες που αντιμετωπίζει ο σταθμός επηρέασε τον αριθμό του προσωπικού ο οποίος μειώθηκε σημαντικά με το πέρασμα των χρόνων. Στο παρελθόν υπήρχαν ολόκληρα τμήματα το καθένα υπεύθυνο για την αρμοδιότητά του. Πλέον ο σταθμός απασχολεί επαγγελματικά δύο τεχνικούς, τρεις δημοσιογράφους καθώς και εξωτερικούς συνεργάτες. Στην αρχή της ίδρυσής του αντιμετώπισε μεγάλο πρόβλημα πρόσληψης προσωπικού η οποία πραγματοποιήθηκε μετά από τρεις προσπάθειες. Η δυσκολία εντοπιζόταν στην τήρηση κανόνων δεοντολογίας και διαφάνειας με χαρακτηριστικό παράδειγμα την υποψηφιότητα του επαγγελματία δημοσιογράφου κ. Τάκη Βουνάτσου ο οποίος είχε διαφορετικές πολιτικές πεποιθήσεις από εκείνες του Δήμου Λάρισας και δεν προσλήφθηκε εν τέλει παρ' όλο που πληρούσε όλες τις προϋποθέσεις.⁸⁵ Διαθέτει πλέον τρία στούντιο, Onet, talking και παραγωγής.⁸⁶

Αφορμή για την ίδρυση και λειτουργία του σταθμού αποτέλεσε η πολιτισμική ανάπτυξη της πόλης το διάστημα εκείνο. Η λειτουργία ενός ΜΜΕ θα λειτουργούσε ως μοχλό για την περαιτέρω πολιτιστική ανάπτυξη της πόλης, με βασική προϋπόθεση για την λειτουργία του, τη συμμετοχή των Λαρισαίων.⁸⁷ Την Τρίτη στις 21 Οκτωβρίου το 1989 βγήκε στον αέρα η πρώτη εκπομπή του σταθμού από την Όλγα Δάρτζαλη και τον Απόστολο Νταχμίρη. «Όποιος έχει κάτι να δώσει, ας το δώσει» λογική πάνω στην οποία δημιούργησαν το δημοτικό ραδιόφωνο της Λάρισας καθώς δεν απασχολούσε μόνο μόνιμο προσωπικό, αλλά συμμετείχαν ενεργά στα προγράμματα και οι κάτοικοι. Το στοιχείο αυτό αποτελεί και πρωτοτυπία του σταθμού καθώς η αμεσότητα με το κοινό συνέβαλε στην αύξηση της ακροαματικότητας και στην επιτυχία του. Δύο στοιχεία συνέβαλαν στην επιτυχία του σταθμού, η ποιότητα των προγραμμάτων και το γεγονός ότι ήταν αποδοτικό από όλους τους Λαρισαίους. Ακόμα και σήμερα, ανά διαστήματα συμμετέχουν εθελοντικά πολίτες της πόλης αναλαμβάνοντας εκπομπές.⁸⁸

[%CF%81%CE%B1%CE%B4%CE%B9%CE%BF%CF%86%CF%89%CE%BD%CE%AF%CE%B1-%CE%BB%CE%AC%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%B1%CF%82/](#) ημερομηνία προσπέλασης 23/5/2021

⁸⁵ *Ελευθερία*, Λάρισα, 27 Απριλίου 1989, *Ελευθερία*, Λάρισα, 29 Απριλίου 1989

⁸⁶ Συνέντευξη με την Δέσποινα Θεοδώρου, Λάρισα, 25 Μαΐου 2021

⁸⁷ *Ελευθερία*, Λάρισα, 2 Μαΐου 1989

⁸⁸ Χαρίκλεια Βασιλάκη, «936 Αφορμές για Ραδιόφωνο» σε *in E out*, τεύχος 8, Μάρτιος 2006,

στο

<https://linakaramba.wordpress.com/2006/03/18/%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%BF%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE->

Σκοπός του σταθμού είναι η αμερόληπτη και αντικειμενική ενημέρωση του κάθε πολίτη της Λάρισας χωρίς εξαιρέσεις. Διέπεται από δημοκρατικές αρχές και πολυφωνία επομένως δεν προβάλλει θέματα ρατσιστικά, που αφορούν την ξеноφοβία και τον φασισμό. Αντιθέτως σέβεται τα ανθρώπινα δικαιώματα, τις μειονότητες και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Ενημερώνει τους πολίτες για τις δράσεις των δομών του Δήμου Λαρισαίων και των πολιτικών, ώστε να αξιοποιούνται από τους δημότες. Φροντίζει για την ενημέρωση και προβολή της πολιτιστικής κίνησης της πόλης.⁸⁹

Προβάλλει όλες τις μορφές πολιτιστικής δημιουργίας αλλά και της τοπικής παραγωγής πολιτισμού από φορείς του Δήμου, από συλλογικότητες, καλλιτεχνικά σχήματα και δημιουργούς. Εκπομπές με θέματα την μουσική, θέατρο, χορό, μουσικές παραγωγές καλύπτουν ένα μέρος των προγραμμάτων. Η ανάδειξη της τοπικής ιστορίας, της λαϊκής παράδοσης αποτελεί μέλημα του σταθμού. Επιπλέον, η ζωντανή αθλητική δραστηριότητα της πόλης και των συλλόγων αποτελεί άλλο ένα θέμα του σταθμού. Μετά από συνεργασία με το Πανεπιστήμιο, το ΤΕΙ και τους επιστημονικούς φορείς αναδεικνύονται θέματα σχετικά με την ανάλογη επιστήμη. Αναλύονται θέματα ψυχολογίας, παιδαγωγικής, κοινωνιολογίας, αγωγής των παιδιών καθώς και παιδικές εκπομπές. Προβάλλονται τα κοινωνικά κινήματα, οι απόψεις και η δράση τους, αναδεικνύοντας την κοινωνική κριτική και την αμφισβήτηση. Δεν τίγονται μόνο ζητήματα που αφορούν το κέντρο της πόλης αλλά το ενδιαφέρον του σταθμού στρέφεται και προς τα χωριά της επικράτειας του δήμου Λαρισαίων.⁹⁰

Το δημοτικό ραδιόφωνο Λάρισας λειτούργησε κάτω από μια ιδιόμορφη βάση δεδομένων. Ακόμα και η δομή των εκπομπών του καθώς και η θεματολογία τους είναι ξεχωριστή λόγω αυτής της ιδιαιτερότητας λειτουργίας πάνω στην οποία στηρίχτηκε. Το γεγονός ότι ανήκει στον δήμο δεν εμπόδισε την ελεύθερη έκφραση του και δεν χειραγωγήθηκε εύκολα. Το δημοσιογραφικό υλικό που μεταδίδει ο σταθμός χαρακτηρίζεται από αμεροληψία. Παρέχει ισότιμη μεταχείριση προς τις παρατάξεις και τον δήμαρχο. Καλούνται όλες οι παρατάξεις να εκφράσουν την άποψή τους για θέματα και υπάρχει πάντα ηχογράφηση για τις τοποθετήσεις των παρατάξεων. Τα λόγια της

[%CF%81%CE%B1%CE%B4%CE%B9%CE%BF%CF%86%CF%89%CE%BD%CE%AF%CE%B1-%CE%BB%CE%AC%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%B1%CF%82/](#) ημερομηνία προσπέλασης 23/5/2021

⁸⁹ Δημοτικό Ραδιόφωνο στο <https://www.larissa.gov.gr/el/dimotiko-radiofono>, ημερομηνία προσπέλασης 23/5/2021

⁹⁰ Δημοτικό Ραδιόφωνο στο <https://www.larissa.gov.gr/el/dimotiko-radiofono>, ημερομηνία προσπέλασης 23/5/2021

δημοσιογράφου επιβεβαιώνουν έμπρακτα οι δηλώσεις της μετά από την ωμή παρέμβαση που επιχείρησε στο έργο του σταθμού ο επικεφαλής της Λαρισαίων Κοινόν με τηλεφώνημα που έκανε στην ίδια κάνοντάς της παρατήρηση για τον τρόπο που παρουσίασε την είδηση για το θέμα της αστυνομικής βίας στο πάρκο του Αγίου Αντωνίου σε βάρος 13χρονων μαθητών επικαλούμενος μάλιστα τη δημοσιογραφική δεοντολογία με σκοπό να την φιμώσει.⁹¹

Οι εκπομπές αφορούν τοπικά ζητήματα κατά κύριο λόγο. Παίζει ζωντανά από τις 7:30 π.μ. έως τις 18:00 μ.μ και αναμεταδίδει πρόγραμμα του ΣΚΑΪ 100.3 κάποιες ώρες του προγράμματος. Μετά τις 18:00 διακόπτεται η ζωντανή μετάδοση λόγω της έλλειψης προσωπικού. Χαρακτηριστικό της ΔΗΡΑΛ είναι ότι επιδιώκει την πολυφωνία καθώς δεν προβάλλει την κατεστημένη άποψη αλλά και την αντίθετη πλευρά. Προσπάθησε να προστατέψει τον αμερόληπτο χαρακτήρα του στη διάρκεια του χρόνου και απέφυγε να ακούγονται ακραίες φωνές. Οι ακροατές αναγνωρίζουν την διαφοροποίηση από τα δημόσια μέσα και γι' αυτό το λόγο δείχνει να προτιμά να εμπιστεύεται και να ακούει το δημοτικό ραδιόφωνο. Η αμεσότητα που έχει ο σταθμός με το κοινό εξασφαλίστηκε κυρίως μέσα από τη δυνατότητα συμμετοχής στα προγράμματα εκπομπών. Έτσι οι πολίτες μετατρέπονται από δέκτες σε πομποί και μπορούν οι ίδιοι να εκφράσουν την άποψη τους δημοσίως. Οι κάτοικοι της Λάρισας αναγνωρίζουν και βιώνουν τα ζητήματα που τους αφορούν άμεσα και ταυτίζονται με τις φωνές των συμπολιτών τους. Κατά αυτόν τον τρόπο αναλαμβάνουν και οι ίδιοι τους δράση και αποκτούν δύναμη.⁹²

Η πρώτη εκπομπή της ημέρας είναι ενημερωτική και μεταδίδει θέματα της τοπικής και εθνικής επικαιρότητας. Οι εκπομπές που ακολουθούν στη συνέχεια είναι πιο εξειδικευμένες και η θεματολογία τους ποικίλλει. Αφορούν τον πολιτισμό, το περιβάλλον, το θέατρο, την τοπική ιστορία, την τέχνη και την ποίηση. Πριν την πανδημία ο σταθμός φιλοξενούσε άτομα για συνεντεύξεις και ομιλίες. Τα θέματα

⁹¹ Συνέντευξη με την Δέσποινα Θεοδώρου, Λάρισα, 25 Μαΐου 2021,

Δημοσιογράφοι του ΔΗ.ΡΑ. Λάρισας καταγγέλλουν ωμή παρέμβαση στο έργο τους από δημοτικό σύμβουλο της αντιπολίτευσης στο <https://paidis.com/2021/04/07/%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%BF%CF%83%CE%B9%CE%BF%CE%B3%CF%81%CE%B1%CF%86%CE%BF%CE%B9-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%B4%CE%B7-%CF%81%CE%B1-%CE%BB%CE%B1%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%B1%CF%83-%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%B1%CE%B3/>, ημερομηνία προσπέλασης 13/6/2021

⁹² Συνέντευξη με την Δέσποινα Θεοδώρου, Λάρισα, 25 Μαΐου 2021

αντλούνται από ποικίλες πηγές όπως εθνικά πρακτορεία ειδήσεων αλλά και από προσωπικά ερεθίσματα.⁹³

Είναι γεγονός ότι η Λάρισα φιλοξενεί σημαντικό αριθμό μειονοτήτων όπως Ρομά, πρόσφυγες από την Συρία και το Αφγανιστάν. Με την προβολή των ζητημάτων που αφορούν τις μειονότητες, οι κάτοικοι και οι φορείς που δραστηριοποιούνται στη Λάρισα, παρακινούνται για την περίθαλψή τους και προβαίνουν σε μορφές ακτιβισμού. Μάλιστα ανά διαστήματα ο σταθμός φιλοξενούσε παιδιά Ρομά από τμήματα ένταξης προσφέροντας τους την πρώτη επαφή με το ραδιόφωνο. Η ίδια κυρία Θεοδώρου ανέλαβε για ένα χρονικό διάστημα την διδασκαλία παιδιών Ρομά στα πλαίσια του σχολείου. Την ευκαιρία επίσκεψης στο σταθμό είχαν και οι πρόσφυγες του καταυλισμού.⁹⁴

Παίζουν όλα τα είδη μουσικής, ελληνικά και ξένα, αλλά αυτό που ενδιαφέρει τον σταθμό να μεταδίδονται ποιοτικά κομμάτια και δίνουν έμφαση και στους στίχους των τραγουδιών που επιλέγουν. Λόγω της φυσιογνωμίας του σταθμού δεν λείπουν και τα δημοτικά τραγούδια από το πρόγραμμα. Τις λίστες των τραγουδιών τις βγάζουν οι τεχνικοί και χρησιμοποιούν το πρόγραμμα Jazzler.⁹⁵

Το κοινό που παρακολουθεί το δημοτικό ραδιόφωνο είναι κυρίως από ηλικίες 25 και πάνω. Η μεγαλύτερη ακρόαση σημειώνεται τις πρωινές ώρες, όταν ο κόσμος είναι στο αυτοκίνητο και πηγαίνει στη δουλειά και θέλει να ενημερωθεί για τις καθημερινές ειδήσεις της πόλης. Οι ακροατές ενδιαφέρονται κυρίως για θέματα που τους αφορούν και όχι τόσο τα θέματα εθνικής εμβέλειας. Σε σύγκριση με το παρελθόν όπως δηλώνει η δημοσιογράφος κ. Θεοδώρου, τα θέματα είναι πιο περιορισμένα καθώς η ραδιοφωνία είναι πιο ελεγχόμενη και δεν υπάρχει τόση μεγάλη ελευθερία έκφρασης. Σημαντικό είναι το γεγονός ότι οι ακροατές έχουν αποκτήσει μια σχέση οικειότητας με τους ραδιοφωνικούς παραγωγούς και τους παρακολουθούν φανατικά, όχι τόσο για την είδηση όσο για το αίσθημα εμπιστοσύνης και συμπάθειας που νιώθουν προς τα πρόσωπά τους.⁹⁶

Η ΔΗΡΑΛ ενδιαφέρεται για την πνευματική καλλιέργεια των πολιτών. Φροντίζει να τους προσφέρει τα ανάλογα ερεθίσματα και να τους επιμορφώσει

⁹³ Συνέντευξη με την Δέσποινα Θεοδώρου, Λάρισα, 25 Μαΐου 2021

⁹⁴ Συνέντευξη με την Δέσποινα Θεοδώρου, Λάρισα, 25 Μαΐου 2021

⁹⁵ Συνέντευξη με την Δέσποινα Θεοδώρου, Λάρισα, 25 Μαΐου 2021

⁹⁶ Συνέντευξη με την Δέσποινα Θεοδώρου, Λάρισα, 25 Μαΐου 2021

προβάλλοντας όχι θέματα κοινότυπα, αλλά θέματα που προκαλούν την ευσυνειδησία του κόσμου. «Σημασία δεν έχει η ίδια η είδηση, αλλά πως την προβάλλει κανείς».⁹⁷

Τον Ιούλιο του 1987 εμφανίστηκε το πρώτο ελεύθερο ραδιόφωνο στη Λάρισα, το DIVA Music Channel που εξέπεμπε στη συχνότητα των 95.4 MHz. Ο σταθμός επιβίωσε για ελάχιστους μήνες διότι την χρονιά εκείνη νομιμοποιήθηκαν οι δημοτικοί ραδιοφωνικοί σταθμοί και ο Diva δεν είχε νομιμοποιηθεί ακόμα. Λίγους μήνες μετά επαναλειτούργει με την ονομασία «Ράδιο Σαγκάη». Ο σταθμός ανήκε στον Στέλιο Λαμπρόπουλο, έναν λάτρη του χώρου ο οποίος άφησε το στίγμα του στην ραδιοφωνική πραγματικότητα της Λάρισας. Ο Στέλιος Λαμπρόπουλος ήταν ιδιοκτήτης του μεγαλύτερου και πιο ενημερωμένου καταστήματος με δίσκους της πόλης, του DIVISION. Οι εκπομπές του σταθμού πραγματοποιούνταν στο πατάρι του καταστήματος ως που το 1990 μεταφέρθηκε ο σταθμός και μετονομάστηκε σε «Heat FM». Σε αντίθεση με την προηγούμενη φυσιολογία του σταθμού, ο Heat Fm περιλάμβανε ενημερωτικές εκπομπές τις οποίες πραγματοποιούσαν επαγγελματίες δημοσιογράφοι. Μεγάλα ονόματα δημοσιογράφων της εποχής ήταν ο Ανδρέας Γιουρμετάκης, Στέλλα Μπάσδρα, Νικολέττα Τσιτσανούδη, Στέφανος Παπανώτας, Αχιλλέας Τραγούδας, Δέσποινα Θεοδώρου. Ο Heat Fm εκτός από δημοσιογραφική ιστορία σημείωσε και μεγάλη μουσική πορεία καθώς καθιέρωσε τραγουδιστές και ανέδειξε μελωδίες. Από τον σταθμό πέρασαν γνωστά ονόματα της πολιτικής σκηνής όπως Λεωνίδα Κύρκος, Χαρίλαος Φλωράκης, Γεράσιμος Αρσένης, Γιώργος Σουφλιάς, Μιχ. Παπακωνσταντίνου, Μιλτιάδης Έμπερτ και πολλά πρόσωπα του καλλιτεχνικού χώρου στις μουσικές και καλλιτεχνικές εκπομπές.⁹⁸

Το 1998 ο Heat FM άλλαξε για άλλη μια φορά ιδιοκτήτη και αγοράστηκε από τον Γιάννη Μαρκούλη. Λειτουργούσε στην ίδια συχνότητα με την επωνυμία «Ραδιενεργός FM». Ο σταθμός απασχολούσε δέκα στελέχη εκείνη την περίοδο, κυρίως εθελοντές. Το 2002 μετονομάστηκε σε “Fresh Radio” και λειτουργούσε στην ίδια

⁹⁷ Συνέντευξη με την Δέσποινα Θεοδώρου, Λάρισα, 25 Μαΐου 2021

⁹⁸ Αθανασία Παύλου, *Νοσταλγοί του παλιού καλού ραδιοφώνου – Σταθμοί στη Λάρισα που άφησαν εποχή!*, στο <https://www.onlarissa.gr/2020/02/02/nostalgoi-toy-paliou-kaloy-radiofonoy-stathmoi-sti-larisa-poy-afisan-epochi/>, 2/2/2020, ημερομηνία προσπέλασης 17/8/2021, Συνέντευξη με τον Βασίλη Βάιλα, Λάρισα, 23 Αυγούστου 2021

συχνότητα. Το 2009 μετονομάστηκε σε VIBE FM και εξακολουθεί να λειτουργεί μέχρι σήμερα.⁹⁹

Στη συνέχεια εμφανίστηκαν αμέτρητοι άλλοι ραδιοφωνικοί σταθμοί στη Λάρισα που έγραψαν ιστορία στην «χρυσή εποχή» του ραδιοφώνου της επόμενης εικοσαετίας τουλάχιστον. Το 1983 ιδρύθηκε ο σταθμός Madreik με ιδιοκτήτη τον Άγγελο Ρουμπιέ, ο οποίος ήταν ερασιτεχνικός σταθμός. Ο Άγγελος Ρουμπιέ ήταν μέλος ενός άλλου πειρατικού σταθμού την δεκαετία του 1970, τις «Μουσικές Ξεναγήσεις». Ο Madreik FM άλλαξε δύο φορές συχνότητα λόγω την απουσίας επίσημης άδειας και πλέον ο σταθμός δεν λειτουργεί. Εξέπεμπε στους 98.2 FM.¹⁰⁰

Το 1987 η Κατερίνα Ζησοπούλου ίδρυσε έναν από τους πρώτους ιδιωτικούς σταθμούς, τον 89.0 FM. Πρόκειται για εικοσιτετράωρος σταθμός με προσωπικό περίπου τριάντα ατόμων. Παρά το γεγονός ότι υποστηρίζεται ότι ο σταθμός λειτούργησε το 1987, από την τοπική εφημερίδα προαναγγέλλεται ότι η πρώτη του εκπομπή ήταν τον Ιανουάριο του 1989.¹⁰¹ Το 1990 ο Αθανάσιος Ζησόπουλος ανέλαβε τον σταθμό και τον μετονόμασε σε «ΗΧΟ 90.9». Ο EUROPE ONE των αδελφών Πίσσα ήταν ένας από τους πιο δημοφιλείς σταθμούς της εποχής καθώς προσέλαβε πολλά γνωστά ονόματα του Heat FM, αλλά λειτούργησε μόνο για δύο χρόνια.¹⁰²

Οφείλουν να αναφερθούν ραδιόφωνα που πέρασαν και άφησαν το δικό τους στίγμα στην ραδιοφωνική πορεία της Λάρισας, κάποια εκ των οποίων υφίστανται ακόμη. Το Ράδιο Ελασσόνα, το Ράδιο Στορκ, το ΡΑΔΙΟ 2 που από το 2008 μετατράπηκε σε Party FM, το Super Radio, ο Λάρισα 90.5 FM Stereo, το Ράδιο Τέταρτο, το Ράδιο Στηβ, το Ράδιο Φιλιπούπολη, το Ράδιο Εναλλάξ, ο POP FM, το Ράδιο Όλυμπος, το Ράδιο 69, το Ράδιο Τύρναβος, ο 18 ώρες FM (Scanner).¹⁰³

Ο σταθμός Palace Radio εκπέμπει στους 91,4 Fm και ανήκει στον κύριο Τσαγγαλά Σωτήρη. Λειτουργεί από το 1989 και νομιμοποιήθηκε από το ΕΣΡ. Ο ίδιος

⁹⁹ Μαρία Τριανταφύλλου, *Οι Ιδιωτικοί Ραδιοφωνικοί Σταθμοί στη Λάρισα μέχρι το 1998*, Πτυχιακή εργασία, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, 2012-2013, σ. 15

¹⁰⁰ Στο ίδιο, σ. 14

¹⁰¹ Στο ίδιο, σ. 15,

Ελευθερία, Λάρισα, 3 Ιανουαρίου 1989

¹⁰² Αθανασία Παύλου, *Νοσταλγοί του παλιού καλού ραδιοφώνου – Σταθμοί στη Λάρισα που άφησαν εποχή!*, στο <https://www.onlarissa.gr/2020/02/02/nostalgoi-toy-paliou-kaloy-radiofonoy-stathmoi-sti-larisa-poy-afisan-epochi/>, 2/2/2020, ημερομηνία προσπέλασης 17/8/2021

¹⁰³ Αθανασία Παύλου, *Νοσταλγοί του παλιού καλού ραδιοφώνου – Σταθμοί στη Λάρισα που άφησαν εποχή!*, στο <https://www.onlarissa.gr/2020/02/02/nostalgoi-toy-paliou-kaloy-radiofonoy-stathmoi-sti-larisa-poy-afisan-epochi/>, ημερομηνία προσπέλασης 17/8/2021

έχει αναλάβει την διεύθυνση του σταθμού και απασχολεί κατά καιρούς διαφορετικό αριθμό εργαζομένων ανάλογα με τις απαιτήσεις της εποχής. Τους καλοκαιρινούς μήνες για παράδειγμα, συνήθως απασχολεί λιγότερο προσωπικό, καθώς δεν υπάρχει τόση μεγάλη ανάγκη για την κάλυψη θέσεων προσωπικού. Οι τεχνικοί που αναλαμβάνουν την συντήρηση του εξοπλισμού είναι συνήθως τέσσερις αλλά χωρίς μόνιμη σύμβαση, εργάζονται ανεξάρτητα με τιμολόγια. Ο σταθμός διαθέτει δικό του τμήμα διαφήμισης και στούντιο παραγωγής διαφημιστικών μηνυμάτων.¹⁰⁴

Ο Palace Radio είναι πανθεσσαλικής εμβέλειας. Πιο συγκεκριμένα εκπέμπει από το Δοβρούτσι με ακτινοβολούμενη ισχύ 3 KW και μεταδίδει το πρόγραμμά του μέχρι και την Καρδίτσα, τα Τρίκαλα και ένα μέρος του Βόλου. Το κτήριο είναι ιδιόκτητη εγκατάσταση και δημιουργήθηκε το 2013 για αποκλειστική χρήση του σταθμού. Διαθέτει τρία στούντιο παραγωγής, ξεχωριστά γραφεία για το τμήμα διαφήμισης και διοίκησης. Ο εξοπλισμός που χρησιμοποιεί είναι ψηφιακός και από τους πιο σύγχρονους. Ανανεώνεται συχνά ώστε να μεταδίδει άριστη ποιότητα ήχου. Μάλιστα υπάρχει εφεδρικός εξοπλισμός για κάθε ενδεχόμενο βλάβης ή επιλοκής ώστε να μην επηρεαστεί καθόλου το πρόγραμμα. Ακόμα και σε ακραίες περιπτώσεις ο σταθμός χρησιμοποιεί γεννήτρια που τροφοδοτεί με ρεύμα τον σταθμό.¹⁰⁵

Διαθέτει τεράστια δισκοθήκη με συλλεκτικούς δίσκους και cd. Στα στούντιο παραγωγής υπάρχει ειδική μόνωση στους τοίχους και στα παράθυρα για την απομόνωση του ήχου καθώς βρίσκεται απέναντι από το Αρχηγείο Τακτικής Αεροπορίας. Κάποτε φιλοξενούσε ξεχωριστό στούντιο, το «Στούντιο 3», που ήταν ειδικά διαμορφωμένος χώρος με ειδικό εξοπλισμό ώστε να πραγματοποιούνται ζωντανές συνεντεύξεις, ηχογραφήσεις από τραγουδιστές και συγκροτήματα, ζωντανές βραδινές μουσικές εκπομπές και πολλές φορές παιδιά του μουσικού σχολείου Λάρισας και του Ωδείου Λάρισας μετέδιδαν δικό τους ζωντανό πρόγραμμα. Ήταν το πρώτο “street studio” στη χώρα και μπορούσε κανείς να παρακολουθήσει τις εκπομπές ακόμα και στον ίδιο τον χώρο. Από το «στούντιο 3» έχουν περάσει μεγάλα μουσικά ονόματα όπως Βασίλης Καρράς, Θεόδωρος Αγγελόπουλος και έχει αφήσει ιστορία. Ωστόσο

¹⁰⁴ Συνέντευξη με τον Τσαγγαλά Σωτήρη, Λάρισα, 9 Ιουνίου 2021

¹⁰⁵ Συνέντευξη με τον Τσαγγαλά Σωτήρη, Λάρισα, 9 Ιουνίου 2021, Συνέντευξη με τον Τσαγγαλά Γιώργο, Λάρισα, 9 Ιουνίου 2021

πλέον δεν λειτουργεί καθώς οι απαιτήσεις ήταν μεγάλες και χρειαζόταν επιπλέον προσωπικό.¹⁰⁶

Πρόκειται για ραδιοφωνικό σταθμό ενημέρωσης και ψυχαγωγίας. Τα μουσικά προγράμματα διαχειρίζεται επαγγελματίας dj, ενώ εκπομπές πραγματοποιεί συγκεκριμένος παραγωγός. Πολλοί απόφοιτοι σχολών δημοσιογραφίας επιτελούν την πρακτική τους άσκηση στο σταθμό επίσης. Πρόκειται για εικοσιτετράωρος σταθμός που μεταδίδει ζωντανά προγράμματα από τις 8:00 π.μ. έως τις 23:00 μ.μ. Από τον Νοέμβριο του 2020 συνεργάζεται με τον ΣΚΑΙ 100,3 και αναμεταδίδει πεντάωρη πρωινή εκπομπή ενημέρωσης. Τα δελτία ειδήσεων είναι καθημερινά και ενημερώνει τους ακροατές τόσο για τα εθνικά ζητήματα όσο και για τα τοπικά μιας και διαθέτει και τοπικό δελτίο ειδήσεων εκτός από την αναμετάδοση του προγράμματος του ΣΚΑΙ. Εξυπηρετεί όλες τις μουσικές επιλογές των ακροατών καθώς παίζει ελληνική και ξένη μουσική και μεταδίδει τρία μουσικά προγράμματα καθημερινά. Δέχεται μάλιστα και μουσικές παραγγελίες από τους ακροατές. Χρησιμοποιεί το πρόγραμμα Jazzler για τις βραδινές ώρες που δεν πραγματοποιείται ζωντανή εκπομπή αλλά και για τις διαφημίσεις.¹⁰⁷

Τα θέματα που μεταδίδει ο σταθμός είναι πολλά όπως αθλητικά, οικονομικά, κοινωνικά και θέματα υγείας. Ως αγροτικός τόπος, οι περισσότεροι κάτοικοι ασχολούνται με την καλλιέργεια της γης και εκθρέφουν ζώα, επομένως τους ενδιαφέρουν αγροτικά ζητήματα. Ο σταθμός διαθέτει ένθετες εκπομπές αγροτικού χαρακτήρα και αρκετές φορές φιλοξενεί και γεωπόνους που δίνουν συμβουλές στους αγρότες. Η Λάρισα διαθέτει και μεγάλο ποσοστό μειονοτήτων όπως Ρομά και πρόσφυγες από την Συρία. Ο σταθμός καλύπτει ζητήματα που αφορούν τους πληθυσμούς αυτούς. Όσον αφορά τα πολιτικά θέματα, ο σταθμός κρατάει μια απόσταση και δεν ακολουθεί μια συγκεκριμένη πολιτική κατεύθυνση. Ο μέσος όρος ηλικίας των ακροατών διαφέρει ανά ώρες εκπομπών. Το πρωί που παίζουν ενημερωτικά προγράμματα οι ηλικίες των ακροατών κυμαίνονται στα 35 ετών και πάνω, ενώ τις απογευματινές και βραδινές ώρες που παίζουν μουσικά προγράμματα οι ηλικίες των ακροατών κυμαίνονται στα 15 ετών περίπου.¹⁰⁸

¹⁰⁶ Συνέντευξη με τον Τσαγγαλά Σωτήρη, Λάρισα, 9 Ιουνίου 2021

¹⁰⁷ Συνέντευξη με τον Τσαγγαλά Σωτήρη, Λάρισα, 9 Ιουνίου 2021

¹⁰⁸ Συνέντευξη με τον Τσαγγαλά Σωτήρη, Λάρισα, 9 Ιουνίου 2021

Ένα στοιχείο που έκανε το ραδιόφωνο Palace να ξεχωρίσει είναι η σύνδεση που είχε με τον ραδιοφωνικό σταθμό «Σύμπαν» της Αυστραλίας το 1995. Οι δύο σταθμοί μετέδιδαν διαδικτυακά για δύο ώρες την εκπομπή του άλλου και έτσι δημιουργήθηκε μια σύνδεση με τους ομοεθνείς της Αυστραλίας.¹⁰⁹

Τα έσοδα του σταθμού προέρχονται αποκλειστικά από διαφημίσεις οι οποίες παίζουν ανά μισή ώρα. Οι διαφημίσεις είναι από διεθνείς, εθνικές και τοπικές εταιρείες. Κάποτε διοργάνωνε εκδηλώσεις αλλά ποτέ δεν αναλάμβανε εγκαίρως καταστήματος καθώς δεν είναι αποκλειστικά μουσικός σταθμός αλλά και ενημερωτικός.¹¹⁰

Σύμφωνα με τον κύριο Σωτήρη Τσαγγαλά, η επιτυχία του σταθμού οφείλεται στο γεγονός ότι δούλεψε επαγγελματικά από την πρώτη στιγμή. Η απήχηση που έχει στον κόσμο φαίνεται από τα μηνύματα και τα τηλέφωνα που λαμβάνει καθημερινά με μηνύματα. Επιπλέον ο Palace Fm είναι ο πρώτος σταθμός στη Λάρισα και ο τρίτος σε αριθμό κατάταξης στην Ελλάδα που αναμεταδίδει προγράμματα μέσω διαδικτύου. Πλέον η ιστοσελίδα του σταθμού μεταδίδει μόνο τα προγράμματα μουσικής και όχι ενημέρωσης. Σε σύγκριση με τα άλλα μέσα ενημέρωσης θεωρεί το ραδιόφωνο ως το πιο ισχυρό μέσω καθώς η σύνδεση με το κοινό είναι άμεση και πολλές φορές διαπροσωπική. Τα τοπικά μέσα ενημέρωσης είναι απαραίτητα ώστε να ακούγεται η «τοπική φωνή» του λαού. *«Το ραδιόφωνο θα παραμείνει πάντα ραδιόφωνο»* όπως εξέφρασε ο ιδιοκτήτης του σταθμού επιβεβαιώνοντας την αέναη θέση που κατέχει το ραδιόφωνο ανάμεσα στα υπόλοιπα μέσα ενημέρωσης.¹¹¹

Ο Απόστολος Νταχιμής σημειώνει μακρά ιστορία στον χώρο του ραδιοφώνου. Ξεκίνησε ως ραδιοπειρατής το 1981 στην ηλικία των δεκατριών ετών. Το 1986 ίδρυσε τον πειρατικό σταθμό “National Radio” το οποίο λειτούργησε μέχρι το 1993. Το 1992 ίδρυσε νόμιμα τον ραδιοφωνικό σταθμό ASTRA FM, το οποίο μετονομάστηκε σε OK Radio το 2000 καθώς προέκυψε σύγχυση με την δημιουργία του ομώνυμου ραδιοφωνικού σταθμού “ASTRA FM” του τηλεοπτικού σταθμού “ASTRA TV” ο οποίος ανήκει σε άλλον ιδιοκτήτη.¹¹² Από το 2016 λειτουργεί ως ΑΕΛ Radio που εκπέμπει στην ίδια συχνότητα, στους 104.8 FM. Ο σταθμός έλαβε νόμιμη άδεια λειτουργίας από το ΕΣΡ το 2015. Αρχικό πλάνο λειτουργίας του σταθμού ήταν να

¹⁰⁹ Συνέντευξη με τον Τσαγγαλά Σωτήρη, Λάρισα, 9 Ιουνίου 2021

¹¹⁰ Συνέντευξη με τον Τσαγγαλά Σωτήρη, Λάρισα, 9 Ιουνίου 2021

¹¹¹ Συνέντευξη με τον Τσαγγαλά Σωτήρη, Λάρισα, 9 Ιουνίου 2021

¹¹² Τριανταφύλλου, *Οι Ιδιωτικοί Ραδιοφωνικοί Σταθμοί*, σ. 17-18

στεγαστεί το ραδιόφωνο στις εγκαταστάσεις του γηπέδου της AEL FC ARENA. Ο σταθμός έχει δύο στούντιο σε διαφορετικές εγκαταστάσεις το καθένα, εκ των οποίων το ένα βρίσκεται σε ενοικιαζόμενο χώρο στο κέντρο της πόλης. Απασχολεί 8 άτομα προσωπικό, τέσσερις δημοσιογράφους και οι υπόλοιποι είναι παραγωγοί. Ο ιδιοκτήτης του σταθμού έχει αναλάβει και το τεχνικό κομμάτι αλλά ανά διαστήματα απασχολεί και εξωτερικούς συνεργάτες με ημιαπασχόληση. Η κεραία του σταθμού βρίσκεται στο Δοβρούτσι, εκπέμπει με 1 KW και η εμβέλεια καλύπτει τον νομό Θεσσαλίας.¹¹³

Ο σταθμός είναι ενημερωτικός και ψυχαγωγικός. Οι δύο εκπομπές αφορούν τα αθλητικά νέα ενώ οι υπόλοιπες είναι γενικής ενημέρωσης για θέματα της επικαιρότητας. Η μουσική που παίζει ο σταθμός είναι ελληνικά και ξένα τραγούδια νέας κυκλοφορίας και χρησιμοποιεί το πρόγραμμα Jazzler. Στο παρελθόν ο σταθμός διέθετε περισσότερες εκπομπές μουσικής αλλά πλέον η ενημέρωση καταλαμβάνει μεγάλο μέρος του προγράμματος διότι οι μουσικοί σταθμοί πλειοψηφούν στη Λάρισα σε σύγκριση με τους ενημερωτικούς.¹¹⁴

Ο ΑΕΛ FM έχει αποκλειστική συνεργασία με την ποδοσφαιρική ομάδα της ΑΕΛ και αναμεταδίδει ζωντανά κάθε αγώνα τους. Το στοιχείο αυτό είναι και το προτέρημα του σταθμού καθώς ο κόσμος και άλλες εταιρείες δεν έχουν άλλο τρόπο πρόσβασης στους παίκτες της ομάδας ενώ μέσω του σταθμού οι παίκτες γίνονται προσιτοί στους φιλάθλους. Οι αγώνες της ΑΕΛ αναμεταδίδονται μέσω του σταθμού από ραδιόφωνα της Αθήνας και κατά αυτόν τον τρόπο προβάλλεται και το ραδιόφωνο της ΑΕΛ. Πρόκειται για σχέση αλληλοσυνεργασίας μεταξύ της ομάδας και του σταθμού καθώς το ένα σκέλος ενισχύει το άλλο. Λόγω των παικτών και των αγώνων ενισχύεται η ακροαματικότητα του σταθμού. Οι παίκτες και οι υπόλοιποι παράγοντες της ομάδας είναι υποχρεωμένοι να βγαίνουν στον αέρα στις εκπομπές του σταθμού. Το διαδίκτυο έχει ενισχύσει την ακροαματικότητα του σταθμού καθώς πολλοί Έλληνες του εξωτερικού έχουν πλέον πρόσβαση.¹¹⁵

Η οικονομική κρίση και ιδίως η πανδημία του κορωνοϊού επηρέασαν αρνητικά την οικονομική κατάσταση του σταθμού. Αντιθέτως όμως η πανδημία αύξησε την

¹¹³ Συνέντευξη με τον Απόστολο Νταχμίρη, Λάρισα, 10 Αυγούστου 2021, Το Πρόγραμμα του ΑΕΛ Radio 104.8 FM, στο <https://www.kosmoslarissa.gr/blog/athlitika/to-programma-toy-ael-radio-104-8>, 23/3/22

¹¹⁴ Συνέντευξη με τον Απόστολο Νταχμίρη, Λάρισα, 10 Αυγούστου 2021

¹¹⁵ Συνέντευξη με τον Απόστολο Νταχμίρη, Λάρισα, 10 Αυγούστου 2021

ακροαματικότητα. Ένα σχέδιο ενίσχυσης του σταθμού που έμεινε ατελές λόγω του λοκντάουν είναι η δημιουργία ενός καταστήματος της ΑΕΛ Α.Ε. που θα πουλάει αποκλειστικά προϊόντα με την επωνυμία της ομάδας. Ο Απόστολος σκοπεύει να καλεί παίκτες της ΑΕΛ κάθε Παρασκευή στο κατάστημα ώστε να μοιράζουν αυτόγραφα και να έχει ο πελάτης της δυνατότητα να γνωρίσει τον αγαπημένο του παίκτη. Στόχος είναι να τοποθετήσει ένα ασύρματο ραδιόφωνο στην μπουτίκ, να αναμεταδίδει το γεγονός και να ενισχύσει τον σταθμό. Προς το παρόν τα οικονομικά έσοδα του σταθμού προέρχονται αποκλειστικά από διαφημίσεις.¹¹⁶

Ο Scanner Fm 102,2 ιδρύθηκε το 1989 από τα δύο αδέρφια, τον Κώστα και την Εύη Σταυροπούλου. Βρίσκεται σε ιδιόκτητες εγκαταστάσεις στον Αμπελώνα Λάρισας που είναι συνολικής έκτασης 700 τ.μ. και αποτελούσε παλαιότερα το πρώτο κινηματοθέατρο. Ο σταθμός εκπέμπει από το Δοβρούτσι και η εμβέλειά του καλύπτει όλο το νομό Θεσσαλίας και φτάνει ακόμα και μέχρι το Μέτσοβο. Το 1995 αδειοδοτήθηκε από το Υπουργείο Τύπου και Μεταφορών. Το 1999 άλλαξε το όνομά του από 18 ώρες FM σε Scanner και από το 1995 οι εκπομπές είναι εικοσιτετράωρες. Ο Scanner Fm έχει ιδιαίτερη συναισθηματική αξία για τους ιδιοκτήτες του σταθμού καθώς αποτελεί την 4^η γενιά της οικογένειας Σταύρου Σταυρόπουλου μετά την εγκατάστασή τους στον Αμπελώνα από την Τρίπολη Πελοποννήσου. Επιθυμώντας να διατηρήσουν την κληρονομιά που τους άφησε ο πατέρας τους, ο οποίος ήταν άρρηκτα συνδεδεμένος με τον χώρο του πολιτισμού, εξακολούθησαν να μεταδίδουν και να ενισχύουν τον πολιτιστικό χαρακτήρα του τόπου τους.¹¹⁷

Ο Κώστας Σταυρόπουλος ίδρυσε το πρώτο πειρατικό ραδιόφωνο στη Λάρισα με το όνομα «Κανάλι 558» το 1985. Όταν ίδρυσαν τον Scanner Fm το 1988, υπήρχε μια παράγραφος του νόμου που επισήμαινε ότι για να ιδρύσει κανείς ραδιοφωνικό σταθμό προϋπέθετε να συμβάλλει στην ανάπτυξη της περιοχής.¹¹⁸ Έτσι λοιπόν η οικογένεια Σταυροπούλου ανέλαβαν πληθώρα δράσεων για την πολιτισμική και πολιτιστική ανάπτυξη του τόπου όπως όταν το 1916 ο Κώστας Σταυρόπουλος ηλεκτροφότισε την πλατεία του Αμπελώνα και τα καταστήματά της καθώς και τα σπίτια θέτοντας σε λειτουργία τον βουβό κινηματογράφο. Το 1998 με αφορμή το

¹¹⁶ Συνέντευξη με τον Απόστολο Νταχμίρη, Λάρισα, 10 Αυγούστου 2021

¹¹⁷ Πρακτικά Γ Διεθνούς Συνεδρίου Πελοποννησιακών Σπουδών – Καλαμάτα 1985, σελ. 500, *Ελευθερία*, Λάρισα, 6 Ιανουαρίου 2008, Συνέντευξη με την Εύη Σταυροπούλου, Λάρισα, 4 Ιουλίου 2021

¹¹⁸ *Ελευθερία*, Λάρισα, 9 Ιουλίου 1990

αίτημα μιας ομάδας μαθητών, οι οποίοι γνώριζαν ότι ο σταθμός λειτουργούσε με την υποστήριξη του τοπικού ασύρματου δικτύου, δημιουργήθηκε το πρώτο κοινόχρηστο ασύρματο δίκτυο για δωρεάν πρόσβαση στο ίντερνετ με πρωτοβουλία την αυτόνομη δράση του σταθμού. Το 2007 οι συνθήκες ήταν πιο κατάλληλες οικονομικά και ο ιδιοκτήτης του σταθμού δημιούργησε το ασύρματο δίκτυο πάνω από το σταθμό. Σκοπός του Κώστα Σταυρόπουλου ήταν η αξιοποίηση της δύναμης των γραμμών ADSL του ραδιοφώνου για τη εξυπηρέτηση, εκπαίδευση και προσαρμογή των πελατών στις νέες τεχνολογίες.¹¹⁹

Στην αρχή της λειτουργίας του ήταν ενημερωτικός σταθμός και από το 2003 σύναψε σύμβαση δικτύωσης με την «ANTENNA RADIO 92,7» της Αθήνας, μεταδίδοντας ζωντανά καθημερινά τα 5 λεπτά ειδήσεων του ANTI καθώς δεν υπήρχαν σχολές δημοσιογραφίας και έπρεπε να καλυφθεί το κομμάτι της ενημέρωσης επαγγελματικά.¹²⁰ Τώρα πλέον αποτελεί καθαρά μουσικό σταθμό χωρίς πρόγραμμα ενημέρωσης. Μεταδίδει ελληνική και ξένη μουσική και συνεργάζεται με πολλές δισκογραφικές εταιρείες. Διαθέτει αμερικάνικο πιλοτικό πρόγραμμα, mainstream, το οποίο αποτελεί το πρώτο δορυφορικό δίκτυο στην Ελλάδα σε συνεργασία με τον ΟΤΕ. Υπάρχουν δύο στούντιο, ένα κεντρικό για τις εκπομπές που εκπέμπουν από αίθουσα κινηματογράφου, και ένα για τις συνεντεύξεις. Η Εύη Σταυροπούλου τονίζει ότι πρόκειται για πολιτισμικό ραδιόφωνο το οποίο επιμένει σε ηθικές αξίες και στην αναβίωση της πολιτιστικής κληρονομιάς του τόπου και όχι ένα πολιτικό ραδιόφωνο κατευθυνόμενο να μεταδίδει fake news και άσκοπα νέα. Όσον αφορά τη σχέση του σταθμού με την πολιτική, η Εύη Σταυροπούλου ανήκε στην ομάδα της Νεολαίας της Ν.Δ. και είχε κατεβεί ως δημοτικός σύμβουλος της Ν.Δ. Προσπάθησε να προβάλλει τις εκλογές με πλουραλισμό καθώς υπήρχαν ήδη πολλά κομματικά ραδιόφωνα και κάτι τέτοιο δεν ταίριαζε με την φυσιογνωμία του σταθμού.¹²¹

Ακολουθεί ως πρότυπο τα αμερικάνικα ραδιόφωνα. Ωστόσο, η ίδια μεταδίδει πληροφορίες χωρίς ζωντανή εκπομπή στο ραδιόφωνο αλλά με δελτίο τύπου. Η ίδια αναφέρει «*Κυνηγάω το όνειρό μου. Πιστεύω ότι όποιος κυνηγάει το όνειρό του θα υλοποιηθεί*». Για τον λόγο αυτό επιμένει στην ενίσχυση της αξίας του ραδιοφώνου όσες

¹¹⁹ *Ελευθερία*, Λάρισα, 6 Ιανουαρίου 2008, Συνέντευξη με την Εύη Σταυροπούλου, Λάρισα, 4 Ιουλίου 2021

¹²⁰ *Ελευθερία*, Λάρισα, 6 Ιανουαρίου 2008

¹²¹ Συνέντευξη με την Εύη Σταυροπούλου, Λάρισα, 4 Ιουλίου 2021

δυσκολίες και αν συναντήσει. Η βιωσιμότητα του ραδιοφώνου υποστηρίζει ότι οφείλεται στις μνήμες και με τα μάτια της ψυχής μπορεί να δημιουργηθεί μια νέα εικόνα του.¹²²

Οι διαφημίσεις που μεταδίδουν προέρχονται αποκλειστικά από τις διατάξεις του ΕΣΡ και παίζουν δωρεάν. Πρόκειται για φιλοζωικές, το Χαμόγελο του Παιδιού, Make a Wish. Επιπλέον είναι χορηγός επικοινωνίας σε συναυλίες, θεατρικές παραστάσεις, φεστιβάλ, δράσεις στήριξης της τοπικής αγοράς, σε πολιτιστικές εκδηλώσεις από το 1989 μέχρι σήμερα. Δεν συνεργάστηκε ο σταθμός ποτέ με διαφημιστικές της Λάρισας καθώς θεωρούσαν ότι ήταν κατευθυνόμενες από την εφημερίδα *Ελευθερία* και τα συμφέροντά της. Το μέρος των διαφημίσεων ανέλαβε η ιδιοκτήτρια του σταθμού, γνώστρια του αντικειμένου καθ' ότι εργαζόνταν στο παρελθόν στην εφημερίδα *Κήρυκας* και είχε ανάλογες αρμοδιότητες, και συνεργάζεται μόνο με διαφημιστικές εταιρείες της Αθήνας. Θεωρούσε ότι τους βοηθούσαν να δημιουργήσουν έναν άλλο πόλο ραδιοφώνου που δεν είχε σχέση με το συστημικό, δηλαδή βασισμένο σε μετρήσεις και «παιχνίδια». Οι μετρήσεις κατεύθυναν τους ακροατές με εσφαλμένα αποτελέσματα και έβλαψαν σε μεγάλο βαθμό την ελεύθερη ραδιοφωνία.¹²³

Δύο δράσεις τους υποστήριξαν την τοπική αγορά, X- Mas Wish και Easter Wish. Κατά τις δύο εποχές αυτές οι ακροατές γίνονται πελάτες του Scanner και στέλνουν ευχές μέσα από διαφημίσεις. Οι διαφημίσεις κοστίζουν πολύ λίγο και ενισχύουν τα μικρά καταστήματα της αγοράς της Λάρισας, δίνοντας τους τη δυνατότητα να προβληθούν.¹²⁴

Η κρίση επηρέασε το ραδιόφωνο από πολλές απόψεις. Μειώθηκαν κατά κύριο λόγο οι διαφημίσεις. Πλέον οι διαφημιστές πρόσφεραν μικρά ποσά ακόμα και ο ΟΠΑΠ που ήταν ισχυρός πελάτης έπαψε να συνεργάζεται με τον σταθμό. Κάποτε ο Scanner είχε και εξωτερικούς συνεργάτες αλλά από το 2009 και μετά συρρικνώθηκαν οι συνεργασίες του σε κάθε τομέα. Η Εύη Σταυροπούλου ισχυρίζεται ότι ποτέ δεν είχε χρέη ο σταθμός επειδή πρόκειται για οικογενειακή επιχείρηση και τα μέλη του προτίμησαν να στερηθούν από προσωπικά έξοδα ώστε να διατηρήσουν το σταθμό.¹²⁵

¹²² Συνέντευξη με την Εύη Σταυροπούλου, Λάρισα, 28 Ιουνίου 2021

¹²³ Συνέντευξη με την Εύη Σταυροπούλου, Λάρισα, 28 Ιουνίου 2021

¹²⁴ Συνέντευξη με την Εύη Σταυροπούλου, Λάρισα, 4 Ιουλίου 2021

¹²⁵ Συνέντευξη με την Εύη Σταυροπούλου, Λάρισα, 4 Ιουλίου 2021

Η επιτυχία του σταθμού οφείλεται στον γνήσιο πολιτιστικό του χαρακτήρα, στο προσωπικό μεράκι των ιδιοκτητών και στην αμεσότητα με το κοινό. Οι συντελεστές του σταθμού επιχειρούσαν πάντα να προσφέρουν στην τοπική κοινότητα βοήθεια και υπηρεσίες είτε με οικονομική υποστήριξη είτε με τεχνική υποστήριξη ακόμα και ψυχολογική. Το τοπικό ραδιόφωνο είναι να απευθύνεται στον πλησίον του, στον κόσμο του τόπου του. Αποτελεί φωνή του τόπου που δίνει ένα στίγμα και χρώμα στην ολότητά του. Το ραδιόφωνο λοιπόν, δεν είναι επαγγελματική απασχόληση αλλά συναίσθημα. Έτσι και το κοινό έδειξε εμπιστοσύνη προς τον σταθμό και έδειξε να τον στηρίζει στα τόσα χρόνια λειτουργίας του.¹²⁶

Η ιστορία του Ρυθμός 98.8 Fm ξεκινά από το 1988 ως πειρατικό ραδιόφωνο με την επωνυμία «Ράδιο Φιλιππούπολη» με ιδιοκτήτη τον Μιχάλη Καλαμποκίδη στη συνοικία Φιλιππούπολη Λάρισας. Το 1989 άρχισε να λειτουργεί στη συχνότητα 97.8 Fm. Την ίδια χρονιά, σύμφωνα με μαρτυρίες συντελεστών, ο σταθμός πήρε έγκριση του φακέλου που είχε καταθέσει στο ΕΣΡ για την άδεια λειτουργίας του. Την επόμενη χρονιά διώχθηκε ποινικά από τον εισαγγελέα για μη κατοχή άδειας λειτουργίας. Το 1995 ο σταθμός νομιμοποιήθηκε από τον τότε Νομάρχη κ. Φλώρο και εξακολούθησε να λειτουργεί με την επωνυμία «Ράδιο Φιλιππούπολη» μέχρι το 2005.¹²⁷ Το 2005 μετονομάστηκε σε «Ρυθμός 98.8 FM» και το 2010 πέρασε στην ιδιοκτησία του Δημήτρη Κωνσταντινίδη. Πλέον έχει λάβει άδεια από το Υπουργείο Τύπου και πληρεί όλες τις προϋποθέσεις λειτουργίας. Οι εγκαταστάσεις του σταθμού είναι ενοικιαζόμενες στο κέντρο της Λάρισας και διαθέτουν ένα στούντιο. Η κεραία του σταθμού εκπέμπει από το Δοβρούτσι και η εμβέλειά του τοποθετείται στα πλαίσια του Νομού Λάρισας αλλά πολλές φορές εκπέμπει με παράσιτα στα Τρίκαλα και την Καρδίτσα. Ο σταθμός πλέον απασχολεί έναν υπεύθυνο μάρκετινγκ, έναν μουσικό παραγωγό που κάνει τις εκπομπές, έναν υπάλληλο γραφείου και για τεχνικό απασχολεί εξωτερικό συνεργάτη χωρίς μόνιμη συνεργασία. Ο σταθμός είναι μουσικός και παίζει ελληνικά σύγχρονα τραγούδια με το πρόγραμμα Jazzler. Στις 7-10 π.μ. γίνεται απευθείας σύνδεση με την Αθήνα για την πρωινή εκπομπή και το απόγευμα υπάρχει μια δίωρη εκπομπή μαγκαζίνο. Τα έσοδα του σταθμού προέρχονται από διαφημίσεις τις οποίες αναλαμβάνουν είτε οι ίδιοι είτε εταιρείες στην Αθήνα.¹²⁸

¹²⁶ Συνέντευξη με την Εύη Σταυροπούλου, Λάρισα, 4 Ιουλίου 2021

¹²⁷ Τριανταφύλλου, *Οι Ιδιωτικοί Ραδιοφωνικοί Σταθμοί*, σ. 15

¹²⁸ Τηλεφωνική συνέντευξη με την Κωνσταντινίδου Φανή, Λάρισα, 4 Αυγούστου 2021

Το 1990 ιδρύθηκε ο σταθμός “POWER FM” που εξέπεμπε στους 105.3 Fm και ανήκε στον Παναγιώτη Φιλίππου. Ο ιδιοκτήτης του σταθμού είχε εμπειρία στο χώρο του ραδιοφώνου καθώς διατηρούσε πειρατικό σταθμό πριν τον «POWER FM» τον οποίο προτίμησε να μην αποκαλύψει¹²⁹. Την χρονιά λειτουργίας του σταθμού ο ιδιοκτήτης κατείχε βεβαίωση νόμιμης λειτουργίας αλλά το 1993-1994 μετονόμασε τον σταθμό σε «RIVER FM» στην ίδια συχνότητα εκπομπής. Το 2009 άλλαξε συχνότητα και μετέβηκε στους 106.6 Fm. Πλέον ο σταθμός έχει μετονομαστεί σε «Παραδοσιακός Fm» και εκπέμπει στους 106.6 Fm.¹³⁰

Ο Σφαίρα Θεσσαλίας 101.6 FM άρχισε να λειτουργεί το 1988 με την επωνυμία «Ράδιο Εναλλάξ». Ανήκει στην εταιρεία Ν. Ασημάκης και ΣΙΑ Ο.Ε. με νόμιμο εκπρόσωπο τον Ακριβούση Χαράλαμπο και τον συνέταιρό του Ασημάκη Νικόλαο. Το 1989 έλαβε άδεια νόμιμης λειτουργίας από το Υπουργείο Προεδρίας και πληρεί όλες τις προϋποθέσεις λειτουργίας. Η λειτουργία του ραδιοφώνου εξακολουθεί μέχρι σήμερα και είναι νόμιμη σύμφωνα με το καθεστώς Ρουσσόπουλου για τα ραδιόφωνα. Ο Ακριβούσης Χαράλαμπος είναι ηλεκτρονικός και εργαζόταν το 1993 ως τεχνικός στο Star Channel στην Αθήνα μέχρι το 1995. Το 1995 μετακόμισε στο Βόλο και ίδρυσε την δική του επιχείρηση, τον Σφαίρα FM της Μαγνησίας. Στη Λάρισα αρχικά είχε στην ιδιοκτησία του τον σταθμό Dee Jay και το 2012 δημιούργησε τον σταθμό Σφαίρα FM της Λάρισας ως επέκταση του σταθμού του Βόλου. Ο σταθμός εκπέμπει από το Δοβρούτσι και έχει πανθεσσαλική εμβέλεια. Λόγω της κεραίας του Πήλιου του ίδιου σταθμού στο Βόλο, καλύπτει μεγαλύτερη εμβέλεια. Ο σταθμός έχει άδεια δικτύωσης με τον περιφερειακό σταθμό της Μαγνησίας και έτσι δικτυώνεται δύο ώρες τη μέρα με στον Σφαίρα Fm του Βόλου. Η κεραία στο Δοβρούτσι εκπέμπει με 2 KW ενώ η κεραία στο Πήλιο εκπέμπει με 1 KW. Ο σταθμός βρίσκεται σε ενοικιαζόμενες εγκαταστάσεις και έχει δύο στούντιο, ένα στα Φάρσαλα και ένα στο Βόλο. Είναι μουσικός σταθμός και παίζει παλιές ελληνικές επιτυχίες και χρησιμοποιεί το πρόγραμμα Jazzler αλλά και άλλων προγραμμάτων για την αναπαραγωγή των τραγουδιών. Τα έσοδα του σταθμού προέρχονται από διαφημίσεις. Για τις διαφημίσεις συνεργάζεται ο σταθμός με διαφημιστικές εταιρείες και προβάλλει τόσο τοπικές όσο και εθνικές επιχειρήσεις.

¹²⁹ όπως αναφέρει η Μαρία Τριανταφύλλου μετά από τηλεφωνική συνέντευξη μαζί του. Τριανταφύλλου, *Οι Ιδιωτικοί Ραδιοφωνικοί Σταθμοί*, σ. 17

¹³⁰ Στο ίδιο, σ. 17, Περραιφώ πηγές σχετικά με τον σταθμό δεν υπάρχουν και οι πληροφορίες που αναφέρονται αντλήθηκαν από προηγούμενη έρευνα αναφορικά με το ραδιόφωνο στους σταθμούς της Λάρισας. Μετά από επανειλημμένες τηλεφωνικές προσπάθειες ο ιδιοκτήτης του σταθμού αρνούνταν να προέβη σε οποιαδήποτε μορφή συνέντευξης για την πραγματοποίηση της παρούσας έρευνας.

Όσον αφορά τα κοινωνικά μηνύματα που προτείνει το ΕΣΡ γίνεται αυστηρή επιλογή προβολής τους. Η οικονομική κατάσταση του ραδιοφώνου ακολουθεί φθίνουσα πορεία, κατάσταση στην οποία έχει συμβάλει το διαδίκτυο, η οικονομική κρίση του 2009 και η πανδημία του κορωνοϊού. Πριν από τις εκλογές προβάλλει παρατάξεις και πολιτικούς αλλά για λόγους διαφημιστικούς καθώς αντιλαμβάνεται τον κάθε πολιτικό ως πελάτη που πληρώνει το ανάλογο ποσό για να διαφημιστεί ασχέτως των πολιτικών πεποιθήσεων των ιδιοκτητών. Στο παρελθόν απασχολούσε προσωπικό με όλες τις νόμιμες αποδοχές. Τώρα λόγω αθέμιτου ανταγωνισμού, οι ιδιοκτήτες έχουν αναλάβει αποκλειστικά τον σταθμό.¹³¹

Ο Τύρναβος Fm 103.8 ιδρύθηκε το 1989 και ανήκει στον Δημήτρη Γκαρτζηρούλη. Έλαβε άδεια λειτουργίας από το Υπουργείο Τύπου και ΜΜΕ. Το 1995 ο ιδιοκτήτης του σταθμού ίδρυσε την εφημερίδα *Τα Νέα του Τυρνάβου* αλλά πλέον η εφημερίδα σταμάτησε να κυκλοφορεί. Οι εγκαταστάσεις του σταθμού βρίσκονται στον Τύρναβο Λάρισας και είναι ιδιόκτητες τα τελευταία δέκα χρόνια. Αποτελείται από ένα στούντιο και το σήμα εκπέμπει από το Σιδηροπάλκο. Η ισχύς με την οποία εκπέμπει είναι 900 W και η εμβέλεια του καλύπτει το νομό Λάρισας, Καρδίτσας και Τρικάλων. Κατά καιρούς είχε υπαλλήλους αλλά πλέον λειτουργεί τον σταθμό μόνος του και με την απασχόληση ενός τεχνικού.¹³²

Ο Τύρναβος Fm είναι μουσικός σταθμός που μεταδίδει μουσική όλο το εικοσιτετράωρο. Χρησιμοποιεί το πρόγραμμα Megamix κυρίως αλλά και Jazzler ως εφεδρικό. Στις 14:00-16:00 μεταδίδει ζωντανή μουσική εκπομπή. Πριν το καθεστώς που επέβαλλε το ΕΣΡ ως προς την επιλογή της φυσιογνωμίας του κάθε σταθμού, ο Τύρναβος Fm είχε και ενημερωτική εκπομπή. Τώρα πλέον πραγματοποιείται ελάχιστη ενημέρωση για θέματα επίκαιρα κατά τη διάρκεια της μουσικής εκπομπής. Η μουσική που παίζει ο σταθμός είναι ελληνική λαϊκή, δημοτικά τραγούδια και παραδοσιακά. Οι μουσικές επιλογές του σταθμού είναι που κάνουν τον Τύρναβο Fm να ξεχωρίζει ανάμεσα στους υπόλοιπους ραδιοφωνικούς σταθμούς της Λάρισας. Πρόκειται για έναν σταθμό συνδεδεμένο με τον πολιτισμό και τις παραδόσεις του τόπου καθώς η μουσική αποτελεί κομμάτι αυτού. Προσεγγίζει κυρίως ηλικίες των 35 ετών και πάνω. Τα έσοδα

¹³¹ Συνέντευξη με τον Ακριβούση Χαράλαμπο, Λάρισα, 6 Αυγούστου 2021

¹³² Τηλεφωνική συνέντευξη με τον Δημήτρη Γκαρτζηρούλη, Λάρισα, 7 Ιουλίου 2021

του σταθμού προέρχονται αποκλειστικά από διαφημίσεις. Επιλέγει να προβάλλει κυρίως τοπικές επιχειρήσεις καθώς και κοινωνικά μηνύματα από το ΕΣΡ.¹³³

Το ράδιο Ελασσόνα ιδρύθηκε το 1989 και εκπέμπει στους 88.4 Fm. Ανήκει στον Ανδρέα Νικούλη και αποτελεί κληρονομιά που απέκτησε από τον πατέρα του, ως πρώην «ραδιοπειρατή» της εποχής. Ο σταθμός αποτελούσε αρχικά οικογενειακή επιχείρηση καθώς ο Ανδρέας ανέλαβε το τεχνικό μέρος έχοντας σπουδάσει ηχοληψία και η αδερφή του ανέλαβε το δημοσιογραφικό μέρος ως δημοσιογράφος. Τον σταθμό πλέον διαχειρίζεται αποκλειστικά ο Ανδρέας με την βοήθεια του πατέρα του, ο οποίος είναι ηλεκτρονικός, σε τεχνικά ζητήματα. Απασχολεί ανά διαστήματα και εξωτερικούς συνεργάτες για κάποια τεχνικά ζητήματα. Στεγάζεται σε ιδιόκτητες εγκαταστάσεις στην Ελασσόνα Λάρισας και η κεραία του είναι τοποθετημένη στη Βερδικούσια. Εκπέμπει με 2,5 KW και η εμβέλεια του καλύπτει τον νομό Λάρισας, τα Τρίκαλα, την Καρδίτσα, την Μαγνησία και τον νομό Φθιώτιδας ανάλογα με τη φυσιολογία της γης. Διαθέτει δύο στούντιο, ένα το κύριο και ένα επιπλέον για τις συνεντεύξεις και ηχογραφήσεις.¹³⁴

Η πρώτη εκπομπή έγινε στις 17 Νοεμβρίου 1989 και ο σταθμός έλαβε άδεια λειτουργίας το 1990 από το Υπουργείο Τύπου. Ο σταθμός υπάγεται σύμφωνα με τον νόμο στους μουσικούς ραδιοσταθμούς, ωστόσο περιλαμβάνει ενημέρωση στο πρόγραμμά του γιατί δεν είναι δυνατόν να υφίσταται τοπικό ραδιόφωνο χωρίς ενημέρωση όπως ισχυρίζεται ο Ανδρέας Νικούλης. Ο ίδιος ξεκίνησε με αθλητικές εκπομπές ως μέλος ομάδας ενημέρωσης στο γραφείο Τύπου στην Ελασσόνα. Για ένα διάστημα τα αθλητικά άρθρα που συνέτασσε δημοσιεύονταν και στην εφημερίδα *Ελευθερία* μέχρι που ο Χρήστος Αρχοντούλης, δημοσιογράφος στην *Ελευθερία*, τον ώθησε στην ένταξη αθλητικών ειδήσεων και αναμεταδόσεων αποκλειστικά στον δικό του σταθμό. Έτσι ξεκίνησε και η αποκλειστική συνεργασία με τον ΣΠΟΡ Fm. Ο Ανδρέας ήταν και ανταποκριτής καθώς έκανε ο ίδιος του αναμετάδοση αγώνων στο Σπορ Fm. Κάθε Σαββατοκύριακο ανάλογα με την αγωνιστική δράση της Superleague, συνδέεται ο σταθμός με τον ΣΠΟΡ FM 94.6, και αναμεταδίδει ζωντανά τα παιχνίδια της αγωνιστικής. Λόγω της συνένωσης του ΣΠΟΡ Fm και του ΣΚΑΪ αναμεταδίδει και ειδήσεις του ΣΚΑΪ.¹³⁵

¹³³ Τηλεφωνική συνέντευξη με τον Δημήτρη Γκαρτζηρούλη, Λάρισα, 7 Ιουλίου 2021

¹³⁴ Τηλεφωνική συνέντευξη με τον Ανδρέα Νικούλη, Λάρισα, 2 Αυγούστου 2021

¹³⁵ Τηλεφωνική συνέντευξη με τον Ανδρέα Νικούλη, Λάρισα, 2 Αυγούστου 2021

Η θεματολογία της ενημέρωσης αφορά κυρίως τα τοπικά νέα. Ειδικά μετά τον σεισμό που έγινε τον Μάρτιο του 2021 στην Ελασσόνα, το ραδιόφωνο Ελασσόνα ήταν η κύρια πηγή ενημέρωσης και προβολής του γεγονότος. Ο σταθμός δεν χρωματίστηκε ποτέ πολιτικά και προβάλλει με αμεροληψία και αντικειμενικότητα πολιτικές ειδήσεις. Επιπλέον ο ιδιοκτήτης του σταθμού δεν δέχτηκε ποτέ την προβολή συγκεκριμένων πολιτικών προσώπων ακόμα και μετά από επανειλημμένα αιτήματα. Θεωρεί ότι το ραδιόφωνο απευθύνεται σε όλους και νιώθει κοινωνική ευθύνη για τα νέα που προβάλλει. Το 2020, με αφορμή το πρώτο lockdown στην Ελλάδα λόγω πανδημίας, ο σταθμός δημιούργησε το Web TV ως παρακλάδι της ιστοσελίδας του. Δημιουργήθηκε αρχικά για να αναμεταδίδει τις λειτουργίες της Μεγάλης Εβδομάδας του Πάσχα και τώρα πλέον αναμεταδίδει αθλητικούς αγώνες.¹³⁶

Τα έσοδα του σταθμού προέρχονται αποκλειστικά από διαφημίσεις. Η Ελασσόνα αποτελεί αγροτική περιοχή, επομένως πολλές επιχειρήσεις της Λάρισας προτιμούν να διαφημίζονται στον συγκεκριμένο σταθμό ώστε να έχουν μεγαλύτερη απήχηση στον αγροτικό πληθυσμό ώστε να αυξήσουν τις πωλήσεις τους. Διαφημίζει όμως και επιχειρήσεις εκτός Λάρισας. Φυσικά προβάλλει σε μέγιστο βαθμό τα κοινωνικά μηνύματα που συνιστά το ΕΣΡ. Το διαφημιστικό μέρος το αναλαμβάνει ο ίδιος ο Ανδρέας εκτός από κάποιες περιπτώσεις που τις αναθέτει σε εξειδικευμένες διαφημιστικές εταιρείες.¹³⁷

Ως προς την οικονομική κατάσταση του σταθμού συγκεκριμένα αλλά και του ραδιοφώνου γενικότερα, αποτελεί το πιο φθινό μέσο διαφήμισης και προβολής. Ωστόσο, τόσο η οικονομική κρίση που επήλθε το 2009, όσο η πανδημία του κορωνοϊού επηρέασαν αρνητικά τα έσοδα του ραδιοφώνου. Οι διαφημίσεις ελαττώθηκαν εφόσον πολλά καταστήματα παρέμεναν κλειστά. Επιπλέον, συνήθως τον Αύγουστο πραγματοποιούνταν πολλές πολιτισμικές εκδηλώσεις σε χωριά όπως αντάμωμα πληθυσμών, πανηγύρια, γιορτές αλλά τα τελευταία δύο χρόνια λόγω πανδημίας απαγορεύτηκαν. Το ραδιόφωνο ήταν πάντα χορηγός σε τέτοιες εκδηλώσεις οπότε τώρα πλέον δεν αποτελεί πηγή εσόδων.¹³⁸

Ο σταθμός παίζει κυρίως ελληνική μουσική, τόσο παλιά τραγούδια όσο και νέες κυκλοφορίες. Συνεργάζεται με πολλούς Dj που αναλαμβάνουν δική τους μουσική

¹³⁶ Τηλεφωνική συνέντευξη με τον Ανδρέα Νικούλη, Λάρισα, 2 Αυγούστου 2021

¹³⁷ Τηλεφωνική συνέντευξη με τον Ανδρέα Νικούλη, Λάρισα, 2 Αυγούστου 2021

¹³⁸ Τηλεφωνική συνέντευξη με τον Ανδρέα Νικούλη, Λάρισα, 2 Αυγούστου 2021

εκπομπή καθημερινά αλλά ακόμα περισσότερο την Παρασκευή και το Σαββατοκύριακο όπου οι ζωντανές εκπομπές διαρκούν μέχρι τις 5.00 π.μ. Χρησιμοποιεί το πρόγραμμα Jazzler για την μετάδοση των μουσικών επιλογών. Επίσης, κάθε Κυριακή πρωί μεταδίδει ζωντανά την Θεία Λειτουργία από την μητρόπολη Ελασσόνας.¹³⁹

Η τεχνολογία έχει συμβάλλει τόσο θετικά όσο και αρνητικά στην ανάπτυξη του ραδιοφώνου. Από τη μια αναπτύσσεται η εμβέλεια του σταθμού και πλέον έχουν πρόσβαση ακροατές από όλο τον κόσμο αλλά από την άλλη έχει χαθεί η «μαγεία» του ραδιοφώνου. Ο ακροατής πλέον έχει την δυνατότητα να ακούσει το τραγούδι της επιλογής του από το YouTube ενώ παλιότερα έπρεπε να ζητήσει τηλεφωνικά την αναπαραγωγή του από τον σταθμό συνοδευτικά συνήθως με κάποια αφιέρωση. Αυτή η αμεσότητα των σχέσεων μεταξύ πομπού δέκτη είναι που τοποθετεί το ραδιόφωνο στην νούμερο ένα θέση μεταξύ των υπόλοιπων μέσων ενημέρωσης κατά την άποψη του Ανδρέα. Και οι διαφημίσεις έχουν μειωθεί στο ραδιόφωνο λόγω του διαδικτύου καθώς ο πελάτης έχει την δυνατότητα πλέον να προβάλλει την διαφήμισή του μόνος του σε κάποια ιστοσελίδα. Πρέπει να αναφερθεί ότι το Ράδιο Ελασσόνα είναι το πρώτο ραδιόφωνο στην Ελασσόνα που είχε σύνδεση ίντερνετ (1995).¹⁴⁰

Αυτό που συνέβαλε στην επιτυχία του σταθμού είναι οι μουσικές επιλογές και το γεγονός ότι δεν μεταδίδει απλώς μια έτοιμη λίστα μουσικής, αλλά τραγούδια που επιλέγονται ένα προς ένα. Η σχέση μεταξύ των ακροατών και του παραγωγού είναι αλληλένδετη και ο Ανδρέας αναφέρει πως είναι τυχερός που «έκανε την αγάπη του δουλειά του».¹⁴¹

Το 2000 οι Απόστολος Γκαραγκάνης, Κωνσταντίνος Αρχοντής και ο Στέλιος Μπουρνόβας δημιούργησαν την εταιρεία «Ραδιοφωνικές Επιχειρήσεις ΕΠΕ» στην οποία ανήκε ο σταθμός AVANTI FM μέσω του οποίου πραγματοποιούσαν εκπομπές και εξέπεμπε στους 107.6 Fm. Αρχικά απασχολούσαν 15 άτομα προσωπικό και παράλληλα η ΕΠΕ είχε στην ιδιοκτησία της και άλλους σταθμούς σε άλλα μέρη της Ελλάδας. Στις 2 Νοεμβρίου 2006 η εταιρεία έγινε ατομική επιχείρηση υπό την διεύθυνση της Σοφία Κούτρα, αφού ο σταθμός διατηρεί τη βεβαίωση νόμιμης

¹³⁹ Τηλεφωνική συνέντευξη με τον Ανδρέα Νικούλη, Λάρισα, 2 Αυγούστου 2021

¹⁴⁰ Τηλεφωνική συνέντευξη με τον Ανδρέα Νικούλη, Λάρισα, 2 Αυγούστου 2021

¹⁴¹ Τηλεφωνική συνέντευξη με τον Ανδρέα Νικούλη, Λάρισα, 2 Αυγούστου 2021

λειτουργίας που κατοχύρωσε το 1999. Το προσωπικό μειώθηκε σε 7 άτομα. Παράλληλα διατηρεί το ομώνυμο σταθμό στη Λαμία που εκπέμπει στους 97.7 FM.¹⁴²

Το 1993 ιδρύθηκε ο ραδιοφωνικός σταθμός Κίσαβος που εκπέμπει στους 97.8 Fm. Αρχικά εξέπεμπε σε αυθαίρετη συχνότητα ώσπου έλαβε την άδεια εγκατάστασης κεραίας. Ιδρυτές του σταθμού ήταν ο παλιός «ραδιοπειρατής» Σταύρος Βουλκίδης και η σύζυγός του Ανθυμούλα Βουλκίδου. Ο Σταύρος Βουλκίδης είχε εγκαταστήσει μικρό πομπό στο σπίτι του το 1973 και ονόμασε τον σταθμό «Saft Radio». Αρχικά ο σταθμός ιδρύθηκε ως χόμπι του και συνέχισε να εκπέμπει μέχρι το 1976 ως που ανέλαβαν τον σταθμό επαγγελματικά. Πλέον τον σταθμό διαχειρίζονται η Ανθυμούλα Βουλκίδου και ο γιός της. Την εποχή εκείνη, η ίδια της αποφάσισε να αναλάβει επαγγελματικά το ραδιόφωνο και γράφτηκε σε κρατικό ΙΕΚ δημοσιογραφίας. Ο σύζυγός της ανέλαβε το τεχνικό κομμάτι.¹⁴³

Η πρώτη εκπομπή έγινε στις 2 Ιανουαρίου 1994, χρονιά κατά την οποία ο σταθμός έλαβε προσωρινή άδεια λειτουργίας από τον τότε Νομόρχη Λάρισας. Το 2001 έλαβε άδεια λειτουργίας από το Υπουργείο Τύπου και Μέσων Ενημέρωσης. Ξεκίνησε ως μουσικός σταθμός που έπαιζε αποκλειστικά ελληνικά τραγούδια. Στη συνέχεια, μετά από επιτυχία της ποδοσφαιρικής ομάδας ΑΕΛ, μετατράπηκε σε αθλητικό ραδιόφωνο και αναμετέδιδε ζωντανές αθλητικές εκπομπές. Τώρα πλέον επέστρεψε σε μουσικό ραδιόφωνο που παίζει αποκλειστικά ελληνικά τραγούδια, λαϊκά, δημοτικά αλλά και καινούριες κυκλοφορίες. Μεταδίδει όλο το εικοσιτετράωρο. Το χειμώνα συμπεριλαμβάνει την ενημέρωση στο μουσικό πρόγραμμά του σε αντίθεση με το καλοκαίρι που δεν γίνεται καθόλου ενημέρωση λόγω έλλειψης προσωπικού. Στις 9-11 μεταδίδει ζωντανές εκπομπές ενημέρωσης, στις 11:00- 13:00 έχει μια χιουμοριστική εκπομπή και το υπόλοιπο της ημέρας παίζει μουσική με το πρόγραμμα Jazzler. Αργά το βράδυ παίζει παλιά λαϊκά τραγούδια που προσελκύουν αρκετούς ακροατές. Στην χιουμοριστική εκπομπή έχει τη δυνατότητα συμμετοχής και το κοινό μέσω μηνυμάτων και τηλεφώνου.¹⁴⁴

Η κεραία του σταθμού βρίσκεται στον Κίσαβο και εκπέμπει με 550 W. Η εμβέλεια του σταθμού καλύπτει την Θεσσαλία. Ο σταθμός διαθέτει και μια δεύτερη κεραία στην Βελίκα Λάρισας αλλά δεν έχει νομιμοποιηθεί ακόμα και έτσι δεν τίθεται

¹⁴²Τριανταφύλλου, *Οι Ιδιωτικοί Ραδιοφωνικοί Σταθμοί*, σ. 18

¹⁴³ Συνέντευξη με την Ανθυμούλα Βουλκίδου, Λάρισα, 6 Ιουλίου 2021

¹⁴⁴ Συνέντευξη με την Ανθυμούλα Βουλκίδου, Λάρισα, 6 Ιουλίου 2021

σε λειτουργία. Παλαιότερα ο σταθμός έκανε αναμεταδόσεις στα νησιά των Σποράδων, στη Χαλκιδική και στο νομό Πιερίας. Οι εγκαταστάσεις του είναι ιδιόκτητες και μεταφέρθηκαν στη σημερινή διεύθυνση το 2000.

Τα έσοδα του σταθμού προέρχονται αποκλειστικά από διαφημίσεις οι οποίες παίζουν ανά μισή ώρα. Τις διαφημίσεις έχει αναλάβει διαφημιστικό γραφείο με προτίμηση στην προβολή των τοπικών επιχειρήσεων. Φυσικά δεν λείπουν και τα κοινωνικά μηνύματα που επιβάλλει το ΕΣΡ για διαφήμιση. Και μέσω της ιστοσελίδας του σταθμού στο διαδίκτυο προβάλλονται διαφημιστικά μηνύματα. Ο σταθμός διαθέτει τρία στούντιο εκ των οποίων το ένα αξιοποιούνταν για ηχογραφήσεις, ζωντανές συνεντεύξεις και εκπομπές. Πλέον δεν πραγματοποιούνται τέτοιο είδους δραστηριότητες στο σταθμό.¹⁴⁵

Η Ανθυμούλα Βουλκίδου θεωρεί ότι το διαδίκτυο συνέβαλε θετικά στο ραδιόφωνο καθώς πλέον ο σταθμός έχει τη δυνατότητα να ακούγεται παντού ακόμα και στο εξωτερικό. Κατά τη γνώμη της η επιτυχία του σταθμού οφείλεται στο μεράκι τους, στο γεγονός ότι ήταν γνώστες του αντικειμένου, την αγάπη τους για το ραδιόφωνο και η βελτίωση σε κάθε τομέα. Ακόμα και σε δύσκολες περιόδους, όταν το ραδιόφωνο είχε υποβαθμιστεί ως μέσω ενημέρωσης και ψυχαγωγίας, δεν εγκατέλειψαν τον σταθμό. Η ίδια αναφέρει ότι της έδωσε ζωή και από τη στιγμή που αποφασίζει κανείς να ασχοληθεί με το αντικείμενο αυτό δύσκολα το αφήνει. *«Το ραδιόφωνο σε φέρνει πιο κοντά με τον κόσμο»*.¹⁴⁶

Τα τοπικά μέσα ενημέρωσης είναι απαραίτητα για να βγαίνουν στην επιφάνεια θέματα τοπικά, προβλήματα, έργα υποδομών, νέα για τους δήμους. Στόχος της τώρα είναι να αναβαθμίσει τον σταθμό και να ανανεώσει τα μηχανήματα του.¹⁴⁷

Το «Θεσσαλικό Ράδιο Τέταρτο», γνωστό ως Power Fm ανήκει στον Γεώργιο Μπαρμπούτη από την αρχή της ίδρυσής του, το 1994. Εκπέμπει στους 93,2 fm και μεταδίδει προγράμματα μέχρι τα Τρίκαλα και την Καρδίτσα αλλά όχι στον Βόλο. Εκπέμπει σήμα από το Δοβρούτσι. Ο σταθμός έλαβε βεβαίωση νόμιμης λειτουργίας από το ΕΣΡ το 2003. Στο σταθμό εργάζεται ο αδερφός του στη θέση του τεχνικού και του μουσικού παραγωγού. Πρόκειται για καθαρά μουσικό σταθμό που παίζει όλο το

¹⁴⁵ Συνέντευξη με την Ανθυμούλα Βουλκίδου, Λάρισα, 6 Ιουλίου 2021

¹⁴⁶ Συνέντευξη με την Ανθυμούλα Βουλκίδου, Λάρισα, 6 Ιουλίου 2021

¹⁴⁷ Συνέντευξη με την Ανθυμούλα Βουλκίδου, Λάρισα, 6 Ιουλίου 2021

εικοσιτετράωρο μόνο ξένη μουσική κυρίως επιτυχίες από την δεκαετία του '80. χρησιμοποιώντας το πρόγραμμα Megamix. Χρησιμοποιεί σύγχρονο ψηφιακό εξοπλισμό. Ο Power fm παίζει διαφημίσεις ανά μισή ώρα απ' όπου προέρχονται τα έσοδά του. Διαφημίζει κυρίως τοπικές επιχειρήσεις. Σε σύγκριση με το παρελθόν το μόνο που έχει αλλάξει είναι ο εμπλουτισμός της δισκοθήκης του και η ανανέωση του εξοπλισμού του. Σύμφωνα με τον ιδιοκτήτη του σταθμού, το ίντερνετ λειτούργησε αρνητικά καθώς οι περισσότεροι πλέον ακούν σταθμούς από την Αθήνα ή την Θεσσαλονίκη με αποτέλεσμα να υστερεί σε ακροαματικότητα ο τοπικός σταθμός.¹⁴⁸

Το ράδιο Πόλις 99.4 Fm ιδρύθηκε τον Απρίλιο του 1995 και ανήκει από την αρχή στον Μανούσο Τσιναράκη. Η δημιουργία του σταθμού οφείλεται στην προσωπική πρωτοβουλία του αδερφού της Βασιλικής Παπανώτα, συζύγου του Μανούσου, ο οποίος ήταν δημοσιογράφος στον Heat Fm και Europe 1. Ο ίδιος επένδυσε σε μηχανήματα και εξοπλισμό και έτσι άρχισαν να λειτουργούν τον σταθμό. Αρχικά οι εγκαταστάσεις του σταθμού τοποθετήθηκαν στην Ανθούπολη Λάρισας. Στη συνέχεια ο σταθμός μεταφέρθηκε στο κέντρο της πόλης, σε ιδιόκτητη εγκατάσταση, όπου βρίσκονται μέχρι σήμερα με πλήρες ανανεωμένο χώρο και εξοπλισμό. Πρόκειται για μουσικό σταθμό που εκπέμπει από τρία σημεία, το Δοβρούτσι, τη Βελίκα και τη Μελούνα επομένως η εμβέλεια του σταθμού πλαισιώνεται στα όρια του νομού Θεσσαλίας. Εξαρχής πληρούσε όλες τις προϋποθέσεις νομιμότητας και νομιμοποιήθηκε το 1995 από το ΕΣΡ.¹⁴⁹

Στην αρχή της λειτουργίας του συμπεριλάμβανε και ενημερωτικές εκπομπές καθώς απασχολούσε και δημοσιογράφους. Πλέον μεταδίδει μόνο μουσικές εκπομπές και το 2005 αποτελούσε το πρώτο ραδιόφωνο στη Λάρισα με ελληνική και ξένη μουσική. Αποτελεί οικογενειακή επιχείρηση καθώς εκπομπές μεταδίδουν η Βασιλική, η κόρη της Καλλιόπη καθώς και ο γιος της Ιωσήφ που ως Dj έχει αναλάβει βραδινές εκπομπές την Παρασκευή και το Σάββατο παίζοντας ζωντανά μιξ μουσικών επιτυχιών. Επιπλέον διαθέτουν άλλους δύο μουσικούς παραγωγούς και έναν τεχνικό από τα Τρίκαλα. Ο σταθμός χρησιμοποιεί το πρόγραμμα Jazzler για τις λίστες αναπαραγωγής και παίζει σύγχρονα ελληνικά και ξένα τραγούδια.¹⁵⁰

¹⁴⁸ Συνέντευξη με τον Γεώργιο Μπαρμπούτη, Λάρισα, 7 Ιουνίου 2021

¹⁴⁹ Συνέντευξη με την Βασιλική Παπανώτα, Λάρισα, 28 Ιουνίου 2021, Ιστοσελίδα του σταθμού Radiopolis, <https://www.radiopolis.gr/>, ημερομηνία προσπέλασης 29/6/21

¹⁵⁰ Συνέντευξη με την Βασιλική Παπανώτα, Λάρισα, 28 Ιουνίου 2021

Τα έσοδα του σταθμού προέρχονται μόνο από διαφημίσεις. Οι διαφημίσεις στον σταθμό παίζουν ανά μισή ώρα. Ο σταθμός έχει αποκλειστική συνεργασία με την εταιρεία καφέ Mikel και προωθεί συγκεκριμένη διαφήμιση μέσω “Sweeper”, παίζοντας το όνομα της εταιρείας πάνω από τα τραγούδια που μεταδίδουν. Εκτός από κάποιες τοπικές επιχειρήσεις, ο σταθμός διαφημίζει κυρίως εθνικές επιχειρήσεις. Επίσης, διοργανώνουν κάθε χρόνο πολλούς διαγωνισμούς και events όπως συναυλίες, θεατρικές παραστάσεις. Ως χορηγός απαιτεί να έχει πάντα την αποκλειστικότητα. Ωστόσο η οικονομική κρίση που ξέσπασε το 2009 επηρέασε τον σταθμό καθώς τα έσοδα του βασίζονται αποκλειστικά σε διαφημίσεις. Πολλές εταιρείες χρεοκόπησαν και άφησαν ανεκπλήρωτες υποχρεώσεις.¹⁵¹

Σε μια τοπική κοινωνία οι πολίτες στηρίζουν τις τοπικές επιχειρήσεις με αποτέλεσμα να δημιουργείται μια σχέση αλληλεξάρτησης και αλληλοστήριξης μεταξύ των επιχειρήσεων. Οι παραγωγοί εκπομπής νιώθουν το αίσθημα ευθύνης απέναντι στο κοινό και προσδοκούν στη μέγιστη ικανοποίησή τους. Πολιτικά δεν συνδέονται ούτε προβάλλουν καμία πολιτική πεποίθηση ή κόμμα. Δεν έχουν καλέσει ποτέ πολιτικό πρόσωπο για συνέντευξη ούτε και δέχτηκαν να προβάλλουν διαφημιστικό σποτ προώθησης. Μάλιστα όταν έκλεισε η EPT το 2015 το ραδιόφωνο Πόλις έμεινε για δύο μέρες κλειστό προς συμπαράσταση στους εργαζομένους του σταθμού της EPT.¹⁵²

Ο Πόλις διαθέτει και ιστοσελίδα στο διαδίκτυο την οποία διαχειρίζονται οι ίδιοι και θεωρούν ότι συνέβαλε θετικά στην ενίσχυση του σταθμού καθώς έχουν πρόσβαση στον σταθμό και άνθρωποι του εξωτερικού, όχι απαραίτητα Έλληνες.¹⁵³

Αυτό που συνέβαλλε στην επιτυχία του σταθμού είναι το ήθος του και ο σταθερός του χαρακτήρας. Δεν άλλαξε ποτέ ταυτότητα και έμεινε προσηλωμένο στη φυσιογνωμία του και στον ψυχαγωγικό του ρόλο. Η πρωτοτυπία του ξεχωρίζει καθώς προτείνει συνεχώς νέες προτάσεις και αποφεύγει την αντιγραφή. Πολλές φορές έχει πέσει θύμα αντιγραφής από άλλους σταθμούς και επιθέσεων. Σύμφωνα με μετρήσεις Focus Bari τον Οκτώβριο του 2005 ο Πόλις σημείωσε ποσοστό ακροαματικότητας 18,7% ανάμεσα στους υπόλοιπους ραδιοφωνικούς σταθμούς της Λάρισας με μεγάλη διαφορά από τον δεύτερο που σημείωσε 10,8%.¹⁵⁴

¹⁵¹ Συνέντευξη με την Βασιλική Παπανώτα, Λάρισα, 28 Ιουνίου 2021

¹⁵² Συνέντευξη με την Βασιλική Παπανώτα, Λάρισα, 28 Ιουνίου 2021

¹⁵³ Συνέντευξη με την Βασιλική Παπανώτα, Λάρισα, 28 Ιουνίου 2021

¹⁵⁴ Συνέντευξη με την Βασιλική Παπανώτα, Λάρισα, 28 Ιουνίου 2021,

Ο Party 97.1 Fm ιδρύθηκε το 1998 με την επωνυμία Ράδιο 2 Fm και νομιμοποιήθηκε στη 1/11/1999 από το Υπουργείο Τύπου. Ανήκει στον Ιωάννη Φακή και αρχικά ήταν ενημερωτικός και μουσικός σταθμός. Μετά από την τροποποίηση του νόμου περί φυσιογνωμίας των σταθμών από το ΕΣΡ, το 2004 ο σταθμός μετατρέπεται σε μουσικό. Το 2008 μετονομάστηκε σε Party Fm. Στον ιδιοκτήτη του σταθμού ανήκει και άλλο μέσω ενημέρωσης, η ιστοσελίδα «elarissanews.gr» και μεταδίδει κυρίως τοπικά νέα. Οι ιδιότητες εγκαταστάσεις του σταθμού βρίσκονται στην Ελασσόνα Λάρισας όπου υπάρχουν δύο στούντιο ενώ στο κέντρο της πόλης διαθέτει ένα επιπλέον στούντιο. Ο σταθμός εκπέμπει από την Ελασσόνα, Μελόνα. Τα έσοδα του σταθμού προέρχονται από διαφημίσεις οι οποίες παίζουν ανά μισή ώρα.¹⁵⁵

Απασχολεί τέσσερα άτομα προσωπικού, τρεις μουσικούς παραγωγούς και ένα άτομο που είναι υπεύθυνο για τα social media. Μεταδίδει ζωντανές μουσικές εκπομπές από τις 8 π.μ. έως τις 4 μ.μ. Οι μουσικές επιλογές είναι κυρίως ελληνικές ενώ μεταδίδει ελάχιστα ξένα τραγούδια. Χρησιμοποιεί το πρόγραμμα Jazzler για την αναπαραγωγή των τραγουδιών. Το 2009 έγινε ολική αλλαγή στον τεχνικό εξοπλισμό του σταθμού για την καλύτερη απόδοση του ήχου. Ο σταθμός προσφέρει εφαρμογή για κινητές συσκευές ώστε να είναι πιο προσιτός στους νέους.¹⁵⁶

Το 1998 δημιουργείται ο πρώτος εκκλησιαστικός ραδιοφωνικός σταθμός που ανήκει στην Ιερά Μητρόπολη Λάρισας και Τυρνάβου που εκπέμπει στη συχνότητα 96.3 FM. Την 1η Ιουνίου 1998 ξεκίνησε η λειτουργία του σταθμού για πρώτη φορά έχοντας αρχικά προσωρινή άδεια λειτουργίας ως που το 2005 έλαβε νόμιμη άδεια από το ΕΣΡ. Ιδρυτής του σταθμού ήταν ο Μητροπολίτης Λαρίσης Ιγνάτιος. Στο σταθμό απασχολούνταν ο διευθυντής Πρωτοσύγκελος Μητρόπολης πατήρ Αχίλλειος Τσούτσουρας, ηχολήπτες ήταν ο κ. Χρήστος Σουμπενιώτης και η κα Δέσποινα Κούμπουρα, εκφωνητής ο πατήρ Ιωάννης Κατρανίδης και οι υπάλληλοι που ήταν υπεύθυνοι για τις συνεντεύξεις. Οι εκπομπές γινόντουσαν εθελοντικά είτε από πολίτες είτε από το προσωπικό του σταθμού. Ο σταθμός είναι 24ωρος και πραγματοποιεί εκπομπές με διδαχές από τον Χριστιανισμό, μεταδίδει νέα της τοπικής εκκλησίας και ζωντανές ακολουθίες της Ιεράς Μητρόπολης Λαρίσης. Ο σταθμός εκπέμπει από το

Αποτέλεσμα μετρήσεως από Focus Bari στο <https://onlineradiobox.com/gr/polis/> ,
ημερομηνία προσπέλασης 29/6/2021

¹⁵⁵ Συνέντευξη με Ιωάννη Φακή, Λάρισα, 14 Ιουνίου 2021

¹⁵⁶ Συνέντευξη με Ιωάννη Φακή, Λάρισα, 14 Ιουνίου 2021

Δοβρούτσι και η εμβέλεια του καλύπτει τον Νομό Λάρισας και φτάνει μέχρι την Καρδίτσα, τα Τρίκαλα, την Κοζάνη. Πλέον δεν μεταδίδει διαφημίσεις. Ο σταθμός εκδίδει το μηνιαίο επιστημονικό περιοδικό *Αχιλλίου Πόλις* με πρωτοβουλία του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Λαρίσης και Τυρνάβου κ. Ιερωνύμου το οποίο εμπεριέχει και επιστημονικά κείμενα. Στο παρελθόν ο σταθμός εξέδιδε το περιοδικό *Το Τάλαντο* με πρωτοβουλία του Μακαριστού Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου κυρού Ιγνατίου. Τα έσοδα από τις πωλήσεις του περιοδικού διατίθενται σε πολύτεχνες οικογένειες και γενικά στο φιλανθρωπικό έργο της Μητρόπολης. Ο σταθμός παίζει κλασική μουσική και χριστιανικά τραγούδια χρησιμοποιώντας το πρόγραμμα Winamp player. Διαθέτει και επίσημη ιστοσελίδα στο διαδίκτυο.¹⁵⁷

Ο ραδιοφωνικός σταθμός της Ιεράς Μητρόπολης αποτελεί έναν μοντέρνο και καινοτόμο τρόπο προσέγγισης των νέων εκ μέρους της εκκλησίας. Ο κάθε ακροατής έχει την δυνατότητα να εκφράσει τα αιτήματα του προς την εκκλησία και στη συνέχεια να γνωστοποιηθούν στους υπόλοιπους ακροατές του σταθμού.¹⁵⁸

Το ράδιο Cocktail άρχισε να λειτουργεί το 1988 με την επωνυμία ράδιο DIVA. Από τις 28 Μαρτίου 2000 ο σταθμός ανήκει στην Σοφία Σιαφογιάννη. Αποτελεί οικογενειακή επιχείρηση και νόμιμος εκπρόσωπος είναι ο Αριστείδης Δεσλής. Αρχικά ξεκίνησε με την επωνυμία Ράδιο 90 και πλέον έχει μετονομαστεί σε ράδιο Cocktail. Ο σταθμός βρισκόταν στον Τύρναβο για δύο χρόνια, έπειτα μεταφέρθηκε στο κέντρο της Λάρισας και το 2008 επέστρεψε στον Τύρναβο σε ιδιόκτητες εγκαταστάσεις, αφού άλλαξε η νομοθεσία και ο σταθμός μπορούσε να βρίσκεται οπουδήποτε εντός του νομού. Αποτελείται από ένα στούντιο και η κεραία του βρίσκεται στην Περαιχώρα Τυρνάβου και εκπέμπει με 250 Watt. Η εμβέλεια του σταθμού καλύπτει την Ελασσόνα και τα περίχωρα της πόλης. Είναι μουσικός σταθμός που παίζει ελληνική και ξένη μουσική χρησιμοποιώντας το πρόγραμμα Megamix. Δεν προβάλλει καθόλου ειδήσεις σε σύγκριση με το παρελθόν καθώς έχει στόχο να διασκεδάσει τον κόσμο και όχι να τον ενημερώσει καθώς διαθέτει ιστοσελίδα στο διαδίκτυο το οποίο έχει αναλάβει τον ρόλο της ενημέρωσης. Προβάλλει διαφημίσεις μόνο τοπικών επιχειρήσεων. Η

¹⁵⁷ Συνέντευξη με την Δέσποινα Κούμπουρα, Λάρισα, 5 Ιουλίου 2021, Ραδιοφωνικός σταθμός Ιεράς Μητροπόλεως Λαρίσης και Τυρνάβου στο <https://imlarisis.gr/%CF%81%CE%B1%CE%B4%CE%B9%CE%BF%CF%86%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%83-%CF%83%CF%84%CE%B1%CE%B8%CE%BC%CE%BF%CF%83/>, ημερομηνία προσπέλασης 5 Ιουλίου 2021

¹⁵⁸ *Ελευθερία*, Λάρισα, 8 Νοεμβρίου 1999

οικονομική κρίση αλλά περισσότερο η πανδημία του κορωνοϊού επηρέασαν αρνητικά τον σταθμό. Μειώθηκε καταρχήν το προσωπικό και πλέον διαχειρίζονται την επιχείρηση του σταθμού ο Αριστείδης και η νύφη του. Το διαδίκτυο ενίσχυσε την λειτουργία του ραδιοφώνου διότι δεν μπορεί να γίνει διακοπή προγράμματος με την αναπαραγωγή μέσω livestreaming. Πολιτικά ο σταθμός δεν προβάλλει καμία παράταξη ή πολιτικό πρόσωπο. Αντιμετωπίζει το κάθε πολιτικό πρόσωπο που θέλει να προβληθεί μέσω του σταθμού ως πελάτη επομένως ο καθένας έχει την δυνατότητα να προβληθεί.¹⁵⁹

Ο Cocktail Fm νομιμοποιήθηκε το 2001 από το ΕΣΡ. Ωστόσο μέχρι να μεταβιβαστεί ο σταθμός στην Σοφία και να νομιμοποιηθεί πέρασαν αρκετά χρόνια με πολλές δυσκολίες. Η περίπτωση έφτασε μέχρι τα δικαστήρια και τελικά δικαιώθηκε η σημερινή ιδιοκτήτρια λαμβάνοντας αίσίως μέρος στην ιδιοκτησία του σταθμού.¹⁶⁰

Ο NRG 91 Fm ιδρύθηκε το 1988, ως Ήχος Fm, και ανήκε στην εφημερίδα *Κήρυκας*. Ο σταθμός νομιμοποιήθηκε το 1998 από το Υπουργείο Τύπου. Το 2016 πουλήθηκε στην εταιρεία Loud Media Group και ανήκει στον Γιώργο Αναστασίου. Η πρώτη εκπομπή ως NRG 91 σημειώνεται την 1^η Οκτωβρίου 2016. Πρόκειται για καθαρά μουσικό σταθμό σε αντίθεση με παλαιότερα που συμπεριλάμβανε και ενημερωτικές εκπομπές. Ακολουθεί αγγλικά πρότυπα ραδιοφώνου ως προς το στυλ και την διαμόρφωση και γι' αυτό δεν μεταδίδει ζωντανές εκπομπές. Ωστόσο τις λίστες μουσικής ετοιμάζει και επεξεργάζεται ο υπεύθυνος προγράμματος και αξιοποιεί το πρόγραμμα Jazzler για την αναπαραγωγή τους. Ο σταθμός απασχολεί άλλα δύο άτομα, εκτός από τον υπεύθυνο προγράμματος, τον τεχνικό, τον υπεύθυνο του διαφημιστικού τμήματος.¹⁶¹

Το σήμα του σταθμού εκπέμπει από το Δοβρούτσι, την Μελούνα και την Βελίκα και είναι ισχύς 200 W. Υπάρχει το ίδιο δίκτυο στη Λαμία και εντάσσονται στην ίδια εταιρεία. Η εμβέλεια του σταθμού καλύπτει όλη την Θεσσαλία και το Λιτόχωρο. Οι εγκαταστάσεις είναι ιδιόκτητες και ανήκουν στην εταιρεία Loud Media Group.¹⁶²

¹⁵⁹ Συνέντευξη με τον Αριστείδη Δεσλή, Λάρισα, 9 Αυγούστου 2021

¹⁶⁰ Συνέντευξη με τον Αριστείδη Δεσλή, Λάρισα, 9 Αυγούστου 2021

¹⁶¹ Συνέντευξη με τον Γιώργο Αναστασίου, Λάρισα, 14 Ιουνίου 2021, Επίσημη ιστοσελίδα του σταθμού, <https://nrg91.gr/tv/>, 17/6/2021

¹⁶² Συνέντευξη με τον Γιώργο Αναστασίου, Λάρισα, 14 Ιουνίου 2021

Αυτό που κάνει τον NRG 91 να ξεχωρίζει είναι ο σύγχρονος τεχνολογικός εξοπλισμός που διαθέτει ο οποίος ανανεώνεται τακτικά. Επιπλέον οι δυναμικές εισαγωγές από καλλιτέχνες πριν παίξει το τραγούδι τους προσφέρει μια ζωντάνια και ενέργεια στο πρόγραμμα. Είναι το μοναδικό ραδιόφωνο στη Λάρισα που παίζει αγγλόφωνα σποτάκια αναδεικνύοντας την αγγλική του επιρροή και δίνει στους ακροατές την ευκαιρία να γνωρίσουν ένα ραδιόφωνο διαφορετικό από άποψη οργάνωσης και στυλ. Η μουσική παίζει χωρίς διακοπή όλο το 24ωρο με όλες τις νέες ξένες επιτυχίες. Στην λίστα μουσικής επιλέγονται 200 τραγούδια ημερησίως. Πρόκειται για μια νέα ραδιοφωνική πνοή με νέες ιδέες για το ραδιόφωνο, γι' αυτό και το όνομα NRG (Next Radio Generation).¹⁶³

Το «Ραδιόφωνο της επόμενης γενιάς» διαθέτει μια ανανεωμένη και εξελιγμένη ιστοσελίδα στο διαδίκτυο. Το μουσικό του πρόγραμμα μπορεί να γίνει προσιτό μέσω διαδικτύου και στο εξωτερικό. Ο NRG αποτελεί πρώτη επιλογή κυρίως στις ηλικιακές ομάδες 18-35 ετών, γι' αυτό συνεχώς αναπτύσσεται, εξελίσσεται και προσαρμόζεται στα δεδομένα της εποχής σε ότι αφορά την μουσική και την επικοινωνία με το κοινό. Στην ιστοσελίδα του διαθέτει τρία επιπλέον κανάλια, «dance nonstop» το οποίο παίζει πιο χορευτικά τραγούδια, «smooth nonstop» το οποίο παίζει πιο lounge μουσική και «mix nonstop» που παίζει όλων των ειδών ξένης μουσικής και διασκευών. Καινοτόμο είναι και το NRG TV στην ιστοσελίδα του σταθμού. Πρόκειται για το διαδικτυακό κανάλι του το οποίο παίζει μόνο βίντεο κλιπ των τραγουδιών χωρίς διαφημίσεις. Ωστόσο τα τραγούδια που προβάλλονται στην TV δεν είναι συγχρονισμένα με τα τραγούδια που μεταδίδει στο ραδιόφωνο για τον λόγο ότι δεν διαθέτουν όλες οι νέες επιτυχίες άμεσα βίντεο κλιπ. Ο ιδιοκτήτης του σταθμού αναφέρει πως είναι το επόμενο βήμα του σταθμού να μεταδίδουν ταυτόχρονα τραγούδια στην TV και στο ραδιόφωνο. Όσον αφορά την τεχνολογία, ο NRG είναι διαθέσιμος σε εφαρμογή για το κινητό αλλά είναι το πρώτο ραδιόφωνο που διαθέτει Amazon Alexa App για το smartphone ή το tablet που κάνει ακόμα πιο εύκολη την χρήση του σταθμού με την ηχητική εντολή.¹⁶⁴

Τα έσοδα του σταθμού προέρχονται από διαφημίσεις οι οποίες παίζουν ανά μία ώρα ώστε να μην κουράζουν τους ακροατές. Διαφημίζει και τοπικές επιχειρήσεις αλλά

¹⁶³ Συνέντευξη με τον Γιώργο Αναστασίου, Λάρισα, 14 Ιουνίου 2021, Επίσημη ιστοσελίδα του σταθμού, <https://nrg91.gr/tv/>, 17/6/2021

¹⁶⁴ Συνέντευξη με τον Γιώργο Αναστασίου, Λάρισα, 14 Ιουνίου 2021, Επίσημη ιστοσελίδα του σταθμού, <https://nrg91.gr/tv/>, 17/6/2021

και εθνικές εταιρείες. Έχει άμεση επαφή με τους ακροατές του μέσα από την ιστοσελίδα του όπου υπάρχει η επιλογή για αίτημα συγκεκριμένου τραγουδιού. Αναρτά λίστες με τις 20 τοπ επιτυχίες της εβδομάδας ή ακόμα και τα τραγούδια που παίζει καθημερινά ώστε να έχει την δυνατότητα ο ακροατής να αναπρέξει στο συγκεκριμένο τραγούδι. Ανά διαστήματα ο σταθμός οργανώνει events και διαγωνισμούς για τους ακροατές του προσφέροντας τους διάφορα δώρα όπως εισιτήρια συναυλιών ή συσκευές όπως tablets. Τα μόνα νέα που προβάλλει στην ιστοσελίδα είναι αυτά που αφορούν ξένους τραγουδιστές ή γεγονότα από τον χώρο της μουσικής που ενισχύει ακόμα περισσότερο του μουσικό χαρακτήρα του σταθμού.¹⁶⁵

Το 1990 ο πρώην πρόεδρος και Διευθύνων Σύμβουλος του ομίλου της «Θεσσαλικής Ραδιοφωνίας Τηλεόρασης» Ευάγγελος Αντωνίου ίδρυσε τον τηλεοπτικό σταθμό TRT. Μετά από μια πενταετία, στις 29 Οκτωβρίου 1995 ίδρυσε και τον ραδιοφωνικό σταθμό «Ράδιο TRT Λάρισα» στους 95.1 Fm. Ο ραδιοφωνικός σταθμός είναι εγκατεστημένος στο ίδιο κτίριο του τηλεοπτικού δικτύου και έχει παραρτήματα στο Βόλο, Τρίκαλα και Καρδίτσα. Είναι σημαντικό το γεγονός ότι ο ραδιοφωνικός σταθμός έλαβε την βεβαίωση νόμιμης λειτουργίας την ίδια χρονιά έναρξης λειτουργίας του και όχι εκ των υστέρων όπως οι υπόλοιποι ραδιοφωνικοί σταθμοί.¹⁶⁶

Πρόκειται για εικοσιτετράωρο σταθμό που διαθέτει σύγχρονο εξοπλισμό. Μεταδίδει ενημερωτικό και ψυχαγωγικό πρόγραμμα με τη συνεργασία των παραγωγών και δημοσιογράφων της TRT καθώς και επιλεγμένες εκπομπές σε συνεργασία με τον REAL FM 97.8 και Παραπολιτικά Fm 90.1. Έχει μεγάλη εμβέλεια στη Θεσσαλία και η κεραία του σταθμού βρίσκεται στο Δοβρούτσι.¹⁶⁷

4.Εξέλιξη του Ραδιοφώνου στη Λάρισα και Ρυθμιστικό Πλαίσιο

Η εκπομπή του ραδιοφώνου όπως και της τηλεόρασης «αποτελεί περιεχόμενο δημόσιας υπηρεσίας με τη λειτουργική έννοια του όρου»¹⁶⁸, η οποία μετά το 1987

¹⁶⁵ Συνέντευξη με τον Γιώργο Αναστασίου, Λάρισα, 14 Ιουνίου 2021, Επίσημη ιστοσελίδα του σταθμού, <https://nrg91.gr/tv/>, 17/6/2021

¹⁶⁶Τριανταφύλλου, *Οι Ιδιωτικοί Ραδιοφωνικοί Σταθμοί*, σ. 19

¹⁶⁷ Επίσημος ιστότοπος TRT, Θεσσαλική Ραδιοφωνία Τηλεόραση, "Radio TRT", στο <https://radio-trt-951.trttv.gr/>, ημερομηνία προσπέλασης, 4 Ιανουαρίου 2022

¹⁶⁸ Σπυριδούλα Καλογήρου και άλλοι, «Ανάπτυξη Ραδιοφώνου και Ρυθμιστικό Πλαίσιο». Στο «Το Ραδιόφωνο στην Ελλάδα», επιμέλεια από Ζώντου, Ε., Κλειαμάκη, Ο., Τετράδια Επικοινωνίας Νο 6, Αθήνα, Απρίλιος 2006 σ. 79

απελευθερώνεται νομοθετικά από το κρατικό μονοπώλιο, ασκείται όχι μόνο από το κράτος αλλά και από μη κρατικούς φορείς.

Εξελίξεις και διάφορες θεσμικές παρεμβάσεις στον χώρο του ραδιοφώνου διαμόρφωσαν το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο. Πριν τις νομοθετικές παρεμβάσεις, το ραδιοφωνικό και το όλο ραδιοτηλεοπτικό πεδίο ήταν άναρχο. Μια συνταγματική αναθεώρηση, δεκατρείς βασικοί νόμοι, τρία βασικά Προεδρικά Διατάγματα, υπουργικές αποφάσεις και οδηγίες του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης αποτελούν απολογισμό σε μια μεγάλη προσπάθεια ρύθμισης και οργάνωσης της ραδιοφωνίας ειδικότερα, αλλά και της ραδιοτηλεόρασης στην Ελλάδα, από το 1987 έως σήμερα.¹⁶⁹

Θα πραγματοποιηθεί μια προσπάθεια προσέγγισης και ανάλυσης ανάπτυξης του ελληνικού ραδιοφώνου από την περίοδο της απορρύθμισης, της κατάργηση δηλαδή του κρατικού μονοπωλίου, έως την σημερινή εποχή με την είσοδο των νέων τεχνολογιών. Θα αναδειχθούν τόσο οι τάσεις όσο και οι παράμετροι που συνέβαλλαν στην διαμόρφωση του ρυθμιστικού πλαισίου. Λόγω της έκτασης του κειμένου, η παρουσίαση των ρυθμίσεων και των νόμων θα είναι συνοπτική και επιλεκτική.

Η αποδέσμευση του κρατικού μονοπωλίου στο ραδιόφωνο και στην τηλεόραση τη δεκαετία του 1980 ήταν αποτέλεσμα πολλών παραγόντων. Πρώτον, η Ελλάδα ως μέλος της Ε.Ε. έπρεπε να υιοθετήσει ορισμένες νομοθετικές ρυθμίσεις που επέτρεπαν την δραστηριοποίηση και λειτουργία των ιδιωτικών σταθμών στα ηλεκτρονικά ΜΜΕ. Δεύτερον, η τάση απελευθέρωσης των ΜΜΕ και ιδιωτικοποίησης των δημοσίων επιχειρήσεων αποτέλεσε πρακτική που ακολούθησαν οι περισσότερες χώρες της Ευρώπης και υιοθέτησε και το κόμμα της Νέας Δημοκρατίας στην Ελλάδα. Τρίτον, η τεχνολογία της δορυφορικής και καλωδιακής τηλεόρασης προσέφερε νέες δυνατότητες διάδοσης του μέσου. Τέταρτον, η απορρύθμιση αποτέλεσε μέρος της πολιτικής σκοπιμότητας της χώρας. Τέλος, η διαδικασία ιδιωτικοποίησης των ραδιοτηλεοπτικών μέσων πραγματοποιήθηκαν σε ένα άναρχο πλαίσιο χωρίς οργάνωση και οικονομοτεχνική μελέτη.¹⁷⁰

Μέχρι το 1989, δεν υπήρχε νομικό πλαίσιο για μη κρατικούς σταθμούς. Καμία άδεια δεν είχε εφαρμοστεί εκείνη τη περίοδο επειδή δεν υπήρχαν ιδιωτικοί σταθμοί και

¹⁶⁹ Στο ίδιο. σ. 79

¹⁷⁰ Παναγιωτοπούλου, *Η Τηλεόραση εκτός των Τειχών*, σ. 71-72

οι Δημοτικοί Σταθμοί επιδίωκαν περισσότερο να αντιταχθούν στους κρατικούς σταθμούς.¹⁷¹

Σύμφωνα με τον νόμο 1730/87, ιδρύεται νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου για την ελληνική ραδιοφωνία και τηλεόραση, με τη μορφή ανώνυμης εταιρείας, με επωνυμία «Ελληνική Ραδιοφωνία Τηλεόρασης» και διακριτικό τίτλο ΕΡΤ Α.Ε. Την εποπτεία και τον έλεγχο της ΕΡΤ Α.Ε. έχει ο υπουργός Προεδρίας της κυβέρνησης.¹⁷²

Οι μη κρατικοί τοπικοί ραδιοφωνικοί σταθμοί έπρεπε να πληρούν κάποιες προϋποθέσεις. Έχουν τη δυνατότητα να εκπέμπουν και να αναπτύσσουν τη δραστηριότητά τους μόνο σε φυσικό χώρο, τεχνικά οριοθετημένο, ο οποίος καλύπτει την περιοχή των συχνοτήτων 87,5 έως 107,7 μεγακύκλων στα FM. Το κράτος μεταδίδει εκπομπές σε όλες τις υπόλοιπες συχνότητες και οι ραδιοφωνικές εκπομπές της ΕΡΤ Α.Ε. εξακολουθούν να μονοπωλούν τα μεσαία και τα βραχέα κύματα, καθώς και τη μετάδοση εκπομπών εθνικής εμβέλειας.¹⁷³

Η ΕΡΤ Α.Ε. επιδιώκει την ανάπτυξη της ραδιοφωνίας η οποία έχει το δικαίωμα «εγκατάστασης σταθμών της υπηρεσίας ραδιοφωνίας και τηλεόρασης, δηλαδή πομπών, αναμεταδοτών, επίγειων σταθμών αναμετάδοσης μέσω δορυφόρου, ενσύρματων κυκλωμάτων, καλωδιακών μεταδόσεων γενικά και κάθε τεχνική μέθοδος και εφαρμογή τεχνολογίας που συντελεί στη μετάδοση ήχου και εικόνας, που προορίζονται για λήψη από το κοινό».¹⁷⁴ Ο ενιαίος φορέας της ΕΡΤ Α.Ε. περιλαμβάνει και την Ελληνική Ραδιοφωνία (ΕΡΑ).¹⁷⁵

Ο νόμος 1730/87 επιτρέπει την δυνατότητα εκχώρησης αδειών ίδρυσης και λειτουργίας ραδιοφωνικών σταθμών τοπικής εμβέλειας και σύμφωνα με το Π.Δ. 25/88 επιτρέπεται η ίδρυση, η εγκατάσταση και η λειτουργία τοπικών ραδιοσταθμών, αφού εκχωρηθεί άδεια για εκπομπή σε ορισμένη συχνότητα για ολόκληρο ή μέρος του 24ώρου.¹⁷⁶

Με την έναρξη των ραδιοφωνικών εκπομπών σε Αθήνα, Θεσσαλονίκη και Πειραιά το 1987, καθορίστηκε η ψήφισή του. Ο νόμος και το σχετικό Π. Δ. 25/88

¹⁷¹Καλογήρου και άλλοι, «Ανάπτυξη Ραδιοφώνου και Ρυθμιστικό Πλαίσιο», σ. 80

¹⁷² Στο ίδιο, σ.81

¹⁷³ Στο ίδιο, σ.81

¹⁷⁴ Στο ίδιο, σ.81

¹⁷⁵ Στο ίδιο, σ.81

¹⁷⁶Ν. 1730/87, «Ελληνική Ραδιοφωνία-Τηλεόραση, Ανώνυμη Εταιρία (ΕΡΤ Α.Ε.)» (ΦΕΚ Α' 145)

προσπάθησαν να οργανώσουν την ανάπτυξη μη κρατικών ραδιοφωνικών σταθμών στο δίκτυο κανονισμών, κάτι που δεν ήταν αρκετό για να εξαλείψει τη φύση της «κρατικής κηδεμονίας της ραδιοτηλεόρασης». Επιδιώκουν την οργάνωση κρατικών και μη κρατικών ραδιοφωνικών σταθμών για να παρέχουν στους μη κρατικούς φορείς ρυθμιστικές επιλογές, ειδικά όσον αφορά τον βαθμό κρατικού ελέγχου.¹⁷⁷

Με τη δημοσίευση του νόμου αριθ. 1866/89 και τη δημιουργία του ΕΣΡ, μιας ανεξάρτητης υπηρεσίας που εποπτεύει και ελέγχει τους εθνικούς ραδιοφωνικούς και τηλεοπτικούς σταθμούς, η έκδοση νόμιμης άδειας λειτουργίας ορίζεται ως απαραίτητη προϋπόθεση για τη λειτουργία του κάθε σταθμού. Σύμφωνα με το νόμο, το ΕΣΡ θα είναι υπεύθυνο για την κατανομή και την παροχή ραδιοσυχνοτήτων και θα καθορίζει εάν υπάρχουν παραβιάσεις ή ατυπίες, θα επιβάλλει πρόστιμα ή θα ανακαλεί άδειες ή ακόμα θα σταματά τη λειτουργία του σταθμού. Με την πάροδο των ετών, ο νόμος αριθ. 1866/89 θα αναθεωρηθεί τρεις (3) συνεχόμενες φορές από τους Ν.2173/93 , Ν.2328/95 και Ν.2778/99 ο οποίος οριστικά θέτει τον όρο μέχρι και σήμερα ότι «*οι ραδιοφωνικοί σταθμοί, που λειτουργούσαν την 1η Νοεμβρίου 1999, θεωρούνται ως νομίμως λειτουργούντες μέχρι την έκδοση της απόφασης του Υπουργού Τύπου και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης η οποία προβλέπεται στο άρθρο 7 παρ. 2 του Ν. 2328/1995, για την προκήρυξη συγκεκριμένων θέσεων αδειών λειτουργίας τοπικών ραδιοφωνικών σταθμών*» (Ν.2778/99, άρθρο 53, παρ. 1).

Το καθεστώς της δημοτικής κυβέρνησης και της κοινότητας για τη δημιουργία τοπικών ραδιοφωνικών σταθμών οριστικοποιήθηκε με το αντίστοιχο Προεδρικό Διάταγμα 25/1988 που εκδόθηκε πριν από την ίδρυσή του και το ΕΣΡ ως ανεξάρτητη υπηρεσία για την εφαρμογή της απόφασης του Διατάγματος το 1989. Οι σημαντικότερες διατάξεις του διατάγματος ορίζουν:

¹⁷⁷ Παναγιωτοπούλου, *Η Τηλεόραση εκτός των Τειχών*, σ. 70, *Ελευθερία*, Λάρισα, 3 Δεκεμβρίου 1987

Καλογήρου Σπυριδούλα και Σούρη Άννα, «Ανάπτυξη Ραδιοφώνου και Ρυθμιστικό Πλαίσιο», επιμ. Κλεισαμάκη Όλγα, Τετράδια Επικοινωνίας Νο 6, *Το Ραδιόφωνο στην Ελλάδα*, Αθήνα, Απρίλιος 2006, σελ. 80

- Ο κάθε τοπικός ραδιοφωνικός σταθμός μπορεί να λειτουργεί στα FM και μεταξύ των συχνοτήτων 87.5 έως 107.7 μεγακύκλων αφού του χορηγηθεί ανάλογη άδεια από την πενταμελή επιτροπή για την τοπική ραδιοφωνία.¹⁷⁸
- Ορίζονται δύο (2) τύποι αδειών: (α) Άδειες μετάδοσης με αποκλειστικά δικαιώματα σε συγκεκριμένες συχνότητες για όλο το 24ωρο ή μέρος της συχνότητας και μετάδοση σε συγκεκριμένες συχνότητες. (β) Άδεια εκπομπής σε περιοχή ή φάσμα συχνοτήτων που όμως συνεπάγεται πως ο σταθμός δεν αποκτά αποκλειστικό δικαίωμα εκπομπής σε κάποια συγκεκριμένη συχνότητα.¹⁷⁹
- Οι άδειες χορηγούνται μόνο σε τοπικές αρχές και χορηγούνται σε Έλληνες πολίτες ή νομικά πρόσωπα που ελέγχονται από Έλληνες πολίτες ή σε φυσικά πρόσωπα ελληνικής ιθαγένειας.¹⁸⁰
- Κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο μπορεί να αποκτήσει μόνο μία άδεια.¹⁸¹
- Σύμφωνα με το άρθρο 7 του Προεδρικού Διατάγματος, η άδεια είναι αναπαλλοτρίωτη και μεταβιβάζεται μόνο ως κληρονομική διαδοχή. Πρέπει να σημειωθεί ότι σε περίπτωση που ο κληρονόμος δεν πληροί τις κανονιστικές προϋποθέσεις για τη λειτουργία ή τη συμμετοχή σε λειτουργία τοπικού ραδιοφωνικού σταθμού, οφείλει να εκποιήσει το σχετικό δικαίωμά του σε τιμή που ορίζεται δικαστικά. Στο παραπάνω άρθρο, ορίζεται το δικαίωμα προτίμησης στους μόνιμους συνεργάτες του σταθμού, σε πολιτιστικούς φορείς ή Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης της περιφέρειας του σταθμού και στους κατοίκους της περιοχής. Στην περίπτωση που κανένα από τα εξής πρόσωπα δεν ασκήσει το συγκεκριμένο δικαίωμα, αυτό περιέρχεται αφιλοκερδώς και χωρίς οικονομική επιβάρυνση στον ΟΤΑ της έδρας του σταθμού.¹⁸² Σύμφωνα με τον επόμενο νόμο 2328/95 δεν επιτρέπεται η μεταβίβαση της άδειας, επιτρέπεται όμως η μεταβίβαση της επιχείρησης- κατόχου άδειας ραδιοφωνικού σταθμού, με

¹⁷⁸ *Ελευθερία*, Λάρισα, 3 Δεκεμβρίου 1987

¹⁷⁹ *Ελευθερία*, Λάρισα, 3 Δεκεμβρίου 1987

¹⁸⁰ *Ελευθερία*, Λάρισα, 3 Δεκεμβρίου 1987, Καλογήρου και Σούρπη, «Ανάπτυξη Ραδιοφώνου και Ρυθμιστικό Πλαίσιο», σ. 83

¹⁸¹ *Ελευθερία*, Λάρισα, 3 Δεκεμβρίου 1987

¹⁸² Καλογήρου και Σούρπη, «Ανάπτυξη Ραδιοφώνου και Ρυθμιστικό Πλαίσιο», σ. 83

την προϋπόθεση ότι αυτή λειτουργεί με την μορφή ατομικής επιχείρησης ή εταιρείας και εφόσον τηρεί τις διαδικασίες που προβλέπονται από τον νόμο. Στην περίπτωση αυτή πρόκειται για καθολική μεταβίβαση της επιχείρησης και όλων των βαρών της κατά τις σχετικές κοινές διατάξεις.¹⁸³

- Κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο ο οποίος ήταν κάτοχος μετρητή ηλεκτρικής κατανάλωσης όφειλε να καταβάλλει ανταποδοτικό τέλος το οποίο εισπράττεται από τη Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού.¹⁸⁴
- Για να διασφαλιστούν οι παραπάνω προϋποθέσεις, ορίζεται επιπλέον ότι δεν επιτρέπεται οποιαδήποτε μορφή χρηματοδότησης σταθμών, τεχνολογίας και δικτύωσης προγραμμάτων, επειδή η οικονομική συμμετοχή σταθμών εκτός του κεντρικού σταθμού περιορίζεται στο 5% και σε 10% η αναμετάδοση μορφωτικών ή ψυχαγωγικών εκπομπών από άλλους σταθμούς. Τέλος, δεν επιτρέπεται η εγκατάσταση αναμεταδοτών, εκτός εάν υπάρχουν γεωγραφικά εμπόδια για τον περιορισμό της λήψης γύρω από τον ραδιοφωνικό σταθμό.¹⁸⁵
- Η διάρκεια μετάδοσης διαφημιστικών μηνυμάτων ορισμένου προϊόντος ή υπηρεσίας δεν μπορεί να ξεπερνά το 5% του επιτρεπτού διαφημιστικού χρόνου ανά 24ωρο.¹⁸⁶
- Τα όρια εκπομπής ορίζονται από τα φυσικά όρια του νομού στον οποίο βρίσκεται ο σταθμός.¹⁸⁷
- Για την επαλήθευση της ακεραιότητας και της ποιότητας των ραδιοφωνικών προγραμμάτων, τα κριτήρια είναι η εμπειρία και οι παραδόσεις των μέσων ενημέρωσης και οι δηλώσεις προγραμμάτων που αναπτύσσονται από τους τομείς της πληροφόρησης, της κατάρτισης και της ψυχαγωγίας.¹⁸⁸

¹⁸³ Στο ίδιο, σ. 93

¹⁸⁴ Στο ίδιο, σ. 81

¹⁸⁵ *Ελευθερία*, Λάρισα, 3 Δεκεμβρίου 1987

¹⁸⁶ *Ελευθερία*, Λάρισα, 3 Δεκεμβρίου 1987

¹⁸⁷ *Ελευθερία*, Λάρισα, 3 Δεκεμβρίου 1987

¹⁸⁸ *Ελευθερία*, Λάρισα, 3 Δεκεμβρίου 1987

- Για την έκδοση του δεύτερου τύπου άδειας, διερευνάται κυρίως η ανάγκη των νέων για εκπαίδευση, κατάρτιση, πειραματισμό και επικοινωνία.¹⁸⁹
- Ο στόχος είναι να διασφαλιστεί η γεωμορφολογία και ο ελληνικός χαρακτήρας κάθε τοπικού ραδιοφωνικού σταθμού μέσω συγκεκριμένων κανονισμών.¹⁹⁰
- Καθιερώνονται σαφείς ελάχιστες τεχνικές προδιαγραφές για όλους τους τοπικούς ραδιοφωνικούς σταθμούς.¹⁹¹

Σε κάθε σταθμό το διάταγμα επίσης ορίζει: Υπεύθυνο προγράμματος, Τεχνικό Υπεύθυνο και Επιτροπή δεοντολογίας. Η χορηγηθείσα άδεια ισχύει για δύο (2) έτη και μπορεί να ανανεωθεί.¹⁹²

Τον Οκτώβριο του 1989, όταν στη συχνότητα των FM υπήρχε συμφόρηση, υπήρχαν συχνές περιπτώσεις κατά τις οποίες οι ραδιοφωνικοί σταθμοί επέλεγαν «παράνομες» συχνότητες χωρίς να περιμένουν έγκριση ή ακόμη και να υποβάλουν αιτήσεις συχνότητας και άδειας πριν από την έναρξη λειτουργίας. Το φαινόμενο απασχόλησε το Υπουργείο Συγκοινωνιών, το οποίο υπέβαλε σχετικό έγγραφο στη Λάρισα εκείνο το έτος και προέτρεψε τη σύσταση μιας επιτροπής για τη διενέργεια επιθεωρήσεων σε όλο το νομό. Η δημιουργία της έγινε αμέσως και αποτελούνταν από οκτώ (8) μέλη, δηλαδή τους τεχνικούς του Γραφείου Συγκοινωνιών Λάρισας, οι οποίοι έπρεπε να ενημερώσουν το Υπουργείο σύμφωνα με το έγγραφο (αρ. ΑΠ 9728) μετά από εκτεταμένους ελέγχους στους ραδιοφωνικούς σταθμούς του νομού(υπ' αριθμ. ΑΠ 9728/5.10.89) εάν οι ραδιοφωνικοί σταθμοί που είχαν λάβει νόμιμη άδεια λειτουργίας εξακολουθούν να λειτουργούν και εάν έχουν αλλάξει τη θέση του πομπού τους.¹⁹³

Επιπλέον, για να εξαλειφθεί περαιτέρω το φαινόμενο των «πειρατικών» σταθμών που καταλαμβάνουν συχνότητες, η επιτροπή πρέπει να ενημερώνει το Υπουργείο για τυχόν άλλους σταθμούς λειτουργίας εκτός από τους σταθμούς που έχουν καταχωρηθεί από το Υπουργείο, καθώς και τα ονόματα, τις συχνότητες, τις θέσεις τους καθώς και αυτή των πομπών τους. Καθώς και τυχόν εκκρεμείς καταγγελίες

¹⁸⁹ *Ελευθερία*, Λάρισα, 3 Δεκεμβρίου 1987

¹⁹⁰ *Ελευθερία*, Λάρισα, 3 Δεκεμβρίου 1987

¹⁹¹ Καλογήρου και Σούρη, «Ανάπτυξη Ραδιοφώνου και Ρυθμιστικό Πλαίσιο», σ. 81, *Ελευθερία*, Λάρισα, 28 Ιουνίου 1987

¹⁹² *Ελευθερία*, Λάρισα, 30 Ιουνίου 1987

¹⁹³ *Ελευθερία*, Λάρισα, 30 Οκτωβρίου 2012

κατά των αποστολέων τους και σχετικές ενέργειες κατά των υπευθύνων.¹⁹⁴ Αυτή είναι η πρώτη φορά που το Τμήμα Μεταφορών εκφράζει τη θέση του, αναθέτοντας αυτόν τον έλεγχο στις νομαρχίες και στην Τοπική Αυτοδιοίκηση, προσπαθώντας να κινητοποιήσει τοπικές επιτροπές που γνωρίζουν περισσότερο για την κατάσταση στην περιοχή, ακόμη και πριν υπάρξει συμπαγής στρατηγική για την σύσταση του ΕΣΡ.¹⁹⁵

Από τα δεδομένα που συγκεντρώθηκαν μέσω συνεντεύξεων, διαπιστώθηκε ότι το σύστημα έκδοσης αδειών ραδιοφωνικού σταθμού που επικρατούσε ήταν συνήθως χρονοβόρο και δεν μπορούσε να εγγυηθεί την πλήρη νόμιμη λειτουργία του ραδιοφωνικού σταθμού. Ο ιδιοκτήτης μπορεί να ανοίξει το σταθμό του επιλέγοντας τη συχνότητα που θέλει να εκπέμπει, να συλλέξει και να υποβάλει τα δικαιολογητικά του και την αίτησή του στο Υπουργείο Μεταφορών και στη συνέχεια να λάβει έγκριση για τη συχνότητα που επέλεξε. Ακολουθούσε η σχετική βεβαίωση για την έγκριση της συχνότητας και κατόπιν ο ιδιοκτήτης υπέβαλε στο Υπουργείο Τύπου ένα έγγραφο που περιέχει την ραδιοφωνική υποδομή (εγκαταστάσεις, τοποθεσία μετάδοσης/κεραίας κ.λπ.), τύπο ραδιοφωνικού εξοπλισμού και άδεια παροχής ισχύος αναμεταδότη, η οποία αναμένει έγκριση. Η αναμονή αυτή μπορεί να είναι μηδενικής διάρκειας μέχρι και αναμονή χρόνων.¹⁹⁶

Πριν από την έκδοση του Προεδρικού Διατάγματος Τοπικής Ραδιοτηλεόρασης, οι περισσότεροι από τους ραδιοφωνικούς σταθμούς της Λάρισας λειτουργούσαν χωρίς νόμιμη άδεια, ή στην καλύτερη περίπτωση είχαν λάβει προσωρινή άδεια δοκιμαστικής μετάδοσης. Το επόμενο έτος (1988), ο δημοτικός ραδιοφωνικός σταθμός έλαβε μια τέτοια άδεια για τη διεξαγωγή δοκιμαστικών εκπομπών πριν από την επίσημη μετάδοση. Πριν από την ψήφιση του νόμου αριθ. 1866/89, όλοι οι σταθμοί που άρχισαν να λειτουργούν είχαν πράγματι μία από τις δύο επιλογές: ένα προσωρινό πιστοποιητικό για την εκτέλεση δοκιμαστικής μετάδοσης ή ένα πιστοποιητικό για τη νόμιμη λειτουργία. Άλλοι ενεργοί σταθμοί θεωρούνται παράνομοι και συχνά αναφέρονται ως "πειρατές".

Βάσει στοιχείων που διατέθηκαν από το υπ. Προεδρίας, το 1989 ήταν καταχωρημένοι ως νόμιμοι οι παρακάτω ραδιοφωνικοί σταθμοί της Λάρισας:

¹⁹⁴ *Ελευθερία*, Λάρισα, 24 Οκτωβρίου 1989

¹⁹⁵ *Ελευθερία*, Λάρισα, 30 Οκτωβρίου 2012.

¹⁹⁶ Καλογήρου και Σούρπη, «Ανάπτυξη Ραδιοφώνου και Ρυθμιστικό Πλαίσιο», σελ. 85

1. «8.90 Μόρφωση – Ενημέρωση – Ψυχαγωγία» (προσωρινά ανενεργός λόγω δικαστικών διαφορών των ιδιοκτητών)
2. «90.5 Λάρισα FM Stereo»
3. «93.3 Ράδιο Τέταρτο» (Φάρσαλα)
4. «95.4 Heat FM»
5. «95.8 Ανεξάρτητη Ραδιοφωνία»
6. «101.8 Ράδιο Εναλλάξ»¹⁹⁷

Παράλληλα διαπιστώνεται ότι άλλοι τρεις (3) ραδιοφωνικοί σταθμοί λειτουργούν χωρίς άδεια:

1. «Ράδιο Φιλιππούπολη 97.8»
2. «Ηχος FM Stereo» και
3. «Δημοτική Ραδιοφωνία Λάρισας 93.2»¹⁹⁸

Τον Μάρτιο του 1994 ιδρύθηκε ο σύλλογος Ραδιοφωνικών Σταθμών Ν. Λάρισας με 13 μέλη, τα οποία είναι ραδιοφωνικοί σταθμοί της Λάρισας που κατέχουν άδεια νόμιμης λειτουργίας. Τον Ιούλιο του 1994, με πρωτοβουλία και δικαιοδοσία του Νομάρχη, εκτός από την άδεια που εκδόθηκε από το Υπουργείο Μεταφορών, εγκρίθηκαν και άλλες άδειες και ο συνολικός αριθμός των κατόχων νόμιμης άδειας έφτασε τους δεκαπέντε (15).¹⁹⁹ Σύμφωνα με την τότε απόφαση της χώρας, οι άδειες που εκδόθηκαν ήταν προσωρινές και χρησιμοποιήθηκαν μόνο για «δοκιμαστική μετάδοση». Ως εκ τούτου, η απόφαση ορίζει επίσης ότι εάν κάποιος σταθμός προκαλεί επιβλαβείς παρεμβολές στη λειτουργία των εθνικών ραδιοτηλεοπτικών εκπομπών, των συστημάτων πλοήγησης αεροσκαφών, των επικοινωνιών ελεγχου εναέριας κυκλοφορίας ή οποιουδήποτε άλλου αδειοδοτημένου σταθμού, ο σταθμός υποχρεούται να υποβάλει γραπτή ειδοποίηση και όλα τα απαραίτητα μέτρα για την πρόληψη των

¹⁹⁷ *Ελευθερία*, Λάρισα, 18 Νοεμβρίου 1989

¹⁹⁸ *Ελευθερία*, Λάρισα, 18 Νοεμβρίου 1989

¹⁹⁹ *Ελευθερία*, Λάρισα, 14 Ιουλίου 1994

παρεμβολών εντός 48 ωρών. Η μη συμμόρφωση εντός αυτής της περιόδου συνεπάγεται δίωξη και δήμευση του εξοπλισμού μετάδοσης του σταθμού.²⁰⁰

ΟΝΟΜΑ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ
Ράδιο Τύρναβος	103.8	Κ. Γκαντζιρούλης
ΣΤΑΡ FM	87.8	Στ. Τζίκας
Ράδιο Όλυμπος	103.0	Β. Πάντολμος
Ράδιο ΣΤΟΡΚ	89.8	Αχ. Αστάρας
Ράδιο ΕΝΑΛΛΑΞ	101.8	Αθ. Γεωργίου
ΔΗ.ΡΑ.Λ	93.6	Αθ. Καραΐσκος
Heat FM	95.4	Στ. Λαμπρόπουλος
ΗΧΟΣ FM	90.9	Αθ. Ζησόπουλος
Θεσσαλικό Ραδιόφωνο – ΤΕΤΑΡΤΟ	93.2	Σωτ. Μπαρμπούτης
Ράδιο ΦΙΛΙΠΠΟΥΠΟΛΗ	98.8	Μιχ. Καλαμποκίδης
EUROPE 1	96.3	Πίσσας Α.Ε.
Super Radio	90.1	Θ. Γεράκης
Ελασσόνα FM STE- REO	88.4	Ανδρ. Νικούλης
Λάρισα 90.5 FM STEREO	90.5	Πασχαλιά Μπιτσιμή
8.90 FM STEREO	89.0	Αχ. Παπαγεωργίου

²⁰⁰Καλογήρου και Σούρη, «Ανάπτυξη Ραδιοφώνου και Ρυθμιστικό Πλαίσιο», σελ. 85, *Ελευθερία*, Λάρισα, 24 Ιουλίου 1994

Οι 15 νόμιμοι ραδιοφωνικοί σταθμοί στο νομό Λάρισας το 1994, *Ελευθερία, Λάρισα*, 14 Ιουλίου 1994

ΟΝΟΜΑ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ
Ράδιο Τύρναβος	103.8	Κ. Γκαντζιρούλης
ΣΤΑΡ FM	87.8	Στ. Τζίκας
Ράδιο Όλυμπος	103.0	Β. Πάντολμος
Ράδιο ΣΤΟΡΚ	89.8	Αχ. Αστάρας
Ράδιο ΕΝΑΛΛΑΞ	101.8	Αθ. Γεωργίου
ΔΗ.ΡΑ.Λ	93.6	Αθ. Καραϊσκος
Heat FM	95.4	Στ. Λαμπρόπουλος
ΗΧΟΣ FM	90.9	Αθ. Ζησόπουλος
Θεσσαλικό Ραδιόφωνο – ΤΕΤΑΡΤΟ	93.2	Σωτ. Μπαρμπούτης
Ράδιο ΦΙΛΙΠΠΟΥΠΟΛΗ	98.8	Μιχ. Καλαμποκίδης
EUROPE 1	96.3	Πίσσας Α.Ε.
Ραδιοφωνία ΚΙΣΣΑΒΟΥ	97.8	Στ. Βουλκίδης
Super Radio	90.1	Θ. Γεράκης
Ελασσόνα FM STE- REO	88.4	Ανδρ. Νικούλης
Λάρισα 90.5 FM STEREO	90.5	Πασχαλιά Μπιτσιμή
8.90 FM STEREO	89.0	Αχ. Παπαγεωργίου

Τα μέλη του συλλόγου Ραδ. Σταθμών Λάρισας (Σεπτέμβριος 1994), *Ελευθερία*, Λάρισα, 24 Ιουλίου 1994

Τότε, κάθε σταθμός που λειτουργούσε χωρίς άδεια από το Υπουργείο Μεταφορών ή τον Περιφερειάρχη Λάρισας θεωρούνταν παράνομος. Αξίζει να σημειωθεί το παράδειγμα του κ. Κ. Δαλδά, ιδιοκτήτη του "Radio Velika", ο οποίος καταδικάστηκε σε τέσσερις (4) μήνες φυλάκιση για λειτουργία χωρίς άδεια, 1.500 δραχμές την ημέρα και πρόστιμο 200.000, ενώ κατασχέθηκε ο εξοπλισμός του.²⁰¹

Τελικά, στις συνθήκες που εμφανίστηκαν στα μέσα Σεπτεμβρίου 1994, βρέθηκαν συνολικά τριάντα ένας (31) ραδιοφωνικοί σταθμοί να λειτουργούν με άδεια στη Λάρισα, οπότε οι κατεχόμενες συχνότητες ήταν σχεδόν διπλάσιες απ' αυτές που αρχικά προβλέπονταν να διανεμηθούν στο νομό καθώς ο τότε υπουργός Τύπου κ. Ευάγγελος Βενιζέλος δίνει εντολή στους νομάρχες να χορηγήσουν προσωρινές άδειες.²⁰²

Επειδή καταλήφθηκαν πολλές συχνότητες στην επαρχία της Λάρισας, το Υπουργείο πάγωσε τις διαδικασίες αδειοδότησης το 1995, αρνήθηκε να αντιμετωπίσει καταστάσεις που προκάλεσαν κατά κάποιο τρόπο σοβαρά προβλήματα και δεν ήθελε να αναλάβει πολιτική ευθύνη για το κλείσιμο σταθμών. Παρ' όλα αυτά, το φαινόμενο της εξάπλωσης εξακολουθεί να μαστίζει τον νομό, επειδή ακόμα κι έτσι, εξακολουθούν να υπάρχουν ορισμένοι σταθμοί που άρχισαν να λειτουργούν χωρίς άδειες αλλά χωρίς και να έχουν την δυνατότητα πια να κάνουν σχετικές διαδικασίες μέσω υπουργείου. Ακολουθώντας το παράδειγμα προηγούμενων ηγετών της τοπικής αυτοδιοίκησης, ο τότε Νομάρχης Ιωάννης Φλώρος αποφάσισε να χορηγήσει βεβαιώσεις νομίμου λειτουργίας σε πολλούς «παράνομους» σταθμούς.²⁰³

Δεδομένου ότι αποφασίστηκε να παραχωρηθούν στη Λάρισα όχι περισσότερες από δώδεκα (12) συχνότητες, το πρόβλημα αυτής της επέμβασης όντως επιδεινώθηκε παρά ομαλοποιήθηκε και κατέληξαν συνολικά σε τριάντα πέντε (35) εκείνη τη χρονιά. Όταν το ΕΣΡ αποφασίζει πόσες συχνότητες μπορούν τελικά να παραμείνουν σε ολόκληρο τον νομό, οι συνέπειες που μπορεί να υποστούν ορισμένοι σταθμοί είναι ανάλογες. Την δεκαετία του 1990 σημασία δίνονταν επίσης και στην παλαιότητα ενός

²⁰¹ *Ελευθερία*, Λάρισα, 18 Αυγούστου 1994

²⁰² *Ελευθερία*, Λάρισα, 25 Σεπτεμβρίου 1994

²⁰³ Τριανταφύλλου, *Οι Ιδιωτικοί Ραδιοφωνικοί Σταθμοί*, σ. 31

σταθμού προτού υπάρξει απόφαση μετά από καταγγελία ή απόφαση για κλείσιμό του.²⁰⁴

Ωστόσο, στο τέλος της δεκαετίας, το 1999, ο Δημήτρης Ρέπας, Υπουργός Πληροφοριών και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης και Κυβερνητικός Εκπρόσωπος, κατάργησε αυτό το σύστημα και αποφάσισε να εκδώσει νόμιμα δικαιώματα άδειας σε οποιονδήποτε ραδιοφωνικό σταθμό λειτουργεί πανελλαδικά την 1η Νοεμβρίου 1999. Σύμφωνα με αυτήν τη νομοθεσία, οι ραδιοφωνικοί σταθμοί της Λάρισας εξακολουθούν να λειτουργούν και το ΕΣΡ εξακολουθεί να ελέγχει την κατάσταση, οπότε έχει τον τελευταίο λόγο για τα μέτρα που θα ληφθούν για πάρα πολλές συχνότητες.²⁰⁵

ΕΠΩΝΥΜΙΑ	ΣΥΧΝΟΤΗΤ	ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ
Α		
Ράδιο COCK- TAIL	89.0	ΣΟΦΙΑ ΣΙΑΦΟΓΙΑΝΝΗ
VIVE FM	95.4	ΙΩΑΝΝΗΣ ΝΙΚ. ΜΑΡΚΟΥΛΗΣ
PALACE RA- DIO FM	91.4	Σ. ΤΣΑΓΓΑΛΑΣ-Ι. ΠΑΤΤΑ Ο.Ε.
ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ Σ	106.6	ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥ
PARTY FM	97.1	ΙΩΑΝΝΗΣ ΦΑΚΗΣ
SCANNER FM	102.2	Κ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ - Ε. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ Ο.Ε.
NRG FM	91.0	ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ
POWER FM	93.2	ΓΕΩΡΓΙΟ ΜΠΑΡΜΠΟΥΤΗ

²⁰⁴ Στο ίδιο, σ.31

²⁰⁵ Στο ίδιο, σ. 32

ZOOM FM	95.5	ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΓΕΡΑΚΗΣ
ΜΟΥΣΙΚΟ ΚΑΝΑΛΙ ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΑ ΕΛΛΑΣΣΟΝΑΣ	107.3	ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΛΑΝΤΖΑΣ
ΡΥΘΜΟΣ	98.8	ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΙΧΑΗΛ
ΡΑΔΙΟ ΖΗΜΙΑ	93.9	ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΠΤΙΚ ΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΟΚ Α.Ε.
ΡΑΔΙΟ ΒΕΛΙΚΑ	92.2	ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΔΑΛΔΑΣ
ΡΑΔΙΟ ΕΛΛΑΣΣΟΝΑ FM STEREO	88.4	ΑΝΔΡΕΑΣ ΝΙΚΟΥΛΗΣ
ΣΦΑΙΡΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	101.6	Ν. ΑΣΗΜΑΚΗΣ ΚΑΙ ΣΙΑ Ο.Ε.
ΡΑΔΙΟ ΚΙΒΩΤΟΣ	87.8	ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΣΠΥΡΑΚΗΣ
ΡΑΔΙΟ ΣΤΟΡΚ	89.8	ΑΧΙΛΛΕΑΣ ΑΣΤΑΡΑΣ
ΡΑΔΙΟ ΤΥΡΝΑΒΟΣ	103,8	ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΓΚΑΤΖΗΡΟΥΛΗΣ
METRO FM	94.2	ΧΡΗΣΤΟΣ ΔΗΜΟΥ
ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΑ ΚΙΣΣΑΒΟΥ	97.8	ΑΝΔΡΕΑΣ ΒΟΥΛΚΙΔΗΣ
PRESSING	90.1	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ

		ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΣΥΛΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΩΦΕΛΕΙΑΣ LARISSA MEDIA ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ.
ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΟ Σ ΣΤΑΘΜΟΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΛΑΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΤΥΡΝΑΒΟΥ	96.3	ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΛΑΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΤΥΡΝΑΒΟΥ
ΑΝΑΝΤΙ	107,6	ΚΟΥΤΡΑ ΣΟΦΙΑ
POLIS FM	99.4	ΤΣΙΝΙΑΡΑΚΗΣ ΜΑΝΟΥΣΟΣ και ΣΙΑ Ε.Ε
ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ ΛΑΡΙΣΑΣ	93.6	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ- ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΛΑΡΙΣΑΣ
ΛΑΪΚΟΣ	105,7	ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΙΝΑ
TRT	95.1	ΘΕΣΣΑΛΙΚΗ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΑ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ Α.Ε
DEE JAY	95.7	ΦΑΝΗ ΓΙΑΝΝΙΩΤΗ
ΑΕΛ RADIO	104.8	ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΝΤΑΧΜΙΡΗΣ
ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ-ΡΑΔΙΟ 69	104.3	ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΑΜΠΡΟΝΙΚΟΣ

Λειτουργούντες σταθμοί στο Νομό Λάρισας 2021 (απόφαση ΕΣΡ με Αρ. 68/2019, <https://www.esr.gr/%CF%81%CE%B1%CE%B4%CE%B9%CF%8C%CF%86%CF%89%CE%BD%CE%BF/>, ημερομηνία προσπέλασης: 31/7/21

5. Συμπεράσματα

Η απορρύθμιση των ραδιοφωνικών σταθμών το 1987 απελευθέρωσε το ραδιόφωνο από πολλές απόψεις και ώθησε την λειτουργία πολλών ιδιωτικών ραδιοφωνικών σταθμών. Η συγκέντρωση πολλαπλών σταθμών στον χώρο της ψυχαγωγίας και της ενημέρωσης δημιούργησε ένα κλίμα ανταγωνισμού μεταμορφώνοντας το ελληνικό ραδιοφωνικό τοπίο σε μια καταναλωτική αγορά, στην οποία κύριο ρόλο παίζει η εξυπηρέτηση των προτιμήσεων του κοινού.

Όσον αφορά τη στάση και τις προτιμήσεις των ακροατών προς το Μέσο του ραδιοφώνου και το περιεχόμενό του, το ραδιόφωνο από το 1987 έως σήμερα εξακολουθεί να είναι συνήθεια του πληθυσμού. Το ραδιόφωνο καταλήγει να είναι πιο συγκεκριμένο και επικεντρώνεται σε μουσικούς σταθμούς και όχι τόσο ενημερωτικούς. Το γεγονός αυτό οφείλεται στο ότι η ενημέρωση παρέχεται στον κόσμο από άλλες πηγές όπως το διαδίκτυο ή την τηλεόραση. Επομένως το ραδιόφωνο αποτελεί κυρίως μέσω ψυχαγωγίας. Τα κριτήρια επιλογής του κάθε σταθμού εξαρτώνται από την ηλικία, το φύλο και άλλους παράγοντες καθώς και την κάθε χρονική περίοδο που διανύουμε καθώς το ραδιόφωνο μεταβάλλεται ανάλογα με τις ανάγκες του κοινού.

Από την έρευνα προκύπτει ότι το ραδιόφωνο στο νομό Λάρισας κατέχει σημαντική θέση στις προτιμήσεις ψυχαγωγίας και ενημέρωσης. Πρόκειται για ένα κοινό που αποτελείται από διάφορες ηλικιακές ομάδες και ανάλογα την ηλικία και τις προτιμήσεις τους επιλέγουν και τον ανάλογο σταθμό. Σημασία έχει ότι οι σταθμοί λαμβάνουν υπόψη τις προτιμήσεις των ακροατών τους και προσαρμόζουν το πρόγραμμά τους. Αντιλαμβάνονται το κοινό το οποίο προσεγγίζουν και γι' αυτό διατηρούν έναν ακέραιο χαρακτήρα. Πιο συγκεκριμένα, βλέπουμε ότι πολλοί σταθμοί εξακολουθούν να παίζουν παλιά λαϊκά τραγούδια για παράδειγμα ο Κίσσαβος Fm και διατηρεί κατά αυτόν τον τρόπο ένα σταθερό κοινό.

Οι ραδιοφωνικοί σταθμοί τοπικής εμβέλειας επικεντρώνονται περισσότερο στις ειδήσεις τοπικού επιπέδου και όχι εθνικού καθώς και στις δραστηριότητες που

αναπτύσσονται γύρω από τους κατοίκους της περιοχής. Οι διαπροσωπικές σχέσεις παίζουν σημαντικό ρόλο στην παγίωση των συσχετισμών των κοινωνικών και πολιτικών δυνάμεων. Σε μια τοπική κοινωνία το κοινό συμμετέχει άμεσα στην τοπική δημοσιότητα και αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την ίδρυση και την επιβίωση των περιφερειακών σταθμών. Στις κοινωνίες αυτές οι πολίτες αποτελούν συχνά πηγή πληροφόρησης. Για τον λόγο αυτό οι παραδόσεις διατηρούνται και αποτελούν μεγάλο ενδιαφέρον καθώς προσελκύουν την προσοχή των κατοίκων τους. Το γεγονός αυτό επηρεάζει επομένως το πρόγραμμα του κάθε σταθμού. Οι τοπικοί ραδιοφωνικοί σταθμοί αποτελούν έναν τρόπο διατήρησης της επαφής του κόσμου με τον τόπο τους, ιδιαίτερα για τους κατοίκους που έχουν μετακομίσει σε άλλες πόλεις και επιθυμούν ακόμη να ενημερώνονται για τον τόπο τους.

Ο πομπός και ο δέκτης ανήκουν στο ίδιο κοινωνικό σύνολο που σημαίνει ότι έχουν κοινά ενδιαφέροντα και συμφέροντα. Η σχέση μεταξύ τους είναι αμφίδρομη και έτσι ο δέκτης μπορεί να μεταδίδει και εκείνος μηνύματα. Το κοινωνικό σύνολο επηρεάζει και καθορίζει τις συνθήκες επικοινωνίας. Συγκεκριμένα, αφορά διακριτά σύνολα, με ισχυρούς κοινωνικούς δεσμούς και γι' αυτό εμπλέκονται τα μέλη τους. Έτσι έχουν πιο δεσμευτικό και προσωπικό χαρακτήρα σε αντίθεση με εκείνων των ευρύτερων κοινωνικών συνόλων.

Η περίπτωση της Λάρισας αναδεικνύει έμπρακτα τα χαρακτηριστικά και τις μεταβολές του ραδιοφωνικού τοπίου στις τοπικές κοινωνίες. Η πλειοψηφία των ραδιοφωνικών σταθμών ανήκει σε ιδιώτες. Πολλοί σταθμοί αποτελούν οικογενειακή επιχείρηση και έχουν μεταβιβαστεί από γενιά σε γενιά, ως μέρος της κληρονομιάς που αφήνουν οι προγενέστεροι στη νέα γενιά. Το ενδιαφέρον είναι ότι οι νέες αυτές γενιές που έχουν αναλάβει το ραδιόφωνο σέβονται την ιστορία και την επιχείρηση που τους έχει δοθεί και στόχος τους είναι να την διατηρήσουν και να την αναβαθμίσουν. Αποτελεί κατά έναν τρόπο αναβίωση της μνήμης και ανάδειξης αρχών. Επιπλέον, οι περισσότεροι ασχολούνται με το αντικείμενο αποκλειστικά που σημαίνει ότι είναι πλήρως αφοσιωμένοι σε αυτό και ασχολούνται επαγγελματικά και όχι ερασιτεχνικά.

Φυσικά δεν λείπουν οι σταθμοί που απλώς μεταδίδουν μια λίστα μουσικής η οποία ανακυκλώνεται. Το γεγονός αυτό γίνεται αντιληπτό από τους ακροατές οι οποίοι ταυτίζονται ή περιμένουν να ακούσουν προσωπικά τον μουσικό παραγωγό ή δημοσιογράφο της προτίμησής τους. Οι άνθρωποι στις τοπικές κοινωνίες έχουν την

επιλογή να γνωρίζουν και προσωπικά τους ανθρώπους του ραδιοφώνου και να τους εμπιστεύονται.

Η οικονομική κρίση συνέβαλε κατά μεγάλο ποσοστό στην πτώση της δημοτικότητας του ραδιοφώνου. Στην πορεία του χρόνου το ίδιο το ραδιόφωνο απαξίωσε την αξία του καθώς λειτουργούσε πάνω σε μια άναρχη βάση δεδομένων όπου ήταν εύκολο να δημιουργήσει κανείς τον δικό του σταθμό. Το γεγονός αυτό οδήγησε σε υπερπληθυσμό και μη βιώσιμα σχήματα. Στον νομό της Λάρισας υπήρξαν πολλοί ραδιοφωνικοί σταθμοί οι οποίοι παρ' όλη την επιτυχία τους δεν κατάφεραν να επιβιώσουν είτε λόγω οικονομικών δυσχερειών είτε λόγω νομικών αποκλίσεων και αναγκάστηκαν να σταματήσουν οριστικά την λειτουργία τους. Προς το τέλος της δεκαετίας του 1990 το μερίδιο των σταθμών στα έσοδα από διαφημίσεις μειώθηκε σημαντικά, καθώς ο ανταγωνισμός αυξήθηκε δραματικά για λόγους επιβίωσης. Το γεγονός αυτό είχε αντίκτυπο στο προσωπικό των σταθμών και σημειώθηκε μια στροφή προς την αυτοματοποίηση της λειτουργίας και της ροής του προγράμματος. Περνώντας στην εποχή του 2000, λόγω της τεχνολογικής εξέλιξης πολλοί σταθμοί αξιοποιούν το διαδίκτυο για την μετάδοση των προγραμμάτων τους, στοιχείο το οποίο εντείνει την διαδικασία της αυτοματοποίησης πολλών σταθμών της Λάρισας.

Ακόμη, το κομμάτι της ενημέρωσης και της δημοσιογραφίας έχει παραγκωνιστεί. Η ενημέρωση και η παρουσίαση ενός γεγονότος δεν συνεπάγεται με την παρουσία του δημοσιογράφου στο ρεπορτάζ. Πραγματοποιούνται αναμεταδόσεις ειδήσεων από μεγάλους ενημερωτικούς σταθμούς όπως ο ΣΚΑΪ αλλά και «χαλαρή» ενημέρωση στα πλαίσια μουσικών εκπομπών από μη επαγγελματίες του χώρου. Πλέον, οι παραγωγί εκπομπών επιλέγονται με άλλα κριτήρια όπως την ωραία φωνή και όχι τα δημοσιογραφικά τους προσόντα. Φταίει και το άναρχο σύστημα εργασίας κάτω από το οποίο εργάζονταν οι δημοσιογράφοι στους ραδιοφωνικούς σταθμούς. Για ένα διάστημα πολλοί ιδιώτες σταθμών υποχρέωναν τους δημοσιογράφους του σταθμού να βρίσκουν οι ίδιοι διαφημιζόμενους ώστε να τους παραχωρήσουν εκπομπή. Προφανώς αυτή η υποχρέωση απώθησε τους δημοσιογράφους και τους έστρεψε σε άλλα μέσα ενημέρωσης διότι δεν αποτελούσε καθήκον τους το κομμάτι της διαφήμισης αλλά ξεχωριστού τομέα του εκάστοτε σταθμού. Γνωστό φαινόμενο είναι και η μαύρη εργασία. Πολλοί δημοσιογράφοι δεν είναι ασφαλισμένοι. Το ΕΣΡ έχει μερίδιο ευθύνης για την συγκεκριμένη κατάσταση καθώς δεν όρισε από την αρχή της ίδρυσής του συγκεκριμένους κανόνες λειτουργίας του ραδιοφώνου. Δεν πραγματοποιεί τακτικούς

ελέγχους και υπήρχαν παρεμβάσεις μόνο διαφημιστικού χρόνου. Θα πρέπει να τηρούνται οι σχέσεις μεταξύ των εργαζομένων και των ιδιοκτητών και να τηρούνται οι κανόνες σύμβασης εργασίας.²⁰⁶

Υπάρχει κοινή πεποίθηση για τον ρόλο του ΕΣΡ από τους ιδιοκτήτες των σταθμών της Λάρισας. Αποτελεί μεγάλο μειονέκτημα το ότι δημιουργήθηκε για να επιβάλλει την τάξη σε ένα ήδη χαοτικό περιβάλλον όπου είχαν προηγηθεί σφάλματα. Το γεγονός ότι αποτελεί μια αρχή συνταγματικά κατοχυρωμένη επίσης επηρεάζει την λειτουργία του. Ως αρχή, δεν διώκεται ποινικά για τις αποφάσεις του και επιτελεί το έργο του σύμφωνα με τους δικούς του κανόνες και αποφάσεις. Πολλές υπήρξαν οι προσφυγές στο ΕΣΡ από σταθμούς που αμφισβητούσαν βεβαιώσεις νομίμου λειτουργίας ή και ακόμη και από τον Σύλλογο Ραδιοφωνικών σταθμών νομού Λάρισας για το ίδιο θέμα και πολλές από αυτές τις προσφυγές βρίσκονται ακόμη σε αναμονή απόφασης του ΕΣΡ. Πολλοί ιδιώτες το χαρακτήρισαν άδικο και ότι δεν βρήκαν άμεσα το δίκιο τους σε συγκεκριμένες περιπτώσεις. Αφού δεν πραγματοποιούνται τακτικοί έλεγχοι εκπέμπουν ανεξέλεγκτα σταθμοί. Επιπλέον πολλοί σταθμοί δεν τηρούν τον κανόνα διαχωρισμού σε ενημερωτικό ή μη ενημερωτικό ραδιόφωνο με αποτέλεσμα να υπάρχει σύγχυση στον τομέα της ενημέρωσης και ψυχαγωγίας. Η γενική αυτή στάση του ΕΣΡ εντείνει περισσότερο την δημιουργία αρνητικού κλίματος μεταξύ των σταθμών.

Με την μέτρηση των προτιμήσεων του κοινού ασχολούνται εξειδικευμένες εταιρείες μετρήσεων που δίνουν στοιχεία για το προφίλ, την στάση των ακροατηρίων απέναντι στο ραδιόφωνο και άλλες λεπτομέρειες. Κοινή πεποίθηση εντοπίζεται και για τις μετρήσεις ακροαματικότητας της εταιρείας Focus Bari. Τα αποτελέσματα των μετρήσεων και των ποσοστών ακροαματικότητας που σημειώνει κάθε χρόνο ο κάθε σταθμός θεωρούνται μη έγκυρα καθώς ο κάθε σταθμός συμμετέχει στην μέτρηση αφού πληρώσει ένα ποσό και για να λάβει τα αποτελέσματα. Πολλοί ισχυρίζονται ότι λόγω του ποσού που καταβάλλεται, ο κάθε σταθμός καταλαμβάνει την ανάλογη θέση και ότι η καταμέτρηση δεν βασίζεται σε αντικειμενικά κριτήρια. Επίσης το κοινό που συμμετέχει στην δημοσκόπηση δεν αντιπροσωπεύει το σύνολο της Λάρισας.

Όπως γίνεται αντιληπτό υπάρχει διαφορά ανάμεσα στους ιδιωτικούς ραδιοφωνικούς και στην ΕΡΤ Λάρισας ως προς τον τρόπο λειτουργίας και

²⁰⁶ Τηλεφωνική συνέντευξη με τον Ιωάννη Ανδρεάκη, Λάρισα, 19 Αυγούστου 2021

φυσιγνωμία των σταθμών. Το δημόσιο ραδιόφωνο υπόκειται αυστηρά σε νόμους και ελέγχεται από το κράτος. Ακολουθεί μια τυπική λειτουργία σε κάθε τομέα, κανόνες ηθικής και δεοντολογίας, απασχολεί επαγγελματίες του χώρου. Επιπλέον, πολιτικά προβάλλει πρόσωπα και παρατάξεις με ισομέρεια επειδή είναι υποχρεωμένος ο σταθμός σε αντίθεση με τα ιδιωτικά ραδιόφωνα που προβάλλουν πολιτικά πρόσωπα κατόπιν καταβολής χρηματικού ποσού.

Βιβλιογραφία

Βασιλάκη Ζαχαρούλα, «Ιστορική Αναδρομή Ραδιοφώνου (τέλη 19ου αιώνα-1987)», επιμ. Κλειαμάκη Όλγα, Τετράδια Επικοινωνίας Νο 6, *Το Ραδιόφωνο στην Ελλάδα*, Αθήνα, Απρίλιος 2006

Βασιλάκη Ζαχαρούλα και άλλοι, «Διαδρομή Ραδιοφωνικού Περιεχομένου», επιμ. Κλειαμάκη Όλγα, Τετράδια Επικοινωνίας Νο 6, *Το Ραδιόφωνο στην Ελλάδα*, Αθήνα, Απρίλιος 2006

Βασιλάκη Χαρίκλεια, 936 Αφορμές για Ραδιόφωνο σε «in E out», τεύχος 8, Μάρτιος, 2006, στο <https://linakaramba.wordpress.com/2006/03/18/%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%BF%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CF%81%CE%B1%CE%B4%CE%B9%CE%BF%CF%86%CF%89%CE%BD%CE%AF%CE%B1-%CE%BB%CE%AC%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%B1%CF%82/>, ημερομηνία προσπέλασης 23/5/2021

Βουδούρης Νίκος και άλλοι, «Σαν Σήμερα: 16 Ιουλίου (1945: Αρχίζει να λειτουργεί το Εθνικό Ίδρυμα Ραδιοφωνίας)», Ιούλιος 2012, στο <https://www.kathemera.gr/2012/07/84469/%CF%83%CE%B1%CE%BD-%CF%83%CE%AE%CE%BC%CE%B5%CF%81%CE%B1-16-%CE%B9%CE%BF%CF%85%CE%BB%CE%AF%CE%BF%CF%85-1945%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%AF%CE%B6%CE%B5%CE%B9-%CE%BD%CE%B1-%CE%BB%CE%B5%CE%B9%CF%84%CE%BF/>, Ημερομηνία προσπέλασης 5 Ιανουαρίου 2022

Ινστιτούτο Οπτικοακουστικών Μέσων (Ι.Ο.Μ.), Ο Οπτικοακουστικός Τομέας στην Ελλάδα, Αθήνα: Ευρωπαϊκή Επιτροπή- Αντιπροσωπεία στην Ελλάδα: 2003

Κ. Αντώνιο, Κ. Μιχαλέα, *Μοχλοί της Κοινωνικής Εξέλιξης* στην εφημερίδα «Ελευθερία», Λάρισα, 26 Ιουλίου 1987

Καλογήρου Σπυριδούλα και άλλοι, «Ανάπτυξη Ραδιοφώνου και Ρυθμιστικό Πλάισιο». Στο *Το Ραδιόφωνο στην Ελλάδα*, επιμέλεια από Ζώντου, Ε., Κλειαμάκη, Ο., Τετράδια Επικοινωνίας Νο 6, Αθήνα, Απρίλιος 2006

Καραφυλλάς Γιάννης, «Ιστορίες του Ραδιοφώνου», ψηφιακό αρχείο της ΕΡΤ, επεισόδιο 1^ο, 1995 στο <https://www.ert.gr/ert-arxeio/radiofonikos-stathmos-athinon-21-ma-oy-1938/>, ημερομηνία προσπέλασης 5 Ιανουαρίου 2022

Κάρτερ Ν. Γιώργος, *Ελληνική Ραδιοφωνία- Τηλεόραση, Ιστορία και Ιστορίες*, Καστανιώτης, 2004

Κάρτερ Γιώργος, μέρος Α΄, «Ιστορία της Ελληνικής Ραδιοφωνίας», Ιούνιος 1988, στο <https://www.youtube.com/watch?v=1idDe3b8Zog> , ημερομηνία προσπέλασης 5 Ιανουαρίου 2022

Κροντηράς Βασίλης, «Ιστορίες Ραδιοφώνου», ψηφιακό αρχείο της ΕΡΤ, επεισόδιο 1^ο, 1995 στο <https://archive.ert.gr/7846/> , ημερομηνία προσπέλασης 5 Ιανουαρίου 2022

Μπουλώτα Θεανώ, *Μοχλοί της Κοινωνικής Εξέλιξης* στην εφημερίδα «Ελευθερία», Λάρισα, 26 Ιουλίου 1987

Νικοπούλου Ειρήνη, «Όταν το 1926 στήθηκε στην Θεσσαλονίκη το πρώτο ραδιόφωνο των Βαλκανίων - Να τα κλαπατσιμπαλα», στο <https://www.eirinika.gr/>, ημερομηνία προσπέλασης 12/3/21

Παναγιωτοπούλου Ρόη, *Η Τηλεόραση εκτός των Τειχών: Η Περιφερειακή και Τοπική Τηλεόραση στην Ελλάδα*, Καστανιώτης, Αθήνα, 2004

Παύλου Αθανασία, *Νοσταλγοί του παλιού καλού ραδιοφώνου – Σταθμοί στη Λάρισα που άφησαν εποχή!*, στο <https://www.onlarissa.gr/2020/02/02/nostalgoi-toy-paliou-kaloy-radiofonoy-stathmoi-sti-larisa-poy-afisan-epochi/> , 2/2/2020, ημερομηνία προσπέλασης 17/8/2021

Πλέχοβα Β. Όλγα, *Το Πρώτο Ελληνικό Ραδιόφωνο... και το πρώτο των Βαλκανίων*, Μπαρμπουνάκης, Θεσσαλονίκη, 2002

«Ιστορία Ραδιοφώνου, πρώτος ραδιοφωνικός σταθμός στην Ελλάδα, 1η ΔΕΘ 1926», *Thessaloniki Arts and Culture*, στο <https://www.thessalonikiartsandculture.gr/thessaloniki/palia-thessaloniki/istoria-radiofonou-protos-radiofonikos-stathmos-stin-ellada-1i-deth-1926/>, ημερομηνία προσπέλασης 10/3/21

Σκιαδάς Ελευθέριος, «Τα Πρώτα Βήματα του Ραδιοφώνου στην Ελλάδα», *Μηχανή του Χρόνου*, στο <https://www.mixanitouxronou.gr/ta-prota-vimata-tou-radiofonou-stin-ellada-oi-syskeves-kostizan-mexri-kai-50-000-draxmes-kai-oi-akroates-eprepe-na-plironoun-etisia-syndromi/>, ημερομηνία προσπέλασης 12/3/21

Στρατηγάκης Σταύρος, «Κλείσε τα μάτια για να δεις», ψηφιακό αρχείο της ΕΡΤ, 2009 στο <https://www.ert.gr/ert-arxeio/radiofonikos-stathmos-athinon-21-may-1938/>, ημερομηνία προσπέλασης 5 Ιανουαρίου 2022

Δημοτικό Ραδιόφωνο στο <https://www.larissa.gov.gr/el/dimotiko-radiofono>,
ημερομηνία προσπέλασης 23/5/2021

Δημοσιογράφοι του ΔΗ.ΡΑ. Λάρισας καταγγέλλουν ωμή παρέμβαση στο έργο
τους από δημοτικό σύμβουλο της αντιπολίτευσης στο
<https://paidis.com/2021/04/07/%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%BF%CF%83%CE%B9%CE%BF%CE%B3%CF%81%CE%B1%CF%86%CE%BF%CE%B9-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%B4%CE%B7-%CF%81%CE%B1-%CE%BB%CE%B1%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%B1%CF%83-%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%B1%CE%B3/> ,
ημερομηνία προσπέλασης
13/6/2021

Πρακτικά Γ Διεθνούς Συνεδρίου Πελοποννησιακών Σπουδών – Καλαμάτα
1985

Πτυχιακή Εργασία της Τριανταφύλλου Μαρίας, *Οι Ιδιωτικοί Ραδιοφωνικοί
Σταθμοί στη Λάρισα μέχρι το 1998*, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, 2012-2013

Ιστοσελίδα του σταθμού Radiopolis, <https://www.radiopolis.gr/> ,ημερομηνία
προσπέλασης 29/6/21

Επίσημος ιστότοπος TRT, Θεσσαλική Ραδιοφωνία Τηλεόραση, “Radio TRT”,
στο <https://radio-trt-951.trttv.gr/>, ημερομηνία προσπέλασης 4/1/22

Ραδιοφωνικός σταθμός Ιεράς Μητροπόλεως Λαρίσης και Τυρνάβου στο
<https://imlarisis.gr/%CF%81%CE%B1%CE%B4%CE%B9%CE%BF%CF%86%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%83-%CF%83%CF%84%CE%B1%CE%B8%CE%BC%CE%BF%CF%83/>, ημερομηνία
προσπέλασης 5 Ιουλίου 2021

Επίσημη ιστοσελίδα του NRG FM, <https://nrg91.gr/tv/>, 17/6/2021

Αποτέλεσμα μετρήσεως από Focus Bari στο
<https://onlineradiobox.com/gr/polis/> , ημερομηνία προσπέλασης 29/6/2021

Αθήνα 9.84, Ο σταθμός της πόλης είναι εδώ, «Ιστορία», στο
(<http://www.athina984.gr/984fm/istoria>), ημερομηνία προσπέλασης: 30/7/21

Αποκόμματα της τοπικής εφημερίδας *Ελευθερία*, την περίοδο 1987-2013

ΕΣΡ-Αδειοδότηση Σταθμών-Φυσιογνωμία ραδιοτηλεοπτικών σταθμών
στο <http://www.esr.gr/arxeion-xml/pages/esr/esrSite/view?section=e5f2cfb3c0aa1e7683571826e98263e5&ca>

[teg=323427cc64851e7983571826e98263e5&last_clicked_id=link5](https://www.youtube.com/watch?v=2GmKN1vOy3k), ημερομηνία
προσπέλασης 23/5/2021

Μηχανή του Χρόνου, *Η Ιστορία της Ελληνικής Ραδιοφωνίας*, 13 Φεβρουαρίου
2015, στο <https://www.youtube.com/watch?v=2GmKN1vOy3k>, ημερομηνία
προσπέλασης 5 Ιανουαρίου 2022

Το Πρόγραμμα του ΑΕΛ Radio 104.8 FM, στο
<https://www.kosmoslarissa.gr/blog/athlitika/to-programma-toy-ael-radio-104-8>,
23/3/22

Συνεντεύξεις

- Ακριβούσης Χαράλαμπος, ιδιοκτήτης του ραδιοφωνικού σταθμού «Σφαίρα», Λάρισα, 6 Αυγούστου 2021
- Αναστασίου Γιώργος, ιδιοκτήτης του ραδιοφωνικού σταθμού «NRG 91», Λάρισα, 14 Ιουνίου 2021
- Ανδρεάκης Ιωάννης, δημοσιογράφος και μέλος της Ένωσης Συντακτών Ημερήσιων Εφημερίδων Θεσσαλίας
- Βάιλας Βασίλης, παραγωγός εκπομπής και υπεύθυνος μουσικής ζώνης του ραδιοφωνικού σταθμού «Πόλις», Λάρισα, 23 Αυγούστου 2021
- Βουλκίδου Ανθυμούλα, πρώην ιδιοκτήτρια του ραδιοφωνικού σταθμού «Κίσαβος», Λάρισα, 6 Ιουλίου 2021
- Γκαρτζηρούλης Δημήτρης, ιδιοκτήτης του ραδιοφωνικού σταθμού «Τύρναβος», Λάρισα, 7 Ιουλίου 2021
- Δεσλής Αριστείδης, συντελεστής του ραδιοφωνικού σταθμού «Cocktail», Λάρισα, 9 Αυγούστου 2021
- Θεοδώρου Δέσποινα, δημοσιογράφος του Δημοτικού Ραδιοφώνου, Λάρισα, Λάρισα, 25 Μαΐου 2021
- Κούμπουρα Δέσποινα, ηγολήπτρια και μουσική παραγωγός του ραδιοφωνικού σταθμού «Ιερά Μητρόπολη», Λάρισα, 5 Ιουλίου 2021
- Κωνσταντινίδου Φανή, υπεύθυνη τμήματος διαφήμισης και μάρκετινγκ του ραδιοφωνικού σταθμού «Ρυθμός», Λάρισα, 4 Αυγούστου 2021
- Μητρούσιας Βαγγέλης, δημοσιογράφος και προϊστάμενος του ραδιοφωνικού σταθμού ΕΡΤ Θεσσαλίας, Λάρισα, 24 Μαΐου 2021
- Μπαρμπούτης Γεώργιος, μουσικός παραγωγός του ραδιοφωνικού σταθμού «Power», Λάρισα, 7 Ιουνίου 2021
- Νικούλης Ανδρέας, ιδιοκτήτης του ραδιοφωνικού σταθμού «Ελασσόνα», Λάρισα, 2 Αυγούστου 2021
- Νταχμίρης Απόστολος, ιδιοκτήτης του ραδιοφωνικού σταθμού «ΑΕΛ», Λάρισα, 10 Αυγούστου 2021
- Παπανώτα Βασιλική, ιδιοκτήτρια του ραδιοφωνικού σταθμού «Πόλις», Λάρισα, 28 Ιουνίου 2021

- Σταυροπούλου Εύη, ιδιοκτήτρια του ραδιοφωνικού σταθμού «Scanner», Λάρισα, 4 Ιουλίου 2021
- Τσαγγαλάς Γιώργος, μουσικός παραγωγός του ραδιοφωνικού σταθμού «Palace», Λάρισα, 9 Ιουνίου 2021
- Τσαγγαλάς Σωτήρης, ιδιοκτήτης του ραδιοφωνικού σταθμού «Palace», Λάρισα, 9 Ιουνίου 2021
- Φακίς Ιωάννης, ιδιοκτήτης του ραδιοφωνικού σταθμού «Party», Λάρισα, 14 Ιουνίου 2021